

Zdobené tělo a jeho význam pro současného mladého člověka

Bc. Jan Leinert

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jan LEINERT**

Osobní číslo: **H08364**

Studijní program: **N 7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Zdobené tělo a jeho význam pro současného mladého člověka**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti zdobení lidského těla.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace smíšeného výzkumu oblasti zdobení lidského těla u současné mládeže.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIKSA, Radomír. Tetování. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. 144 s. ISBN 80-903618-1-1.

MORGANOVÁ, Pavlína, POSPÍŠILOVÁ, Hana. Akční umění. Olomouc: Votobia, 1999. 269 s. ISBN 80-7198-351-9.

RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidových novin, 2005. 352 s. ISBN 80-7106-780-6.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEDOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

19. ledna 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

29. dubna 2011

Ve Zlíně dne 19. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.4.2010

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tělesné zdobení nebo také tělesná modifikace je fenoménem, který se v české společnosti plně rozvíjí zejména v průběhu posledních 20 let. Jeho mimořádné rozšíření je jednou z příležitostí, jak vnést pohled na život dnešního člověka. Tato diplomová práce se zabývá tělesným zdobením u mladých lidí ve věkovém rozmezí mezi 20-30 lety.

Problematika tělesného zdobení je popsána z hlediska historického a psychologického. Doplňuje je přehled nejčastěji užívaných technik tělesného zdobení v českém kulturním prostředí.

V praktické části zkoumá na vzorku čítajícím více než 200 respondentů dané věkové kategorie výskyt nejčastějších technik a forem tělesného zdobení, jejich motivace k této činnosti a významy, které pro ně jako pro nositele tělesné zdobení představuje.

Klíčová slova: bodyart, jizvení, kůže, piercing, skarifikace, tělesná modifikace, tělesné zdobení, tetování, zavěšování.

ABSTRACT

Body Art or Body Modification is a phenomenon, which in has evolved especially within the Czech Republic over the last twenty years. Its extraordinary expansion of Body Art has given us an opportunity to examine the life of humankind today. This Master's thesis deals with body modification of youth between 20 and 30 years of age.

The issues of Body Modification are described in light of historical and psychological context. This thesis is also supplemented by an overview of the most common forms of Body Modification within the Czech cultural environment.

The Practical part of this thesis researches the existence of the most typical techniques and forms Body Modification from the samples of more than 200 respondents in the examined age group. It examines their motivation for Body Modification and the significance of Body Modification for them.

Keywords: body art, body modification, cutting, piercing, skin, scarification, suspension, tattoo.

Poděkování, motto

„Je důležité zachovat všechny bohaté projevy života, než nenávratně pominou.“

John Lubbock

Chtěl bych poděkovat paní Mgr. Radaně Novákové, Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady a věnovaný čas i psychickou podporu při vypracovávání této diplomové práce. Poděkování patří také celé mé rodině a blízkým za jejich podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Z HISTORIE TĚLESNÉHO ZDOBENÍ	14
1.1 KULTURA PROTI PŘÍRODĚ	15
1.2 MAOROVÉ NA NOVÉM ZÉLANDU.....	16
1.3 OCEÁNIE A JEJÍ OBLASTI.....	19
1.3.1 Melanésie	23
1.3.2 Mikronésie.....	26
1.4 JAPONSKO	29
1.4.1 Ainové	30
1.4.2 Současné Japonsko.....	31
1.5 EVROPA.....	32
1.5.1 Mumie Ötzi	32
1.5.2 Antika a středověk.....	33
1.5.3 Keltové	34
1.5.4 Stigma	35
1.5.5 Křesťanství	36
1.5.6 Balkán	37
1.6 PRVNÍ RENESANCE TETOVÁNÍ.....	37
1.6.1 Zámořské plavby	37
1.6.2 19. století	38
1.6.3 Meziválečné období	39
1.6.4 Nacismus	39
1.6.5 Poválečné období	40
1.7 DRUHÁ RENESANCE TETOVÁNÍ.....	41
1.7.1 Tetování v moderní společnosti	42
1.8 STRUČNÁ HISTORIE PIERCINGU.....	42
1.9 MODERNÍ BODYART	44
1.9.1 Modern Primitives.....	45
1.10 TĚLESNÉ ZDOBENÍ V ČESKÉ LITERATUŘE.....	46
2 TECHNIKY TĚLESNÉHO ZDOBENÍ	48
2.1 STAVBA KŮŽE.....	48
2.1.1 Receptory a bolest	49
2.2 TETOVÁNÍ	51
2.2.1 Vývoj tetování	51
2.2.2 Motivy tetování	52
2.2.3 Tetování obličeje	60
2.2.4 Dočasné tetování	61
2.2.5 Technika tetování	62
2.2.6 Bolestivost tetování	63
2.3 PIERCING.....	64
2.3.1 Druhy piercingu podle tvaru	64
2.3.2 Materiály pro piercing.....	66

2.3.3	Druhy piercingu podle umístění na těle	66
2.3.4	Povrchový piercing	70
2.3.5	Roztahovací piercing.....	72
2.3.6	Netradiční piercing.....	73
2.3.7	Mikrodermální piercing	73
2.4	SKARIFIKACE	74
2.4.1	Cutting.....	75
2.4.2	Branding.....	75
2.4.3	Další formy skarifikací.....	76
2.5	SUSPENSION NEBOLI ZAVĚŠOVÁNÍ.....	76
2.5.1	Zásady při zavěšování	77
2.5.2	Typy závěsů	77
2.5.3	Další typy závěsů	78
2.5.4	Bolest při zavěšování	78
2.6	TĚLESNÉ ZDOBNÍ A ZDRAVOTNÍ RIZIKA	78
2.7	TETOVACÍ A PIERCINGOVÉ SALONY A SETKÁNÍ	80
3	PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY TĚLESNÉHO ZDOBNÍ	83
3.1	ZÁKLADNÍ PSYCHICKÉ POTŘEBY NEZBYTNÉ PRO VÝVOJ ORGANISMU A OSOBNOSTI	83
3.2	MOTIVACE A VÝZNAMY TĚLESNÉHO ZDOBNÍ.....	84
3.3	FUNKCE TĚLESNÉHO ZDOBNÍ.....	88
3.3.1	Individualizační funkce	89
3.3.2	Identifikační a komunikační funkce.....	90
3.3.3	Sociálně-skupinová funkce	91
3.3.4	Statutárně-hierarchická funkce.....	92
3.3.5	Estetická, dekorativní funkce	92
3.3.6	Erotická funkce	93
3.3.7	Rituální funkce	95
3.3.8	Léčebná a preventivní funkce	95
II	PRAKTICKÁ ČÁST	96
4	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	97
4.1	CÍL VÝZKUMU	97
4.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A PŘEDPOKLADY	97
4.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	98
4.4	VÝZKUMNÁ METODA	98
5	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	100
5.1	KATEGORIZAČNÍ OTÁZKA.....	100
5.2	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE MOTIVACE TĚLESNÉHO ZDOBNÍ	101
5.3	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE FOREM TĚLESNÉHO ZDOBNÍ	111
5.4	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VÝZNAMU TĚLESNÉHO ZDOBNÍ	120
	ZÁVĚR	131
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	133
	SEZNAM POUŽITÝCH ČASOPISOVÝCH ČLÁNKŮ.....	135
	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ČLÁNKŮ	136

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	137
SEZNAM TABULEK.....	138
SEZNAM PŘÍLOH.....	139

ÚVOD

Zdobení těla, neboli „*bodyart*“, je fenomén provázející lidskou společnost od jejích prvo počátků až po současnost. Fenomén, který má významný vliv na fungování celé lidské společnosti směrem od jejího jedince a stejně tak i naopak: vlastnosti a funkce tohoto fenoménu v jeho nejrůznějších podobách jsou určovány právě rysy té konkrétní společnosti, ve které se vyskytují.

Současná západní společnost (potažmo česká společnost v průběhu polistopadového vývoje) prošla v posledních několika desetiletích bouřlivým vývojem; jedním důsledkem tohoto vývoje je „renesance *bodyartu*“ v západní společnosti. Souběžně s rozvojem *bodyartu* se v druhé polovině 20. století rozvíjel i všeobecný zájem o ekologii, východní filosofie, „etno“ trendy i cestování po exotických místech celého světa. Rozvoj všech těchto oblastí se v 90. letech začal postupně projevovat i v naší společnosti.

V současnosti, na přelomu první a druhé dekády 21. století, je očividné, že v životě především mladých lidí je již zakotven natolik, aby jeho studium pomohlo objasnit a pochopit důležité aspekty jejich způsobu života, nazírání na svět, hodnotových orientací. Snaha o pochopení dnešního mladého člověka je z hlediska budoucnosti důležitá: může nám napovědět, jakým směrem se budoucí společnost může ubírat a zda, nakolik a jakými prostředky je žádoucí tento směr ovlivňovat.

Tato diplomová práce si ovšem neklade za cíl předvídat či jakkoli ovlivňovat budoucnost, nechce činit soudy nad žádnou pohnutkou, která vede mládež k zdobení svého těla. Jejím prvotním posláním je seznámit svého čtenáře s fenoménem zdobení těla v kontextu naší země a společnosti, jeho historií, psychologickými aspekty i vizuální stránkou věci a v neposlední řadě ve své praktické části rovněž s životními postoji vybraného souboru mladých lidí mezi dvacátým a třicátým rokem života, čili v období, kdy člověk přechází z období zvaného Mládí do období Rané dospělosti.

Tím se tato diplomová práce může stát v návaznosti na své zdrojové publikace, informační materiály i vlastní výzkum dalším „odrazovým můstkem“ pro zkoumání současné mládeže z pohledu pedagogického, sociálního, sociologického, antropologického, filozofického a zdravotního.

Pojem „tělesné zdobení“ může zahrnovat nespočet forem, kterými lidé zdobí své tělo (od ošacení či úprav vlasů počínaje, přes tetování, skarifikaci až po silikonové implantáty kon-

če), nicméně tato diplomová práce se zabývá těmi formami, které narušují integritu lidské kůže a jsou alespoň do jisté míry v naší společnosti přítomny. Jedná se o různé druhy tetování, piercingu, skarifikace a dalších způsobů tělesného zdobení

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Z HISTORIE TĚLESNÉHO ZDOBENÍ

Zdobené tělo se v lidských společnostech vyskytuje od samotných začátků jejich existence. Americký kulturní antropolog George P. Murdock (1945), autor atlasu světových kultur a kartotéky etnik (HRAF) napsal, že svá těla zdobili příslušníci prakticky všech známých lidských společností. Tento svůj názor publikoval ve svém zásadním textu, určeném pro sborník Kolumbijské univerzity, v němž řešil problematiku tzv. kulturních univerzálií, tedy „*vlastností, které jsou obecně platné pro všechna lidská společenství.*“ (Rychlík, 2005, str. 14). Celkem Murdock popsal 67 prvků, mezi nimiž figuruje (vedle např. přisvojení osobních jmen, předávání darů, instituce manželství, zákaz incestu i žertování) i jeden, který je předmětem této diplomové práce – tělesné zdobení.

Na tomto místě bych chtěl podotknout, že pod pojmem tělesné zdobení si nelze představit pouze tetování. Jak jsem již uvedl v úvodu diplomové práce, jedná se o celou řadu dalších druhů zdobení, z nichž některé se ve větší či menší míře objevují v naší společnosti a tato diplomová práce se zabývá pouze těmi, které nějakým způsobem narušují integritu lidské kůže a jsou z hlediska naší soudobé společnosti nejpodstatnější.

Práce se tedy ve větší míře nezabývá těmi mutilačními způsoby, které bývají u přírodních národů známkami etnických skupin (Wolf, 1977) tedy deformací hlavy, trupu, pilováním zubů apod. a které rovněž nejsou v naší společnosti rozšířené.

Dále se tato práce nevěnuje úpravám vlasů, jelikož ty nelze považovat za metody narušující integritu lidské kůže a vzhledem k tomu, jak je jejich aplikace celosvětově rozšířená a jejich historie obsáhlá, pokryla by tato tematika minimálně celou další diplomovou práci.

Přestože se uvádí, že tělesné zdobení bylo známo všem známým lidským společnostem, je třeba mít na paměti, že ne ve všech společnostech hrálo zásadní či alespoň významnou roli. Nicméně i tak lze říct, že určité formy tělesného zdobení jsou známy každé společnosti v každém období dějin. Antropologická encyklopedie ABC člověka z roku 1977 uvádí pod heslem Tetování, „*u přírodních národů existují rozsáhlé kodifikované systémy, určující jak a koho tetovat.*“ (Wolf a kol., 1977, s. 347).

První kapitola diplomové práce je krátkým exkurzem do historie tělesného zdobení v několika oblastech, které jsou s ním neoddělitelně spjaty, které měly na jeho vývoj zásadní vliv a jejichž tradice se ve fenoménu tělesného zdobení alespoň do určité míry vyskytují i v současné postmoderní západní společnosti. Z mnoha kultur, které ovlivnily sou-

časnou podobu tělesného zdobení v naší společnosti, jsem si vybral kultury Nového Zélandu a potažmo celé Oceánie, která jej obklopuje, dále Japonska, v jehož historii se tělesné zdobení objevuje již po téměř 2500 let a jako nezbytné jsem považoval zařadit kapitolu přibližující vývoj tělesného zdobení v Evropě, která se v posledních zhruba třech stoletích stala dějištěm obou tzv. *renesancí tělesného zdobení*, především tetování jako jednoho z přínosů zámořských objevů.

1.1 Kultura proti přírodě

Za zdobením a mutilací (viz níže) lidského těla od samých počátků nestojí pouze snaha líbit se. Člověk odedávna touží překonat přírodu a její omezení, překonat svou přirozenost. Je možné, že v tělesném zdobení spočívaly vůbec první pokusy o uvědomění si sebe sama, které člověka odlišovaly od zvířat. Tělesné zdobení tak člověku vždy dávalo pocit jinakosti, výjimečnosti, pocit vítězství kultury nad přírodou a tím také změnu předem daného stavu. Rychlík cituje religionistu, filozofa a historika rumunského původu Mircea Eliade (1907-1986): „*Náboženský člověk chce být jiný, než jakým se shledává na ‚přirozené‘ úrovni*“ (Eliade, 1994, In Rychlík, 2005, s. 18).

Jako fakt, že kulturní jevy jsou ve většině světových společenství stavěny nad úroveň jevů bližších přírodě, uvádí Rychlík dále studii americké antropoložky Sherry Ortnerové (nar. 1941), která tvrdí, že „*kultura bývá častěji chápána jako věc čistě mužská, neboť žena je svou fyziologií, sociální rolí a psychikou více zahrnována do přírody. Setrvává tak na své přirozené úrovni*“ (Ortnerová In Rychlík, 2005, s. 18). Podle Ortnerové právě z tohoto důvodu nemůže žena dosáhnout takového uznání jako tradičně vnímaný nositel kultury – muž (Rychlík, 2005).

O tom, jakou důležitost mělo tělesné zdobení pro člověka a jeho dotváření sebe samého, vypovídají záznamy mnoha cestovatelů, misionářů a etnografů.

Např. súdáňští *Nuerové* vytrhávají svým dětem dolní řezáky. Když se jich na to zeptal páter W. Schmidt (1868-1954), hlavnímu představiteli difuzionistické školy *Wiener Kreislehre* a vydavateli časopisu *Anthropos*, odpověděli mu, že tak zdůrazňují rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Rychlík tvrdí, že totéž platí i o jiných zákrocích, mutilacích, malování těla i jeho permanentním zdobení.

Rychlík (2005) dále cituje z publikace *Art, Sex and Symbol* z roku 1974 autorů Scutta a Gotche, která je považována za již klasickou práci o tělesném zdobení: *Praxe zdobení kůže*

je tak stará jako lidstvo samo. Možná to byly vůbec první pokusy o uvědomění si sebe sama, které člověka odlišovaly od království zvířat“ (Scutt, Gotch, 1974, In Rychlík, 2005, s. 19).

Drastický příklad, kdy se člověk snaží zvítězit nad přírodou tím, že se jí nepodvolí a naopak ji odmítne, zapsal kulturní antropolog, představitel strukturalismu C. Lévy-Strauss (1908-2009) ve své publikaci *Smutné tropy*: *„Malováním obličejů stejně jako zvykem provádět potrat a zabíjet nemluvnata Mbayové vyjadřovali vždy týž odpor k přírodě. Domorodé umění dává najevo suverénní pohrdání k hlíně, z níž jsme zhnětení... Člověk musel být omalovaný, aby byl člověkem; ten, kdo zůstával v přirozeném stavu, nelišil se nijak od zvířete“* (Lévy-Strauss, 1966, In Rychlík, s. 19-20).

1.2 Maorové na Novém Zélandu

Nový Zéland se nachází v jihovýchodní části Tichého oceánu, jihovýchodně od Austrálie, zaujímá plochu 267 844 km². Hlavním městem Nového Zélandu je Wellington, úředním jazykem je angličtina. Nový Zéland tvoří dva hlavní ostrovy, Severní a Jižní, několik malých ostrovů (Stewartův, Cambell, Bounty aj) a samosprávná volně přidružená teritoria Cookovy ostrovy a Niue. Nový Zéland je členem Britského společenství, oficiálně byl založen v roce 1840 (Geografický místopisný slovník světa, 1993).

„Žádný jiný národ naší planety není s tetováním spjat tak, jako hrdí lidé z Nového Zélandu na jihu Polynésie“ (Rychlík, 2005, s. 102). Toto tvrzení vyplývá zřejmě z faktu, Maorové zdobí především svou tvář, nejosobitější část těla. Podle obličeje posuzujeme ostatní a ostatní podle obličeje posuzují nás. Obličejem svému okolí sdělujeme své emoce, pomocí výrazu obličeje můžeme posuzovat emoce ostatních lidí, se kterými jsme v kontaktu.

Estetickou hodnotu maorského tetování dle Rychlíka znal i reprezentant německé klasické filozofie Immanuel Kant (1724-1804), který v roce 1790 ve své *Kritice soudnosti* napsal: *„Bylo by možné zkrášlit postavu četnými ozdobami a lehkými, ale pravidelnými tahy, jako to dělají Novozéland'ané se svým tetováním...“* (In Rychlík, 2005, s. 102).

Maorové své obličeje zdobili velmi osobitě, přičemž styl jejich tělesného zdobení byl na vysoké umělecké úrovni: mužské tetování, zvané *moko*, bylo tvořeno vrývanými spirálami na lících; ženské tetování bylo tvořeno ornamenty v oblasti brady. Maorské tetování je svými spirálami novozélandskou novinkou. Způsob provedení tetování, jeho složitost a komplikovanost měly své opodstatnění: čím složitější vzory, tím vyšší postavení na spole-

čenském žebříčku. Tato analogie se do jisté míry objevuje i v soudobé společnosti, např. u mužů: čím větší, nápadnější a propracovanější má muž na svých pažích tělesné zdobení, tím většího respektu může získávat mezi jinými lidmi v subkultuře, jejímž je členem, i mimo ni (Rychlík, 2005).

Ferguson s Procterovou (1998) o maorském tetování uvádějí, že zatímco mužské *moko* přestalo v druhé polovině 19. století nabývat na popularitě, ženské tetování (autoři jej uvádějí jako *ženské moko*) začalo popularitu získávat. Kromě tohoto obličejového tetování zmiňují i obvyklejší formu tetování: stejnoměrného tetování těla, prováděného jehlovými kleštěmi (podobně jako v jiných oblastech Oceánie); u mužů na místech mezi pasem a koleny, u žen pak na rtech a bradě. Neobvyklé nebyly dle Fergusona a Procterové ani výjimky, kdy byla tetováním pokryta celá těla u obou pohlaví, včetně jazyka a genitálií (Ferguson, Procterová, 1998).

Předchůdci Maorů začali přicházet na Nový Zéland, jemuž začali říkat *Aotearoa*, někdy v období mezi 10. a 14. stol. n. l. Po svém příchodu na Nový Zéland tito předchůdci asimilovali starší kulturu *Mori-mori*. Nálezy kostěných nástrojů této kultury, které pocházejí z konce prvního tisíciletí, nasvědčují tomu, že i tato kultura znala a praktikovala zdobení těla, především tetováním, nicméně spirála se objevila až v kultuře Maorů. Pro Maory má totiž spirála zásadní význam: „*dle maorských mýtů přinesl umění spirálové tetováže bájný předek Mataora. Starší forma tohoto tetování se nazývala moko kuri a byla tvořena tečkováním a čárkováním tak, že vytvářela čerchované linky. Jiná forma zdobení - otaga – se užívala před bojem. Jednalo se o zdobení tváře červenou hlinkou*“ (Rychlík, 2005, s. 102).

Umístění obličejového tetování mělo pro Maory rovněž symbolický význam: vrchol čela znamenal hodnost, pravá a levá strana čela nad obočím vyjadřovala pozici, pravé a levé znaky pod očima genealogii, obě lícní strany k uším značily manželství, prostor mezi nosem, obočím i ústy sloužil k individualizaci bojovníka a nahrazoval tak jeho podpis. Místo pod ušima sloužilo k vyjádření zaměstnání, oblasti brady značily moc a sílu a části, které vedly ke krku, symbolizovaly sociální postavení při narození. Jako např. u japonského tetování, jednotlivé součásti maorského tetování měly své jméno.

Maorové se tetovali pomocí kostěných a později i kovových dlátok, zvaných *uhi*, do nichž se klepalo paličkou a vznikal tak zářez až tři milimetry hluboký. „*srdnatí mužové při tom nehnuli ani brvou*“ (Rychlík, 2005, s. 107). Do vzniklé rýhy se následně zaváděly šťávy z rostlin smíchaných se spáleným popelem. Celý tento bolestivý a časově náročný zjizvují-

cí proces, zvaný *ta moko*, byl spojen s řadou rituálů, zpěvů a *alimentárních tabu*¹. Kromě tohoto tabu se dodržoval dočasný celibát. Rány byly hojeny obklady z listů stromu *karaka*.

Pokud se jedná o celý maorský rituál zdobení těla tetováním *moko*, lze najít souvislost s kulturami severoamerických indiánů, např. Irokézů, Algonkinů, Hurónů, Dakotů; či Eskymáků nebo u lidu z kmene Bataků z Indonésie. Tato souvislost je obsažena ve víře v tzv. *manu*, čili „*neindividualizovanou životní sílu, jenž byla definována R. H. Codringtonem a R. R. Marettm*“ (Rychlík, 2005, s. 32). Severoameričtí indiáni z kmene Algonkinů (subarktické oblasti USA a Kanady) této síle říkají *mani-tu*. Maorové věřili, že tato síla se soustřeďuje především v hlavě.

Zde rovněž pramení úcta ke kulatým trofejím zabitých protivníků – Maorové si zdobených lebek nevýslovně vážili a přikládali jim posvátnou důležitost. Zdobené useknuté hlavy, zvané *pakipaki* si s vírou, že je v nich ukryta duševní energie, schovávali, zatímco naopak holé hlavy bez ozdob, zvané *papateas* s posměchem odhazovali. Do Evropy se tyto trofeje dostaly výměnným obchodem za zbraně, který trval do roku 1831, kdy byl zakázán koloniální správou.

Obrovských rozměrů po ozdobených hlavách Maorských válečníků nabyla poptávka v Evropě ve dvacátých letech 19. století. To vedlo k tomu, že tetováni byli i zajatí nepřátelé a nemajetní, jimž byly utínány hlavy a prodávány bohatým Angličanům a do muzeí. Tyto artefakty se tak staly ve své době nejcennějšími exponáty antropologických muzeí či tehdejších kabinetů s raritami. Podle Rychlíka (2005) obliba v maorských artefaktech pramenila především právě ze skvělého uměleckého provedení. To se paradoxně stávalo pro Maory samotné osudným, jelikož pro ně začalo být životně nebezpečné nosit krásně provedené *moko*, v době vrcholu se jednalo o tzv. „hony na lebky“.

Podle toho, co bylo o Maorském tetování napsáno výše, by se mohlo zdát, že Maorové prováděli svá tetování *moko* pouze na hlavách. Pravdou je, že hlava nebyla jedinou zdobenou částí těla. Ostatní části (např. hýždě u bojovníků ze severního Aucklandu) byly zdobeny rovněž, nicméně ne tak hlubokým stylem jako hlavy. Rychlík uvádí např. kapitána Co-

¹ Alimentární tabu – při procesu tetování u Maorů nesměl tetovaný pozřít tuhou stravu či pokrmy z ryb. Podávána byla pouze kašovitá strava do úst dřevěným trychtýřem, aby se zamezilo kontaktu jídla s hojícími se ranami. Tento zvyk pramenil z víry, že pokud by si tetovaný muž dovolil pozvednout prst k ústům před dokončením tatuáží, jeho břicho by bylo rázem zaplaveno demony *atua*, kteří by jej spolkli zaživa.

oka, který si všiml odlišného zdobení dolních končetin u různých kmenových skupin. Dále Rychlík uvádí Browna, který zjistil, že nohy se zdobily stylizovanými stromovými lístky. Takové tetování prý mohlo sloužit k identifikaci muže, jenž byl obětí *dekapitace*².

V současnosti žije na Novém Zélandu asi 400 tisíc Maorů (Rychlík (2005) uvádí počet 294 201 Maorů v roce 1986), kteří čelí mnohým sociálním problémům, od alkoholismu po nezaměstnanost. Přesto zájem o maorskou kulturu neustále stoupá (Hejátko, 2004).

V 2. polovině 20. století došlo zejména ze strany současných Maorů k oživení zájmu o hodnoty a tradice předchozích generací, lidé na Novém Zélandě se začali opět tetovat ve tvářích. Místo původních dlátek *uhi* se dnes používá moderních elektrických strojků. Moderní, současné moko se stalo do určité míry symbolem „maorství“: identity, integrity a životního elánu. Jeden ze současných *tohunga-ta-moko* tvrdí, že „*inkoust, který vpravuje do kůže, symbolizuje vzkříšení unikátního umění a maorskou touhu po suverenitě, vytaženou z minulosti a přetvořenou na dnešek. Je to důležitý krok k tomu, co to znamená být Maorem*“ (Pritchard, 2001, s. 34, In Rychlík, 2005).

O poněkud netradičním způsobu tvorby maorského tetování se zmiňuje Pijoan, který uvádí, že vzory byly stejně zakřivené jako dekorace ve dřevě, avšak u každého muže byly jiné. Vzory byly hrotem kamenného nože vyřezávány do pokožky a poté se potíraly výkaly psů krmených velmi tučnou potravou, což u nich způsobovalo silné vylučování žluči, jež barvila výkaly dočerna. Tímto způsobem získaná černá barva pronikala do vyřezaných ran, které po svém zahojení zanechávaly černé jizvy, které tvořily se světlou pletí vysoký kontrast (Pijoan, 2009).

1.3 Oceánie a její oblasti

Oceánie je oblast ostrovů a souostroví v západní a střední části Tichého oceánu; její rozloha je zhruba 1,2 milionu km²; počet obyvatel je odhadován na 1,2 milionu, nicméně odhady se liší i podle různého geografického vymezení Oceánie. Oceánie se dělí na subregiony Melanésii, Mikronésii, Polynésii a Nový Zéland, kterému je věnována předchozí kapitola 1.2 Maorové na Novém Zélandu. Někdy je do Oceánie zahrnuta rovněž Austrálie, především z politických důvodů, přestože ta je již samostatným tektonickým kontinentem. Oce-

² Dekapitace – v tomto případě se jedná o „*odstranění hlavy od trupu; stětí*“ (Linhart a kol., 2005, s. 77)

anie leží v pásmu tropického a subtropického podnebí, které zmírňují oceánské vlivy. Rostlinná i živočišná říše v Oceánii má převážně endemický charakter.³ (Geografický místopisný slovník světa, 1993). Zažité členění Oceánie na Polynésii, Mikronésii a Melanésii je zásluhou francouzského objevitele J. S. C. Dumont-D'Urvillea (1790-1842) (Rychlík, 2005).

Nejčastějším způsobem tělesného zdobení v celé rozsáhlé oblasti Oceánie je tetování. Méně se zde vyskytují zvláštní druhy skarifikace v Melanésii. Obrovská plocha s desítkami obydlených ostrovů však znamená až neuvěřitelnou rozmanitost způsobů provedení, motivů, významů a funkcí zdejšího tetování, respektive skarifikací v průběhu celého jeho vývoje, který šel ruku v ruce s vývojem zdejších kultur jako jejich neoddelitelná a velmi významná součást. Velkou roli v historii Oceánie však měly i zámořské objevy, během nichž se celé obrovské oblasti zpřístupnily západním kulturám, následný geopolitický vývoj v ostatních oblastech světa po obou světových válkách a v dnešní době i prakticky všudypřítomné vlivy globalizace. Následující kapitola se pokouší o stručný přehled nejvýznamnějších oblastí Oceánie z pohledu historického vývoje tělesného zdobení u tamních kultur.

Polynésie

Polynésie, jinak také Mnohoostroví, je oblast tvaru pomyslného trojúhelníku, který má vrcholy na Havajských ostrovech (sever), Novém Zélandě (jih) a Velikonočním ostrově (východ). Ostrovy Polynésie, kterých je více než 1000, tvoří území o celkové rozloze 26 000 km². Polynésie leží v tropickém a subtropickém klimatickém pásmu, průměrné roční teploty dosahují teplot mezi 23 až 30° C (Geografický místopisný slovník světa, 1993).

Markézy

Markézy leží ve východní Polynésii. Jsou tvořeny dvanácti ostrovy sopečného původu o celkové rozloze 1274 km². Největší ostrov je Nuku Hiva. Souostroví je pokryto bujnou vegetací, kde jsou náhorní plošiny střídány hlubokými údolími. V letních obdobích doprovází zdejší příjemné klima katastrofální sucha. Markézy jsou součástí Francouzské Polynésie (Geografický místopisný slovník světa, 1993).

³ Endemismus – „omezení původu a výskytu rostlin a živočichů na určité území“ (Linhart a kol., 2005, s. 102).

První lidé sem připluli asi ve 2. století před n. l. Jejich hlavní obživou byl chlebovník, který bylo možné sklízet až čtyřikrát za rok a který si znepřátelené kmeny ve válečných konfliktech navzájem likvidovali.

O Markézanech uvádí Sir P. H. Buck (1877-1951) ve své publikaci *Vikingové jižních moří*, že šlo po Novozélandčanech o nejlepší řezbáře v Polynésii, kteří vyřezávali do svých dřevěných a kostěných nástrojů a zbraní obdivuhodné ornamenty. Tyto materiály jim ovšem k výtvarnému projevu přestaly stačit a tak začali své nejlepší výtvořiny přenášet na lidské tělo technikou tetování. Tetování Markézánů se vyznačovalo svou komplexností a rozlohou, kdy pokrývalo celé tělo, od konečků vlasů po nehty na noze (Buck, 1963)

Svědectví o tělesném zdobení Markézánů podal v 19. století německý přírodovědec Georg Heinrich Langsdorf (1774-1852). Ten vydal v roce 1813 společně s kreslířem Tilenauem ilustrovanou knihu, pečlivě charakterizující zdejší způsob tetování i s popisem samotného procesu. Při tetování syna náčelníka Katanuaha, jakožto významné osoby se uplatňoval tamní zvyk tabu. Ten spočíval v několikátýdenní izolaci tetovaného v domě, k němuž se nesměli přiblížit žádní jiní lidé, kromě těch, které otec tetovaného z tohoto tabu vyňal. Ženy, včetně matky, mladíka nesměly vidět, dokud z tetovaného toto tabu nebylo sejmuto.

Popisovaný proces se skládal z několika dlouhodobých etap. V prvním roce byla provedena základní práce na hlavních vzorech, pokrývajících prsa, paže, záda a stehna. První vpichy se musely zahojit, což trvalo zhruba tři až čtyři dny. První sezení, jak uvádí Rychlík (2005), trvalo asi tři až čtyři týdny. Jakmile se započalo se samotným zdobením, další vzory byly přidávány v odstupech tří až šesti měsíců a tak se nezřídka pokračovalo i třicet až čtyřicet let, dokud nebylo celé tetování hotové.

Rychlík dále uvádí Langsdorfův názor co se týče tělesného zdobení, totiž že žádný jiný národ „*nedotáhl umění tetování k takové dokonalosti, jako se to povedlo Markézánům a jejich pohlavárům*“ (Rychlík, 2005, s. 88).

I na Markézách bylo zvykem za tetování ornamentů platit, podobně jako na Marshallových ostrovech. Jako platidlo sloužil dobytek, šperky, zbraně nebo stloukaná látka *tapa*. Markézští tatěři své dovednosti předávali talentovaným jedincům z řad svých pomocníků, kterým se říkalo *ka'ioi*. Nezkušení, začínající tatěři své dovednosti získávali zdobením chudších obyvatel. Lidé, kteří byli zcela nemajetní, zůstávali netetovaní.

Tetování žen nemělo u Markézánů takový význam jako tetování mužů. Ženy byly tetovány významně méně a závažná tabu se jich prakticky netýkala. Zdobení žen bylo omezeno na

ruce a nohy. Jejich končetiny tak působily dojmem, jako by byly oblečeny do krajkových rukavic či punčoch. Některé významné ženy z vyšších společenských vrstev se nechávaly zdobit i kolem uší a okrajů úst. Torzo ovšem zůstávalo vždy nepokryté.

Muži si na rozdíl od žen v pubertě nechávali na hrud' tetovat výrazný „štít“, údy byly tetovány čárovými pásy, záda a páteř byly ozdobeny velkým křížem a barvou si nechávali vyplňovat i partie obličeje. Bylo zvykem nechávat volná a světlá místa, aby vynikly tmavomodré vzory (Rychlík, 2005).

Světznámý francouzský malíř Paul Gauguin (1843-1903) vedle kromě Tahiti určitou dobu pobýval i na Markézách, kde si do svého deníku napsal: „*V Evropě nemá nikdo ani tušení, že Maorové na Novém Zélandu nebo Markézané měli tak velmi pokročilé dekorativní umění ... Zvláště Markézané mají nevyčerpatelný smysl pro dekoraci. Dejte Markézanovi jakýkoli předmět geometrických tvarů, třeba kouli, a on dokáže zcela harmonicky – na něm nezanechat jediné šokující a zbytečné prázdno. Tomuto umění základně slouží lidské tělo nebo tvář. Především tvář. Udivuje nás, když objevíme tvář tam, kde jsme si vždycky mysleli pouze na geometrický obrazec. Stále tatáž věc a přitom neustále jiná*“ (Danielsson, 1983, In Rychlík, 2005, s. 94).

S maorským tetováním mělo tetování na Markézách i jiné společné aspekty. Například umístění, které bylo přesně určeno tradicí. Tetování bylo prováděno hřebínky s třemi až dvaceti jehlami, na které se poklepávalo dřevěnou hůlkou, barvivo bylo vyráběno smícháním popele z ořechů a vody s olejem.

Markézané svým tělesným zdobením ovlivnili i jiné kultury, Rychlík uvádí např. obyvatele jižněji ležících ostrovů Mangareva, kteří se rovněž tetovali od hlavy až po kotníky. Rovněž zde platily pravidla umístování jednotlivých ornamentů a pokrytí určitých částí těla podle společenského statusu. To vše naznačuje na příbuznost s Markézany.

Podobně jako u jiných oblastí světa, které do té doby nebyly příliš probádány, i zde příchod Evropanů přinesl problémy. Kromě západních vynálezů, jako byly peníze, tabák, zbraně či alkohol to byly nemoci jako syfilis, tuberkulóza, neštovice. Rychlík dále uvádí, že v roce 1887 žilo z původních zhruba 90 tisíc Markézanů posledních 5246 a v roce 1911 jen 2890. S tak razantním úbytkem obyvatel Markéz se rychle ztrácela i jejich původní kultura.

Díky několika etnografům a antropologům, ale také dochovaným artefaktům, jako jsou vyřezávané masky či vytesávané sochy, je možné dodnes se seznámit s Markézskou kultu-

rou, která zahrnuje i neoddělitelné tělesné zdobení. Mezi tyto badatele patřili mimo jiné, německý vědec K. von den Steinen (1855-1929), antropologové R. Linton (1893-1953)

a jiné. Kromě vědců a badatelů Markézáné a s nimi i obyvatelé dalších oblastí celého Tichomoří inspirovali řadu umělců, kromě zmíněného francouzského malíře Paula Gaugina i spisovatele R. L. Stevensona (1850-1894) nebo H. Melvilla (1819-1888).

V současnosti se mladí lidé na Markézách opět vracejí k původním tradicím svých předků a tělesné zdobení je od nich samozřejmě neoddělitelné. Původní technika zdobení pomocí paliček a hřebínků byla kvůli nemožnosti sterilizace zakázána v roce 1986, nicméně běžně se tetování provádí pomocí moderních strojků. Markézští tetovači jsou na své umění velmi pyšní a stejně jako jiní obyvatelé Polynésie se jím s úspěchem dokáží živit při cestách po USA či Evropě (Rychlík, 2005).

1.3.1 Melanésie

Melanésie, česky také Černé ostrovy, je tvořena pásem ostrovů v západním Tichém oceánu, severovýchodně od Austrálie mezi Novou Guineou, Fidži a Novou Kaledonií. Její rozloha je zhruba 980 000 km². Počet obyvatel byl v roce 1980 asi 4,5 milionu. K Melanésii se řadí několik nezávislých států Papua-Nová Guinea, Fidži, Šalomounovy ostrovy a Vanuatu. Západní část ostrova Nová Guinea (rovněž nazývána *Irian Jaya*), je součástí Indonésie.

Osídlení Melanésie je dodnes nejasné, objevování jednotlivých ostrovů a souostroví probíhalo postupně mezi 16. a 19. stoletím. Za 2. svět. války zde probíhaly válečné operace Spojenců a Japonců.

Melanésie je rozsáhlou oblastí, která své jméno získala díky svým obyvatelům, kteří svého času prvním objevitelům připomínali barvou kůže a kudrnatými vlasy africké domorodce. Celá oblast Melanésie je kulturně výjimečně rozmanitá, antropologicky a lingvisticky prakticky roztržštěná – jen na Nové Guinei žije několik set kmenů hovořících asi osmi sty jazyky.

Nová Guinea a celá Melanésie, jak uvádí popis českého zeměpisce J. V. Daneše z roku 1924, byla - díky své přirozené nepřístupnosti, vražednému podnebí i sveřepé povaze obyvatel praktikujících kanibalismus - postrachem cizinců. Z těchto důvodů započal vědecký výzkum i hospodářské využití ze strany bílých osadníků mnohem později než v Austrálii, Polynésii i Mikronésii (Daneš, 1924, In Rychlík, 2005).

Přes vývoj, který od doby vydání Danešova textu značně poznamenal současnou tvář Melanésie, je možné považovat její oblasti za jedny z posledních míst na Zemi, kde stále přežívají málo pozměněné kultury přírodních lidí. Jak Rychlík (2005) dále uvádí, tito lidé si na tělesné zdobení velmi potrpí.

Základními způsoby, kterými Melanésané zdobili svá těla, bylo jizvení a pomalování. Ke zdobení těla zde více než jinde patřil i oděv, který nepředstavoval ochranu před chladem, ale právě ozdobu. Oproti dolním končetinám horní polovina těla zůstávala zcela neoděna. Muži i ženy se zdobili odlišně. Ozdoby byly vytvářeny z peří, želvoviny a mušlí, do nosu byly umisťovány terčíky, kůstky z ptáků a prasat, proslulými se stala oranžová tykvovitá pouzdra na penis, zvaná *koteka*.

Kromě uvedených způsobů tělesného zdobení se v Melanésii rovněž vyskytuje **tetování**. To lze rozdělit na tři základní typy: klasické *tetování* zaváděním barvy pod kůži, jizvovou skarifikaci narušením kůže a nakonec úmyslné, řízené infekce, vyvolávané šťávou některých rostlin. Prvně uvedené, klasické *tetování*, se užívá ve větším rozsahu pouze na Admiralitách, v Nové Kaledonii a Nových Hebridách, na Šalomounových a Banksových ostrovech a na Fidži. Toto omezení je dáno velmi tmavou barvou pokožky tamních obyvatel (Rychlík, 2005).

Fidži

Na Fidži je zdobení těla vyhrazeno pouze ženám, které jsou zároveň operatérkami. Práce na zdobení začíná v raném věku a jedno „sezení“ trvá obvykle až do chvíle, kdy se bolest nedá vydržet. Velmi propracované vzory tak zaberou často i několik měsíců vytváření, než jsou zcela dokončeny.

Symbolika tělesného zdobení hraje na zmíněném Fidži velmi významnou roli. Rychlík uvádí, že např. tetované body v koutcích úst jsou znamením toho, že žena porodila dítě. Na druhou stranu mohou rovněž zakrývat vrásky, vzniklé věkem. V oblasti Hades na Fidži je nicméně tělesné zdobení, respektive jeho absence na těle ženy, mnohdy příčinou brutálních praktik: „*netetované ženy jsou pronásledovány, vláčeny a škrábány ostrými mušlemi ve víře, že pokud by tak nebylo učiněno, staly by se potravou bohů*“ (A. T. Joyce, 1911, In Rychlík, 2005, s. 124). Rychlík zmiňuje názor některých autorů, podle něhož se pomůcky pro tetování na Fidži vyráběly z lidských kostí.

Nová Guinea

Velký význam pro výzkum oblasti Nové Guiney (Irian Jaya) měl ruský zoolog a národopisec Nikolaj N. Miklucho-Maklaj (1846-1888). Tento velmi vzdělaný učenec se stal, jak uvádí Rychlík (2005, s. 124), zastáncem Papuánců a ve svých denících rozsáhle zdokumentoval zvyklosti místních etnik. O *tetování* napsal: „*Tetování představuje pro etnologa významný materiál: za první, protože se slavné ornamenty dědí z pokolení na pokolení a při přesídlení putují spolu s jazykem a fyzickými zvláštnostmi na nové místo, ... za druhé, protože proti tetování vedou misionáři urputný boj a kvůli šíření křesťanství se tento zvyk vytrácí, a s ním zaniká i cenný etnologický materiál*“ (Miklucho-Maklaj, 1950 In Rychlík, 2005, s. 124).

Miklucho-Maklaj si u Guinejských domorodců vydobyl obrovský respekt a jejich tělesná zdobení si pečlivě zaznamenával a zakresloval. Zaznamenal tak celou řadu zvyklostí spojených se zdobením těla, např. lícní a retní tetování vojenských náčelníků na Rapanui, výsadu nechat se tetovat až po zabití nepřítele na jižním pobřeží; rozsáhle zdokumentoval zvyklosti ve vesnici Chula: zde byly tetovány dívky ve věku již kolem deseti let, a to na tvářích, ramenou, spodní části břicha apod. V patnácti letech se přidávaly další ornamenty, které měly svá přesná jména, do dvaceti let měly tamní dívky ozdobenu hrud' i nohy pod kolena.

Aby si dokázal představit bolest, kterou tamní ženy podstupovaly, nechal si Miklucho-Maklaj ozdobit levé rameno vzorem, který si sám zvolil. Po dokončení zákroku konstatoval, že „*operace je spojena s poměrně nepatrnou bolestí*“ (Miklucho-Maklaj, 1950 In Rychlík, 2005, s. 124).

Nikolaj N. Miklucho-Maklaj se tak stal dalším z řady svědků a odpůrců náboženské devastace kultur přírodních národů v této oblasti ve jménu křesťanství; i jemu můžeme vděčit za to, že se až do naší současnosti uchovaly vědomosti o životě, zvyklostech a tradicích tamních obyvatel, které jsou mnohdy již ztraceny a jejichž „*renesance*“ do jisté míry spočívá i v současném zájmu o tělesné zdobení, zejména co se týče tetování starobylých kmenových motivů, dnes tzv. *tribal tetování* (Rychlík, 2005).

Publikace Umění východní Asie z roku 2009 zmiňuje některé kmeny provincie Irian Jaya, kde jsou při iniciačních obřadech tetováni muži a kde tamní společnosti pokládá muže za zralé teprve po podstoupení tohoto obřadu. Tetovači jsou zde muži, jelikož ženy nemají na

iniciační obřady přístup. Tetovány jsou motivy krokodýlů, kteří jsou pokládáni za ztělesnění předků (Fahr-Becker, Appel, Čadský, 2009).

Již zmíněný kulturní antropolog Claude Lévy-Strauss ve své publikaci *Strukturální antropologie* zmiňuje případ kmene Mundugomorů od řeky Yuat na Nové Guinei. Tito lidé, jejichž společenský systém zkoumala M. Meadová a již Lévy-Strauss cituje, mají velice zvláštní systém filiace⁴, a právě rituální skarifikace se zde stává prostředkem vzájemné důvěry mezi příbuznými (zde mezi chlapcem a jeho strýcem z matčiny strany), kteří ji tak provádějí bez úplaty. Právo provádět skarifikaci chlapci, stejně jako propíchnout uši dívce, se zde řídilo podle modelu vertikální výměny a neslo s sebou značné hmotné výhody (Meadová, 1950 In Lévy-Strauss, 2006).

1.3.2 Mikronésie

Mikronésie je tvořena řetězy drobných ostrovů na západě Tichého oceánu severně od rovníku. Její rozloha je zhruba 2732 km² (rozloha ostrovů), nicméně její vymezení není přesně dáno; počet obyvatel činí asi 550 000. Dle Geografického místopisného slovníku (1993) je tvořena 1440 ostrovy, mezi hlavní ostrovní skupiny patří Mariany, Karolíny, Marshallovy ostrovy a Gilbertovy ostrovy.

Osídlení Mikronésie je dodnes předmětem sporů, podobně jako v případě Melanésie. V 17.-18. stol byla většina ostrovů pod nadvládou Španělska, koncem 19. století byly ovládnuty Německem, za 1. svět. války byla Mikronésie obsazena Japonskem a v roce 1920 prohlášena mandátním územím Společenství národů pod správou Japonska. I zde za 2. svět. války zde probíhaly bojové operace mezi Japonci a Američany, po jejím skončení se Mikronésie stala poručenským územím OSN pod správou USA a na mnoha z jejích ostrovů vznikly americké vojenské základny. Koncem 70. let byla Mikronésie Spojenými státy bez souhlasu OSN rozdělena na 4 autonomní oblasti, tzv. volně přidružené státy USA: Palau, Marshallovy ostrovy, Federativní státy Mikronésie a Severní Mariany (Geografický místopisný slovník světa, s. 507).

Rychlík uvádí, že jednu z oblastí Mikronésie, ostrovy Mariany byly objeveny Evropany dříve, než jiná souostroví celé Oceánie. Portugalský mořeplavec ve španělských službách Fernão de Magalhães (asi 1480-1521) k nim připlul v závěru své první plavby kolem světa

⁴ Filiance – „vzájemná závislost literárních námětů nebo motivů“ (Linhart a kol., 2005, s. 120).

v roce 1521. Jeho společník Antonio Pigafetta (1491-1534) pořídil i nejstarší popis náboženských představ a zvyklostí místních obyvatel: základem obživy bylo moře a mořeplavectví bylo na poměrně vysoké úrovni.

V kultuře Mikronésanů lze najít vlivy indonésko-filipínské i polynéské. Menší mikronéská společenství běžně provozovaly praktiky tetování. Rychlík cituje ze studie, která byla uveřejněna v časopise *Journal of the Royal Anthropological Institute* v roce 1996: „*tetování bylo hlavní formou umění v Mikronésii. Mělo mnoho stejných funkcí jako v Polynésii: dekorativní, ochrannou (jako druh schránky i zbroje), erotickou a sociální*“ (Hage, Harary, Milicic, 1996 In Rychlík, 2005, s. 130). Autoři v citované studii zdůrazňují rovněž vazby tetování na pravidla hypogamických a hypergamických sňatků, tj. manželských svazků mezi vyššími a nižšími společenskými třídami.

Estetické, jak uvádí dále Rychlík, pouze vnější stránky domorodých ornamentů Mikronésanů si všímal i český spisovatel Jaroslav Vlach (1852-1917). Mikronésané z ostrova Palau byli podle něj „*pokryti od kotníků po střed stehna malými tečkami tak vzorně, že nohy podobají se jako by vězely v kalhotách. Na Ponapi pokrývá tetování ve vzorech velmi úhledných nohy od stehen až po kotníky a ruku od lokte až po kloub ruční. Na Kusaji bývají ruce i nohy zdobeny pruhy barvy modrošedé. Na Rataku byli muži zdobeni čtverci téže barvy, kdežto ženy jen na prsou a krku byly tetovány*“. Vlach dále popisoval zvyk z Karolín (Nukuoru): ženy tam „*žijí tři měsíce v nedotknutelném domě, obřadně se koupou v moři a teprve pak jsou tetovány – a to pouze na malé části spodních partií těla*“ (Vlach, 1911, In Rychlík, 2005, s. 131).

Ponape

Ostrov Ponape (Pohnpei) je hlavní částí stejnojmenného státu, který je součástí Federativních států Mikronésie. Jeho rozloha je 334 km² a žije v něm zhruba 25 tisíc obyvatel.

O zdejším rozsáhlém způsobu tělesného zdobení, tetování, se obsáhle zmiňuje řada zahraničních autorů. Do českého prostředí příběh ponapského tělesného zdobení přinesl např. český cestovatel a etnograf Miloslav Stingl ve svém cestopise *Neznámou Mikronésií*. Podle něj ponapské tetování je (či alespoň dříve bylo) vytvářeno s velkým výtvarným vkusem. Častěji se tvůrci ponapských ornamentů stávaly ženy, které rovněž mívaly na svých tělech nesrovnatelně rozsáhlejší vzory.

K tvorbě tetování se používalo zvláštní tetovací pero, tzv. *kaliz*, který byl zakončen ostrými trny místních keřů. Rukojeť tetovacího pera byla často vyráběna z kostí a vlastní orna-

ment byl do pokožky vnášen domácí tuší, tzv. *leneirem*, který ponapští tvůrci vyráběli z rozdrceného ořechu *Aleuritas Triloba*, smíšeného s kokosovým olejem.

Muži na Ponape byli tetováni několika pruhovými náramky na pažích a pásky na ruku. Jak Stingl dále uvádí, na horní části těla tetovači mohli pracovat podle svého vlastního vkusu, zatímco při zdobení dolních končetin se museli řídit přesnými pravidly. Každá noha byla rozdělena na čtyři pole, vyplněné předepsanými vzory. Stingl jako příklad uvádí, že druhé pole musí být vyzdobeno ornamentem zvaným „tarový list“, v původním jazyce *Lap en pan uot*.

Ženy, jak bylo zmíněno již v úvodu, byly zdobeny bohatěji. Téměř celé jejich tělo včetně genitálií bylo pokryto obrovským ornamentem. Podle Stingla ty nejsložitější ornamenty na vnitřních částech stehen a čtyřúhelníkové pole pod pupkem byly vyplněné symetrickými přímkami a vlnovkami (Stingl, 1976).

To dokládají i jiní autoři. Velmi významné a posvěcené bylo místo nad kolenem. Na *tetování* bylo u lidí na ostrově Ponape pokládáno za „ženin skvostný ornament, a žena bez tetování byla terčem posměchu“ (Hage, Harary, Milicic, 1996, In Rychlík, 2005, s. 132).

Marshallovy ostrovy

Marshallovy ostrovy (v původním jazyce *Aelon Kein Ad*), se nacházejí přibližně 3800 kilometrů západně od Honolulu a 2700 kilometrů severně od Fidži v Mikronésii, severozápadní oblasti Tichého oceánu. Jsou tvořeny 5 ostrovy a 29 atoly, které představují celkem 1152 ostrovů a ostrůvku, které jsou rozesety na ploše přes 1,9 milionu kilometrů čtverečních.

Tělesné zdobení na Marshallových ostrovech bylo vyhrazeno náčelníkům a vznešeným rodům. Tamní lidé věřili, že *tetování* bylo mytickým darem dvojice bohů (*Lewöj* a *Lanij*) a proto muselo být chráněno pro své „ušlechtilé, mladost a erotiku dodávající kvality“ (Rychlík, 2005, s. 132).

Oproti ostrovu Ponape se na Marshallových ostrovech tetovali především muži. Ti byli zdobeni na horních i dolních končetinách, celém trupu včetně hrudníku, zad, ramenou a krku. Tetovat obličej byl povolen pouze nejvýše postaveným náčelníkům na ostrově Rataku. Rychlík uvádí text německého vědce Augustina Krämera, publikovaný roku 1906, podle něhož měly lícní ornamenty náčelníkům dodávat prestiž a démonické vzezření stejně

jako u Maorů, nicméně umělecké provedení nedosahovalo kvalit maorského zdobení, charakteristického svými spirálami (Krämer, 1906, In Rychlík, 2005).

Tetování na Marshallových ostrovech bylo tvořeno vzory z lineárních a vertikálních čar. Tetovacímu vzorku se říkalo *ar*, proces *tetování* byl nazýván *eo*. Zdobení tváře mělo název *Eoon-maj*, *tetování* krku *eooten-böro*. Muži si dále nechávali na svou hrud' tetovat *eo kat*, ramena zdobilo *waurok*. Jak dále Rychlík uvádí, i na Marshallových ostrovech se za provedení *tetování* jeho tvůrci (*rieo*) platilo. Poplatek za *tetování* byl nazýván *kabwijeran*). Místní náčelníci svá tělesná zdobení po celý život zdokonalovali, čímž zvyšovali svou magickou sílu *debbo*, které se např. u severoamerických indiánů říká *mana*.

Co se týče jiných vzorů *tetování* na Marshallových ostrovech, jejich význam spočívá v tradicích místního prostředí. Jedná se např. o značky po kousnutí od rybích zubů, motivy podobné mušlím, rybám apod. Nejde o žádné propracované, realistické obrázky, jako je tomu např. u japonského *tetování* *horimono*. Rychlík zde cituje názor australského antropologa D. H. R. Spennemanna, že zdejší způsob tělesného zdobení, tedy nižší úroveň propracovanosti a realističnosti, může naznačovat dlouhý vývoj a transformaci ve více ikonický typ (Spennemann, 1998, In Rychlík, 2005).

1.4 Japonsko

Japonsko, jeden z nejbohatších a nejvyspělejších států světa, leží v Jihovýchodní Asii v Japonském moři. Skládá se ze 4 hlavních ostrovů a několika skupin menších ostrovů. Japonsko se rozprostírá v tektonicky velmi aktivní oblasti, jeho symbolem je hora Fuji. Celková rozloha Japonska je 377.835 km², hlavním a nejlidnatějším městem je Tokio.

Japonská kultura a umění jsou ovlivněny zejména původním japonským náboženstvím - *šintoismem*, čínským buddhismem, přijatým a šířeným na úkor šintoismu v období Asuka (dle Pijoana v letech 538–645 n. l.) i korejskými vlivy. Zmíněné období patří k období rozkvětu japonského umění. Vládci Japonska se snažili udržet tradice ve své zemi pomocí mnohasetleté izolace, která byla postupně odbourávána až v 19. století v období *Meidži* (1868-1912). Povědomí Evropanů a Američanů o tradiční japonské kultuře a umění se začalo rozvíjet díky mezinárodním výstavám v Chicagu (1893) a Paříži (1900).

Tetování se v Japonsku objevuje již zhruba 2500 let. Za tu dobu se funkce i podoba tetování proměnily: od stigmatizačních účelů tetování ve starověku a středověku k tetování

k identifikačnímu a estetickému, vyjadřujícímu životní postoje, filosofii, respektive smysl pro krásu jeho nositele.

Nejstarší nálezy, naznačující zvyk zdobení těla na japonských ostrovech, pocházejí z období kultury *džómon*, trvající v dlouhém období neolitu, zhruba 8000 (některé zdroje uvádí 10000) až 300 př. n. l. Kultura *džómon* produkovala keramiku vyznačující se provazcovými motivy (*džómon* je japonský výraz pro provazcový vzor), ovšem z hlediska historie tělesného zdobení jsou zajímavé ženské figurky *dogú*, podobné u nás známým figurkám venuší. Figurky jsou zdobeny různými ornamenty a právě vyražené tečky by mohly znázorňovat tetování (Rychlík, 2005).

Nejstarší písemná zmínka, která dokládá tetování v japonské kultuře, se objevila v textu, obsaženém v čínské kronice *Wej ťi*, pocházející z roku 297 n. l. „*Těla si potírají na růžovo a šarlatovo, stejně jako Číňané používají pudr. Muži, velcí i malí, si všichni tetují tváře a zdobí těla vzory...*“ uvádí v publikaci Vějíř a Meč – Kapitoly z dějin japonské kultury Boháčková s Winkelhöferovou (In Rychlík, 2005, s. 150).

Ferguson a Procterová (1998) uvádějí, že v Japonsku se tetování objevilo již na konci 5. st. př. n. l., a to jako prostředek pro magické účely či značení kriminálníchků.

Nejstarší japonská tetování měla ve své době nejspíše rituální funkci, později se stala spíše trestem (7. a 8. stol. n. l.) a ještě později (zhruba od 17. stol. n. l.) se opět stala pro své nositele výjimečným, vysoce osobním ozdobným artefaktem. Za zajímavé uvádí, že japonské tetování významně ovlivnilo soudobou uměleckou tatuáž, i když jeho původní kořeny tkvěly zřejmě v maskování trestaneckých cejchů.

Co se týče starých japonských výrazů pro tetování, dle Winkelhöferové jich existuje několik: *irezumi*, *šisei* a *horimono*. První dva výrazy obvykle označují menší, lokální tetování, zatímco termín *horimono* (značící velkoplošné kompozice, pokrývající velké části těla) se vžil hlavně v předmoderní době, kdy tetování dosáhlo mimořádné obliby a navíc také vysoké technické a umělecké úrovně. O motivech japonského tetování viz kapitola Japonské motivy (Winkelhöferová, 1999, In Rychlík, 2005).

1.4.1 Ainové

Ainové jsou národem obývajícím severní část japonského ostrova Hokkaidó. Jak uvádí někteří autoři, jsou zřejmě prapůvodními obyvateli Japonska, kam přišli z Kamčatky, Kuril a Sachalinu, kde sídlili ještě v 19. století. Etnografové se o tento národ zajímali již od sa-

mého počátku existence svého oboru. Národ Ainů je specifický svou zvláštní kulturou (tzv. „kultem medvěda“) a právě neobvyklým ženským tetováním do podoby zvláštních knírů zejména nad horním rtem, od ucha k uchu. Jak Rychlík uvádí, někteří autoři viděli v tomto tetování znamení ženské emancipace či spíše pohlavní zralost. Se zdobením úst se začínalo již u velmi malých dívek, nejčastěji teprve dvouletých, někde pětiletých, a pokračovalo se až do puberty, kdy hotová ozdoba symbolizovala pohlavní zralost. Původ tohoto zvyku ovšem pramenil z dávných mýtů, kdy tento způsob zdobení těla ženám Ainů nařídila jedna z jejich bohyň. Kulturně danou nutnost takového zdobení dokládá i to, že zemřela-li mladá dívka, bylo jí tetování doplněno o další, modrou barvu, prý kvůli tomu, aby našla u bohů zalíbení. Muži z národa Ainů na rozdíl od žen nezdobili vůbec.

Kromě oblastí osídlených Ainy jsou v Japonsku i další, ve kterých je zdobení těla doménou výhradně žen: jsou to ostrovy Amami a Ósumi v souostroví Rjúkjú. V těchto oblastech, jak uvádí Rychlík, se ženy nechávaly tetovat na hřebetech obou rukou a motivy těchto ozdob byly většinou stejné, takto zdobené ženy ovšem nedokázaly osvětlit jejich význam (Rychlík, 2005).

1.4.2 Současné Japonsko

Současné japonské tetování se začalo utvářet až v 17. a 18. století, s příchodem období Edo (Edo byl původní název japonské metropole Tokia). V tomto období, vyznačujícím se prosperujícím obchodem, nočním životem a uměleckou činností, vzniklo např. divadlo *kabuki* či zápasnický styl *sumó*; zásadní význam měl **tisk z desek**, jímž byly vydávány černobílé i barevné dřevořezy malířské školy *ukijoe-e* (český ekvivalent výrazu *ukijoe* by mohl znít jako „obrazy prchavého světa“). Tyto ilustrace odrážely nejen skutečnosti tehdejšího života, ale významně ovlivňovaly i tehdejší vkus. Jejich tvůrci „*požadovali, aby umělec svým dílem vyjadřoval svou příslušnost k Japonsku, a odmítající cizí kulturní dědictví, vytvořili umění typicky japonské*“ (Pijoan, 1983, s. 301).

Ferguson s Procterovou (1998) uvádějí, že hlavní rozvoj japonského tetování souvisel s tetováním *kawa* (řeka), které ponechává pásy čisté, nepotetované kůže ve směru dolů od hrudi, břicha a stehů (Ferguson, Procterová, 1998).

V této době byly rovněž velmi oblíbené zbojnické příběhy *Suikoden*, jakási japonská obdoba Robina Hooda. Nejoblíbenější vydání *Suikodenu* byly bohatě ilustrovány právě dřevořezy *ukijoe*. K největším tehdejším ilustrátorům *Suikodenu* patřil Utagawa Kujinoši (1798-1861), který během let vytvořil stovky ilustrací, kdy každá ze 108 postav (někteří

z nich byli tetovaní) měla svou vlastní rytinu. Zobrazená tetování zmíněných postav byla hojně kopírována a vytvořila tak jakýsi základ tradičního japonského tetování (Rychlík, 2005).

V Japonsku je tetování dosud fenoménem, kterému se věnují vyhlášení umělci. Dodržují se dávné zvyky (i když zdaleka ne tak důsledně, jako dříve), vycházejí knihy ornamentů. Tetuje se ale také moderními elektrickými strojkami, přestože někteří umělci stále vyznávají starý způsob práce. Západnímu stylu se říká *jobori*, domácímu tetování *wabori* a tradičním technikám *tebori*. Tetování je v Japonsku rovněž tradičně spojováno s mafií – *Jakuzou*. Ta dle Gilberta tetováním stále vyjadřuje specifické významy: „*Jakuza tetováním vyjadřuje své ideály. Protože je bolestivé, je důkazem odvahy; protože je stálé, je průkazem doživotní loajality ke skupině; a protože bývalo ilegální, učinila navždy z člověka psance...*“ (Gilbert, In Rychlík, 2005, s. 158).

Tetování bylo v Japonsku po celou historii pravidelně zakazováno a potíráno, nicméně přesto přežilo. Ironií může být to, že největší škody na tomto tradičním kulturním zvyku způsobila japonská vláda v polovině 19. století, kdy se paradoxně snažila uvolnit Japonsko z izolace a otevřít je západnímu světu. Zákaz v této době byl spíše preventivním opatřením ze strachu, že se lidé ze Západu budou tradičnímu japonskému tělesnému zdobení vysmívat a opovrhovat jím. Opak se stal pravdou a japonští tatěři mohli své umění uplatnit právě na lidech ze západu. Nejvýznamnějším z nich byl zřejmě britský král George V. (1865-1930) (Ferguson, Procterová, 1998).

1.5 Evropa

O tělesném zdobení na území Evropy v období pravěku svědčí pouze několik nálezů misek a červeného okru, kterým se tehdejší lidé malovali. První nepopíratelnou tatuáží na evropském kontinentě tak zůstává 15 značek na těle mumie zvané Ötzi (viz dále). Jiné, nepřímé důkazy, pramení z nálezů zvláštních šidel ve Francii, Portugalsku, Rumunsku a Skandinávii. Dle mnohých expertů sloužila tato šidla právě k propichování lidské kůže (Rychlík, 2005).

1.5.1 Mumie Ötzi

Vůbec nejstarší dochovaný nálezy tělesného zdobení je tetování známé alpské mumie, přezdívané *Ötzi*. Mumie pochází z období před 5100 až 5350 lety; podle některých vědců jde

o mužskou mumii pravěkého lovce nebo šamana. Barvivo tatuáže, zachované minimálně na 14 místech těla mumie, zůstalo neporušeno dodnes.

Mumie Ötziho byla nalezena v roce 1991 v Ötztalských Alpách, poblíž rakousko-italských hranic, v nadmořské výšce a 3210 m. n. m. Ötziho tělesné zdobení bylo zprvu považováno za stopy po bičování a popáleniny. To, že se jedná o tetování, popsali prof. K. Spindler z univerzity v Innsbrucku, lékař, anatom i archeolog. V publikaci *Muž z ledovce*, vydanou v Praze v roce 1998 uvádí: „*Kůže mumie byla částečně ztmavlá, takže se tyto úkazy dají na těle jen těžko objevit. Celkem bylo nalezeno čtrnáct skupin (není vyloučeno, že domnělé stopy po obvázání mohou ve skutečnosti být patnáctou skupinou) znamení v podobě jedné až sedmi čárek a dvou křížů: dva paralelní kroužky kolem levého zápěstí, čtyři svazky čárek vlevo od bederní páteře....*“ (Spindler, 1998, s. 158).

Výzkum vzorků kůže z oblastí barevných znaků, který prováděla pracovní skupina doktora Bernarda Naafse z Dermatologického ústavu v Rotterdamu ukázal, že techniky tetování v období mladší doby kamenné jsou velmi podobné těm dnešním (Spindler, 1998).

1.5.2 Antika a středověk

Vcelku spolehlivé zmínky o tělesném zdobení, především tetování, je možné dosledovat v dílech antických autorů, např. Hérodota z Halikarnassu (484-425 př. n. l.), který je zmiňuje u Thráků z oblasti dnešního Bulharska a Makedonie. Zde prý sloužilo jako odznak důstojenství, tělesné značení (*estichtai*) bylo pro ně dokladem vznešeného rodu. Pokud člověk nebyl ozdoben (*astikon*), byl považován za osobu nízkého původu. O thráckém tetování se zmiňuje i Mircea Eliade (viz výše), který o tetování uvádí: „*Má několik symbolických významů: na jihu se tetuje šlechta, na severu ženy a otroci, na památku utrpení...*“ (Eliade, 1993, s. 248, In Rychlík, 2005, s. 203).

Jiné doklady o thráckém tetování jsou dochovány v podobě maleb na vázách, pocházejících z Athén. Jsou na nich zpodobněny thrácké ženy s podobiznami vysoké zvěře na nohou a pažích.

Tetování se objevuje i v řeckých bájích, doklady o tom se nacházejí na starověkých památkách, např. váze *lekythos* z roku 460 př. n. l. (v současnosti uložena v Bostonu), jiným důkazem je podle Rychlíka nádoba na víno z Apulie, stará zhruba 2360 let (ve fondu Britského muzea).

Do starověkého Řecka byl zvyk tělesného zdobení (rovněž tetování) přenesen nejspíš z Persie nebo Egypta. V Řecku bylo zprvu výsadou vážných mužů a symbolem společenské prestiže. Zmíněný Hérodotos, zvaný „otec dějepisu“ podává svědectví o perském zvyku značkovat otroky, uprchlíky a válečné zajatce na čelo. V tomto případě tedy nešlo o faktické zdobení těla, ale cejchování otroků, které se objevovalo i v jiných kulturách, např. v Japonsku.

Xenofón z Athén (asi 430-355 př. n. l.), žák Sokratův, popisuje kmen Mossynoikoi, se kterým se setkal během vojenského tažení do Malé Asie. U tohoto kmene měli lidé z vyšších společenských vrstev ve zvyku zdobit tetovat své děti motivy květin.

Zvyk zdobit svá těla tetováním převzali po kontaktu s necivilizovanými hordami někteří římské legionáři. Římský autor Plinius starší (23-79) píše o tetovaných Sarmatech, kočujících na Kavkaz, Tacitus (55-120) zaznamenává germánské tetování v podobě kance.

Plútarchos, Aristofanés i Seneca uvádějí vedle cejchování i tělesné zdobení u Ilyrů, Galů, Dáků nebo Britů. V Anglii se dle Rychlíka tento zvyk udržel do příchodu Normanů, což byli potomci jedné skupiny Vikingů. Je třeba poznamenat, že antické zápisy nejsou vždy jednoznačné. Přesto si na základě jejich studia lze udělat představu o rozšíření zvyku tělesného zdobení i na Evropském kontinentě (Rychlík, 2005).

1.5.3 Keltové

Ferguson s Procterovou uvádějí, že výzkum tradic tělesného zdobení kmenových společenství a společenství původních amerických indiánů vedl řadu Evropanů k opětovnému zkoumání vlastní minulosti a vlastních kulturních kořenů ve snaze nalézt nový možný zdroj inspirace zdobení těla. Keltské kmeny byly a jsou výraznou inspirací pro obyvatele nejen Severní Evropy, ačkoli v této oblasti se jejich motivy těší veliké oblibě. Obliba keltských motivů pramení z historie, kdy Keltové byli hrdým, dravým národem; původními obyvateli na velmi vysoké úrovni, kteří byli o svou rodnou zem připraveni technicky vyspělejší Římským impériem.

První zmínky o keltském tetování pocházejí z prvního století př. n. l. Zápis Herodiana uvádí: „*Značí svá těla různými postavami všech druhů zvířat a nenosí oblečení ze strachu, že je utají.*“ (Rychlík, 2005, s. Pojmenování keltských kmenů v severní Británii (Piktové a Prytani) dokonce znamená, že jejich členové byli pokryti různými obrázky. O tom, jaký vliv měly tyto tělesné ozdoby na Římské vojáky, svědčí zápis Julia Ceasara z roku 55 př. n.

l. v překladu I. Bureše z roku 1964: „*Všichni Britové barví svá těla. Převládá modré zbarvení. Celá těla holí, včetně hlavy a horního rtu*“ (Bureš 1964, In Rychlík, 2005).

O modré barvě, používané tehdejšími Kelty se dodnes vedou spory, nicméně jisté je, že bylo používáno kromě modré barvy i černé, která se ovšem postupem času zabarvila do modra, jak se to někdy stává i v současnosti. (O barvivech, používaných k tetování viz kapitola 3.2.1 Technika tetování). Ferguson s Procterovou opírají toto tvrzení o fakt, že ačkoli nebyla z té doby nalezena žádná těla tetovaných Keltů, dochovala se těla jiných národů obývajících v tomto období jiné oblasti Evropy (Ferguson, Procterová, 1998).

1.5.4 Stigma

Význam slova *stigma* byl v řečtině i latině podobný – vypálení, vypichování značek.

Záznamy o použití tetování jako pomůcky pro označování zločinců pocházejí již z dob antického Řecka a Říma a jak uvádí dále Rychlík, rovněž z dob starověké Mezopotámie. Pokud se jedná o řeckou a římskou společnost, tetování byli zločinci i otroci. „*Filosof Plátón (427-347 př. n. l.), jehož spisy inspirovaly i politiky mnoha staletí, navrhol tetovat vykradače svatyní symbolem na čele, Cicero (106-43 př. n. l.) uvádí v Satyriconu nápisy na hlavách uprchlých otroků:...*“ (Rychlík, 2005, s. 52).

Na přelomu středověku a novověku (v některé literatuře je počátek novověku stanoven na rok 1492, kdy byl objeven americký kontinent) byli největší zločinci značeni liliovým květem na rameni (*fleur-de-lis*). Ve Francii byli zločinci, kteří byli posíláni na nucené práce, tetováni písmeny TF (*travaux forcés*); respektive GAL, šlo-li o galejníky. Jak uvádí Rychlík (2005), na britských ostrovech bylo takové „cejchování“ výslovně zakázáno teprve v roce 1829.

V starověku mělo stigmatizační význam rovněž vypalování, dnes známé jako *branding*. Rychlík uvádí závěr historika starověku C. P. Jonese z roku 1987, který tvrdí, že cejchování žhavým železem bylo jako trest používáno mnohem vzácněji než klasické tetování.

Běžnou praxí bylo značkování zvířat, ale u lidí bylo prakticky neznámé, podobně tomu bylo i mezi Římany. O použití tetování jako stigmatizačního symbolu trestanců se zmiňuje celá řada pozdně antických autorů, např. filosof Boëthius (480-524), Suetonius (70-160), kronikář Theofanés Vyznavač (752-818) apod. Za vlády císaře Valeriána (zem. 260) se odsouzeným k práci v dolech a kamenolomech tetovala čela. Vzhledem k absenci jakékoliv hygieny kriminálních mohla tato tetování vést velmi často k otravám krve a následným

úmrtím. Byzantský císař Konstantin VI. nechal v roce 793 tetovat tisíc poražených povstalců. Podle svědectví Theofana Vyznavače byla povstalcům vepsána do tváří slova „zrádce“ a následně byli posláni do vyhnanství, což mimochodem postihlo kronikáře samotného (Rychlík, 2005).

1.5.5 Křesťanství

Na evropském kontinentě vymizelo tělesné zdobení, zejména tetování, s příchodem a rozšířením křesťanství, podobně jako v severních oblastech Afriky, kde jeho úpadek zapříčinil příchod islámu. Je nutné zmínit, že jak křesťanství, tak judaismus i islám tělesné zdobení formou tetování a potažmo i jinými technikami, narušujícími integritu kůže, oficiálně zakazují. Kupříkladu Starý zákon ohledně tetování zmiňuje několik veršů: „*Nebudete svá těla zjizvovat pro mrtvého, ani si dělat nějaké tetování*“ (Bible svatá – písmo svaté Starého a Nového zákona, 1994, In Rychlík, 2005, s. 200).

Několik výjimek, zejména co se týče křesťanství a křesťanského tetování, lze ovšem nalézt, některé výklady uvádějí přítomnost tetování u apoštola Pavla. Co se týče Židů, těm měl tělesné zdobení tetováním upřít Mojžíš, Muslimům je zase zakazuje Korán (Rychlík, 2005).

Milánský biskup Ambrosius (340-397) zaznamenal, že tetováním se nezdobili pouze římsí vojáci (nechávali se potetovat císařovým jménem) nebo trestanci, ale rovněž první křesťané. Ti se nechávali zdobit dobrovolně, zřejmě na důkaz vzájemnosti a oddanosti Bohu i své komunitě. Nechávali si vypichovat křížky, nápisy INRI, X, JN, symboly alfy a omegy, Ježíšův akronym IXΘΥΣ nebo jehňata. Stigmatizující účel tetování poněkud zmírnil císař Constantinus I. Veliký (274-337), který Ediktem milánským v roce 313 legitimizoval křesťanství. Od roku 316 zavedl trestanecké tetování místo obličeje na pažích nebo lýtcích.

Tetování bylo v té době nicméně i v souvislosti s biblickými zákazy omezováno, některými církevními hodnostáři bylo označováno jako projev Satanův – např. sv. Basileem Velikým (330-379). V roce 787 na koncilu v dnešním Chelsea bylo papežem Hadriánem I. zakázáno úplně a prohlášeno *ritus paganorum*, které zohavuje tělo jako „dokonalé božské dílo“.

F. J. Dölger, uznávaný odborník na raně křesťanskou tatuáž v letech 1911 a 1929 upozornil na fakt, že tehdejší duchovenstvo rozeznávalo tetování světské od tetování religiózního, které bylo považováno za Bohu projevenou poctu. S postupným šířením křesťanství však

tento zvyk v Evropě vymizel. Církví bylo tetování prezentováno jako dílo ďáblov a v pozdějších dobách jako znak čarodějnictví.

Určité znovuobjevení tetování přinesly křížové výpravy do Izraele v 11. a 12. století. Tehdejší válečníci si s sebou vozili různé suvenýry a mezi ně patřily i tetováže křížů nebo symbolů, které jim měly zajistit ochranu, případně řádný křesťanský pohřeb.

V Jeruzalémě byl zvyk tetování poměrně obvyklý, a proto zde působila řada tetovačů, kteří, jak Rychlík uvádí, byli jedinými, kdo tuto dovednost udržovali v rámci západní civilizace (Rychlík, 2005).

1.5.6 Balkán

Na Balkáně se postupem času zrodila tradice, která je na evropské poměry unikátní. Zdejší tetování křesťanek bylo v této oblasti naprostou samozřejmou součástí lidové kultury. Ženy všech generací byly zdobeny motivy křížků, hvězd nebo sněhových vloček. Zvyk byl dle Ottova slovníku naučného z roku 1902 udržován mezi ženami v Albánii, Bosně a Hercegovině, Chorvatsku a Srbsku. Názory vědců na motivy, kterými si ženy v těchto oblastech nechávaly zdobit svá těla, se různí, někteří zmiňují kromě motivů kříže motivy slunce, měsíce, hvězdy, smrku, klasu, kruhu, domu či stylizovaného dvora. Podle etnografa Leopolda Glücka (1894) šlo vždy o ornamenty složené z variant kříže.

Prokázáný je fakt, že tetování balkánských žen bylo prováděno bez výjimky na viditelných a nezakrytých částech těla, v horní části prsou, loktech a dlaních; prováděly je především starší ženy a dle tradice se tetovalo 19. března, v předvečer jarního slunovratu nebo v jiné svátky. Dívkám bylo tetování prováděno mezi 13. a 16. rokem a prakticky vždy šlo o veřejný rituál, který byl součástí slavnostní bohoslužby.

Tetování na Balkáně bylo v rámci evropského kontinentu spíše raritou; rozšířeným se spolu s jinými technikami tělesného zdobení stalo s rozvojem zaoceánských plaveb, které vedly k tzv. první renesanci tetování na konci 18. století (Rychlík, 2005).

1.6 První renesance tetování

1.6.1 Zámorské plavby

Do Evropy se začalo tělesné zdobení, především tetování (jelikož cejchování, dnes známé pod názvem branding, bylo stále používáno jako stigmatizující prostředek k označování zločinců, zajatců apod.) dostávat s rozvojem zámořských plaveb na konci 18. století. Kro-

mě několika domorodců, kteří přicestovali s námořníky (v Anglii se objevil v roce 1691 domorodý Giolo, v roce 1774 pak připlul s výpravou J. Cooka domorodý Omai), se začali tetovat i námořníci vracející se z Polynésie, Asie a Severní i Jižní Ameriky. Postupem času začaly být tyto „suvenýry“ oblíbené a brzy se začaly objevovat první falzifikáty, založené na původních evropských motivech. To bylo důsledkem toho, že i samotní námořníci si začali osvojovat dovednosti tetovačů a tímto způsobem se začaly rozvíjet i další motivy, které jsou dnes považovány za klasické: různé kotvy, srdce probodnutá šípem, iniciály, nahé ženy apod. Některé z těchto symbolů nabyly pro námořníky společného významu: palmy byly symbolem jižních moří, trojice složená z kotvy, kříže a srdce symbolizovala naději, víru a lásku apod. O další šíření tetování se zasloužili především obchod mezi Evropou, Amerikou a ostrovy, lov velryb a s nimi spojený rozvoj přístavů. Častěji se do Evropy začali dostávat rovněž domorodci, kteří svým tetováním způsobovali pozdvižení. Vystupovali v cirkusech či na poutích a podobně (Rychlík, 2005).

1.6.2 19. století

Během 19. století se začalo tetování rozvíjet naplno, zejména v přístavech, kde se začala vytvářet v té době nová profese, specializovaná výhradně na tento druh lidské činnosti. První tetovací salony začaly vznikat v nejvýznamnějších světových přístavech, jako byly Antverpy, Buenos Aires, Hamburk, Marseilles nebo Alžír. Někteří z prvních tetovačů v těchto salonech se stali vyhlášenými mistry, kteří své umění dále šířili dál do vnitrozemí. Tak se začalo tetování rozvíjet stále rychlejším tempem, což dospělo až do fáze, kdy být tetován bylo vysoce módní záležitostí, kterou vyznávali i příslušníci evropské aristokracie (např. Eduard VII., princ z Walesu, byl prvním tetovaným členem britské královské rodiny). Rychlík (2005) zmiňuje kunsthistorika Jana Baleku, který tvrdí, že v druhé polovině 19. století se v Evropě nechalo tetovat až 20% obyvatel (Baleka, In Rychlík, 2005).

Tetovací strojek

Rozšíření zájmu o tetování nebylo pouze důsledkem jeho obliby u aristokracie, ale také vývojem technologií. T. A. Edison v roce 1875 patentoval elektrické pero, kterým bylo možné vyšívát vzorek nebo podpis na plátno či do kartonu a v roce 1890 majitel newyorského salonu na Chatham Square, Samuel O'Reilly předvedl první verzi tetovacího strojeku,

nazvanou *tattaugraph*. Rychlost tetováže se za pomoci tohoto strojku několikanásobně zvýšila. Strojek do Evropy přivezl O'Reillyho bratranec Tom Riley, který jím ve svém salonu tetoval příslušníky nejvyšších vrstev. O další rozvoj se postaral slavný tatér⁵ Charlie Wagner (18475-1953), který americký strojek značně vylepšil a rovněž nechal patentovat. Princip Wagnerova strojku se udržel dodnes u moderních nástrojů. S vyšší rychlostí, jednoduhostí a naopak s nižší bolestivostí se tetování šířilo i mimo vyšší společenské vrstvy, což mělo za důsledek úpadek zájmu evropské smetánky o tetování a jeho přesun do nižších společenských vrstev až mezi nejméně majetné. S tímto přesunem klesala kvalita prací, protože málokteré salony vytvářely vlastní tetovací vzory a jednotlivé motivy se neustále kopírovaly. Tím se „z umění stávala řemeslná práce bez fantazie a tvůrčí invence“ (Rychlík, 2005, s. 219).

1.6.3 Meziválečné období

V období mezi světovými válkami bylo tetování v Evropě poměrně běžné, především mezi členy nižších sociálních vrstev. Velmi často se nechávali tetovat českoslovenští legionáři, některé sbírky tetováží jsou uloženy např. v Hrdličkově muzeu člověka. Zde jde o sbírku tetováží profesora antropologie Jiří Malého (1899-1950). Sbírkou většinou pocházejí z těl legionářů, což potvrzují samotná provedení a motivy tetováží – vesměs upomínky na vojenskou službu. Tyto tetováže byly provedeny většinou inkoustem a tuší a jejich umělecká kvalita byla dle Rychlíka (2005) zanedbatelná.

Profesor Malý v roce 1935 publikoval v časopise Bezpečnostní služba článek Něco o tetování, v němž uvádí: „*Tetování má podle mého názoru velkou důležitost a praktický význam pro kriminální potřeby našich bezpečnostních orgánů, protože je jedním z velmi bezpečných prostředků ke zjištění totožnosti...*“ (Holý, 1935, In Rychlík, 2005, s. 222).

1.6.4 Nacismus

Novou vlnu používání tetování jako stigmatizačního a identifikačního nástroje zavedli v 30. letech 20. století němečtí nacisté, kteří paradoxně tetovací salony po svém nástupu k moci v roce 1933 (až na jednu výjimku v Hamburku) zakázali. Tetování bylo nacisty zneužito k označování vězňů v koncentračních táborech. Známé číselné kódy „zdobily“

⁵ Tatér – tetovač, člověk, který vytváří tetování.

ruce statisícům vězňů z celé Evropy a přinášely tak další důkazy o příslovečné německé preciznosti, zde ovšem v tragickém kontextu holokaustu.

Tragickou roli sehrálo tetování vězňů v táboře Buchenwald pod velením K. O. Kocha, jehož manželka Ilsa Kochová byla známá pro svou brutalitu a sadismus. Podílela se na bití, mučení vězňů. Se zvrácenou oblibou vyhledávala mrtvá těla vězňů, zdobená tetováním a z jejich kůží si nechávala vyrábět nejrůznější předměty - od kabelek po stínítka na lampy. Postupem času ji její zvrácená touha po těchto „suvenýrech“ vedla nemilosrdnému vraždění tetovaných vězňů. Po válce byla tato žena odsouzena na doživotí, v roce 1967 spáchala v bavorské věznici ve svých 61 letech sebevraždu.

1.6.5 Poválečné období

Po druhé světové válce zájem o tetování poklesl. Podle amerického autora A. Govenara zájem o tetování poklesl právě kvůli jeho zneužití nacisty v koncentračních táborech. (Govenar, 1984, In Rychlík, 2005). Druhá světová válka měla pro tetování i přínos: zejména v USA a Velké Británii se objevila celá řada vlasteneckých motivů. **V padesátých letech se tetování stalo znovu výhradně maskulinní záležitostí.** Rychlík uvádí vzpomínku tatéra z Chicaga, který shrnul důvody, proč se tomu tak stalo: „*Když jsem konečně odhalil potíže, které vždy provázely ženské tetování, založil jsem svůj přístup na odmítání žen, dokud jim nebylo jedenadvacet let, nedoložily mi svatební listinu a nebyly doprovázeny manželem. Jedinou výjimkou byly lesbičky...*“ (Steward, 1990, In Rychlík, 2005, s. 225).

50. léta

V polovině padesátých let jistý Milton Zeis založil první korespondenční kurz tetování, památeční tetování si vozili vojáci z Korejské války a později i z Vietnamské. Pacifisté se nechávali zdobit symboly míru či marihuany. Známým se stal tatér Lyle Tuttle, majitel tetovacího salonu v San Francisku, který kromě tetování příznivců hnutí hippies propagoval tetování v médiích, včetně televize.

Přelom 50. a 60. let se nesl ve znamení boje amerických úřadů proti tělesnému zdobení. V lékařských kruzích se vedl spor, zda má tetování negativní vliv na vznik rakoviny kůže. V důsledku přenosu žloutenky přes tetovací strojky a jiné zdobící nástroje bylo tetování roku 1961 v městě New York načas zakázáno. V této době se začaly poprvé tetovací jehly sterilizovat, což dle Rychlíka značilo počátek skutečně moderní éry tělesného zdobení. USA se

od té doby staly „tetovací supervelmocí“, ve které je přesto tělesné zdobení formou tetování regulováno ve čtvrtině států (Rychlík, 2005).

Socialistický blok a Československo

V zemích socialistického bloku bylo tetování v padesátých letech přímo zakázáno. Tím se profesionální linii tělesného zdobení dostalo puncu „zakázaného ovoce“; zákaz přispěl k rozvoji nevkusného, primitivního tetování, spojeného s rizikem přenosu nemocí. V Československu po únorovém převratu v roce 1948 žádné tetovací salony neexistovaly a tetování dostalo nálepku buržoazního nešvaru. To mělo za důsledek rozvoj amatérského tetování v uzavřených komunitách, např. mezi vězni či vojáky. Dobová literatura tento trend pojala jako „*projev asociálů či psychicky narušených jedinců*“ (Rychlík, 2005, s. 226). Trend amatérského tetování mezi uzavřenými skupinami v Československu přetrval prakticky až do Sametové revoluce roku 1989. V publikaci Lidé a móda, vydané roku 1962 v Praze, napsal její autor, Odolen Zítek, že „*dnes již můžeme označit tetování u nás za projev primitivismu a nevkusy*“ (Zítek, 1962, In Rychlík, 2005, s. 225-226).

1.7 Druhá renesance tetování

Vývoj od 60. let 20. století

V šedesátých letech se po nepřízni let padesátých začalo tetování především v USA opět rozvíjet. Západní autoři dle Rychlíka (2005) označují toto období jako „*Druhou renesanci tetování*“. Mladí lidé, často s vyšším vzděláním, se začali tetováním a potažmo tělesným zdobením vůbec zabývat ve stále větší míře, hledali v něm nové kvality, které nenacházeli v obecně respektovaném umění. Za posledních dvacet let urazilo tělesné zdobení obrovský kus cesty a z mnoha tatérů se stali respektovaní umělci (Paul Booth, Tom Renshaw, Dan Higgs, Zeke Owens, Tintin nebo Kuronuma alias Horijoši II.). Přesto je tělesné zdobení stále vnímáno jako jakási nezařaditelná forma pokleslého umění někde mezi řemeslem a zaměstnáním, a to i v období, kdy mezi oficiální umění již dávno pronikly nejrůznější *performance*, *graffiti*, *konceptuální umění* či digitální média, je tělesné zdobení stále na okraji zájmu.

Mladí tatěři, velmi často absolventi univerzit nebo uměleckých škol, začali v tetování spatřovat nový způsob vlastního sebevyjádření. Na rozdíl od tradičních tatérů mladí umělci upřednostňují kreativitu před ekonomickými výhodami a jsou specializováni na tvorbu podle přání zákazníků. Běžné jsou pro ně velké rozměry tetování, které často zaberou mě-

síce i léta tvorby a stejně běžná je pro ně i konzultace výsledné podoby tetování se zákazníkem. Inspiraci hledají často v různých uměleckých směrech, ať už jde o sci-fi či fantasy, kmenové ornamenty, faunu či floru, tradiční japonské styly, portréty i abstrakce. Z tetování a tělesného zdobení jako celku se stalo umění, jehož fotografie jsou často vystavovány v uměleckých galeriích. Jako příklad může posloužit obrovský úspěch výstavy v New Yorkském Soho v devadesátých letech. Jak dále Rychlík uvádí, i vysoké umění projevilo zájem o tetování jako o nový impulz. Kritiky umění je tetování někdy označováno jako „*vyšlechtěný kýč*“ (Rychlík, 2005, s. 226).

1.7.1 Tetování v moderní společnosti

S novými tetovači přišla rovněž nová vylepšení, zejména co se techniky týče. V 80. letech vznikly nové, nezávadné práškové barvy a barevná škála tetování se tak značně rozšířila. Od 70. let byl patrný odklon tělesného zdobení v tradičně zdobených komunitách. Tatuáž se v moderní společnosti ujala jako znak příbuzenství, sociálních či profesních skupin, jako módní doplněk a výraz individuality člověka a jeho životních postojů. Rychlík uvádí, že pro soudobé tetování je zásadní změnou postupný a dlouhodobý přechod od „*obskurní, řemeslné výroby k široce akceptované formě umění*“ (Rychlík, 2005, s. 227). Tento přechod úzce souvisí s tezí o narůstající dominanci estetické funkce tělesného zdobení.

Rychlík (2005) dále uvádí poznatek amerického sociologa Clintona R. Sanderse, který si výše uvedeného trendu narůstající dominance estetické funkce povšiml při svém výzkumu transformace tetování v USA. Ve své práci z roku 1989, zabývající se tetováním stanovil definici tetování jako sociální umění, „*jež má vnitřní obsahy, ale přitom někdy disponuje i nespornou estetickou kvalitou*“ (Rychlík, 2005, s. 228).

Sanders dále uvádí: „*Současné tetování prochází proměnou od (obecně nedoceněné) dovednosti k (částečně legitimní) umělecké formě*“ (Sanders, 1989, In Rychlík, 2005, s. 208).

1.8 Stručná historie piercingu

Na historii piercingu, někdy také body-piercingu jako jedné z mnoha forem tělesného zdobení, lze dle časopisu Art Magazín Tetování nahlížet ze dvou hledisek. Zaprvé se jedná o formu zdobení, která je známa o počátku existence člověka a jehož význam byl mnohdy rituální a náboženský či léčebný – prováděn byl zejména četnými tzv. primitivními komunitami a kmeny. Druhým hlediskem je novodobá historie piercingu, který se začal stávat

populárním a masově rozšířeným někdy od poloviny 70. let 20. století. Tento trend pokračuje dosud.

Posun ve vnímání piercingu spočívá především v tom, že zatímco ve svých novodobých počátcích byl vnímán jako čistě undergroundová záležitost, v současnosti je všeobecně přijímán jako poměrně běžná forma zdobení. Zpočátku byl piercing považován za zvláštní, neobvyklý, až bizarní a stal se jedním z prvků izolovaných sexuálních experimentů. Významnou roli hrál jako aspekt sadomasochistických technik. V dalším průběhu let si jej oblíbili členové hnutí Hippies, nicméně zásadní vliv na rozvoj moderního piercingu měl zrod alternativního stylu 70. let – Punk. Členové tohoto hnutí, především mladí lidé, se vymezovali proti konformní většinové společnosti svých rodičů a své členství dávali najevo v té době šokujícím vzhledem, specifickým hudebním stylem, oblečením „zdobeným“ zavíracími špendlíky a piercingem, jemuž jako šperk často sloužily právě zavírací špendlíky.

V roce 1978 byl v Los Angeles otevřen první piercingový salon, The Gauntlet (v překladu „Hozená rukavice“). Jeho majitelé, Jim Ward a Doug Malloy jsou považováni za otce moderního body-piercingu. Tím se piercing začal dostávat od členů hnutí Hippies a Punk k členům ostatních subkultur i většinové společnosti.

V Evropě byl vývoj moderního body-piercingu komplikovaný. Činnost piercera⁶ zde vykonával pouze Alan Oversby (1933-1966), přezdíváný Mr. Sebastian. Asi největší problémy znamenalo záporné a zamítavé stanovisko anglické justice k body-piercingu. Přesto v roce 1983 vznikl v Londýně klub *Skin Two*, v němž se scházeli lidé praktikující neobvyklé sexuální techniky, mládež podléhající módním vlivům a hvězdy tehdejší popkultury. V raných 80. letech se piercing stal součástí vzhledu řady hudebníků a tento trend pokračuje dosud. V roce 1989 vyšla publikace *Modern Primitives* (viz jedna z následujících podkapitol) Fakira Musarafa (nar. 1930), který byl jedním z těch, kteří moderní piercing přiblížili veřejnosti.

V dalším průběhu se o piercing začaly zajímat rovněž osobnosti z uměleckého prostředí, nejznámějším byl zřejmě módní návrhář Jean Paul Gaultier (nar. 1952), který od počátku své tvorby prosazoval svou osobní filozofii na způsob oblékání a do několika svých kolek-

⁶ Piercer - člověk, který vytváří piercing.

cí zařadil rovněž oblečení s prvky tetování a piercingových šperků. Vzhledem k tomu, že toto se dělo v době, kdy většinová společnost body-piercing jako tělesné zdobení spíše odmítala, Gaultier toho využil jako způsobu své prezentace a i díky kritice médií jak jeho, tak body-piercingu se stal symbolem odlišení od většinové společnosti.

Další šíření piercingu probíhalo především za pomoci jeho obluby u hudebních skupin, snažících se odlišit od hlavního proudu a ukázat tak svůj osobitý styl odporu k němu. V té době vznikaly rovněž první hudební stanice, např. MTV, díky nimž piercing, potažmo jeho nositelé z řad hudebníků dostali mezi široké masy. MTV začalo navíc vysílat i diskuzní pořady věnované tělesnému zdobení, což bylo odměněno velkým zájmem z řad diváků, především mladších věkových skupin. Jako příklad lze uvést hromadnou hysterii po body-piercingu v důsledku účinkování britské dívčí skupiny Spice Girls, dále zvýšení poptávky po piercingu jazyka díky nejvýraznější postavě (rovněž) britské elektro-punkové kapely The Prodigy, Keitha Charlese Flinta (nar. 1969). V průběhu 90. let byly tyto skupiny na vrcholu své popularity (Karásek, 2001).

1.9 Moderní bodyart

V článku Body Art autorky Zuzany Štefkové, publikovaném na serveru Artlist.cz, (provodovaném pražským Centrem pro současné umění, o. p. s.), se uvádí toto: „*termín Bodyart odkazuje k užívání těla jako východiska a vlastního materiálu umělecké tvorby. Jako samostatná kategorie začíná být vnímán v 60. letech v souvislosti s rozvojem performance a happeningu. Body art navazuje na fenomenologické chápání těla jako „pole události“.* Umělci experimentující se svým tělem často evokují základní vědomé i podvědomé pohnutky, určující naše chování (sexuální touhu, agresivitu, strach). Akce většinou nemají povahu příběhu, ale zhušťují prožitek těla prostřednictvím jednoduchého gesta, bolesti, rituálního opakování, fyzického omezení, extrémního tělesného nasazení či narcistní posedlosti vlastní osobou.“ Tělesné zdobení dle autorky v některých případech využívá karnevalových motivů (groteskního těla, metamorfóz, protéz, různých forem masek a transvestitismu), svou formou a účinkem může připomínat třeba exorcismus⁷ nebo šamanský rituál (ŠTEFKOVÁ, Zuzana. Artlist.cz [online]. 2006-2010 [cit. 2010-12-20]. Body Art. Dostupné z WWW: <<http://artlist.cz/?id=103>>).

⁷ Exorcismus – Zařikávání, vyhánění „d'ábla“ (REJMAN, L., 1966, s. 123)

Publikace Světové dějiny umění (2004) uvádí, že lidské tělo se stalo pro některé umělce výrazovým prostředkem, který odráží realitu. V této souvislosti srovnává tělesné zdobení s uměleckými díly land artu, jehož realizace mají jen pomíjivý, prehavý charakter a jsou zachycena pouze na fotografiích. Dle autorů je to tak i s bodyartem. Na druhou stranu někteří autoři se snaží o trvalejší charakter kompozic a zobrazení. Francouzská umělkyně italského původu Gina Paneová (1939-1990) ve svém díle tematizuje motivy mrzačení a poškození, často pomocí žiletky. Rakušan Arnulf Reiner (nar. 1929) se pokrývá krví, krev jako základní médium pro své obrazy používá rovněž rakouský autor Hermann Nitsch (nar. 1938). Mírnějších způsobů deformace používá americký autor Bruce Naumann (nar. 1941). Angličtí autoři Gilbert a George (nar. 1943 a 1942) vnesli do tohoto směru nový postoj, typický britskou distingovanou flegmaticností a chladnokrevností, která se s masochismem předchozích autorů rozchází. Rozvoj bodyartu probíhá kolem roku 1968 (Châtelet, Groslier, Maříková-Kubková, 2004).

Techniky moderního bodyartu jsou podle Rychlíka (2005) oblíbené a užívané zejména mezi sympatizanty *tribalismu*⁸, zástupci rozličných subkultur, vyznavači sexuálního fetišismu či u tzv. *Modern Primitives*.

Tělesné zdobení je někdy označováno také **Body Modification** (zkratka BM).

1.9.1 Modern Primitives

Pojem *Modern Primitives* byl poprvé použit roku 1967 Fakirem Musarafem, reklamním pracovníkem z Jižní Dakoty. Musaraf tak pojmenoval subkulturu, jejíž členové reagují na prvotní nutkání a provádějí se svým tělem rituální tělesné modifikace – piercing, skarifikaci i tetování. Tyto modifikace se dle Musarafa měly stát „*drastickým prostředkem v duchovní transformaci a základem pro větší spirituální citlivost*“ (Rychlík, 2005, s. 24). Tělesné zdobení, konkrétně tetování, se pak pro subkulturu *Modern Primitives* stalo *posláním, hledáním identity, přechodovým rituálem, sebepoznávacím obřadem, magickým aktem, spirituální léčbou nebo spojením s Bohem, Bohyní, velkou Matkou či divokým mužem*“ (DeMello, 2000, In Rychlík, 2005, s. 24). Publikace *Modern Primitives* vyšla v roce 1989.

⁸ Tribalismus – „*kmenové povědomí, povědomí příslušnosti ke kmeni.*“ (Linhart a kol., 2005, s. 387)

Jak dále Rychlík uvádí, na Západě se životním stylem *Modern Primitives* zabývá celá řada antropologů i sociologů, na druhou stranu mnohými specialisty na tělesné zdobení, (další anglický výraz je *body adornment* pro) je nahlížen spíše skepticky jako kýč či přetvářka, zatímco oni se zaměřují především na profesionální kvalitu práce (Rychlík, 2005).

1.10 Tělesné zdobení v české literatuře

O tělesném zdobení se v historickém kontextu zmiňuje i řada českých autorů. Mezi nejznámější patří určitě Josef Čapek (1887-1945), který v roce 1938 vydal stať s názvem Umění přírodních národů (znovu vydána v Liberci v roce 1996); dále S. K. Neumann (1875-1947) vydal v roce 1931 rozsáhlou sociologicko-etnografickou publikaci Dějiny ženy, ve které popsal mimo jiné tělesné zdobení u mnoha etnik celého světa.

Tetování Palauů v Mikronésii přiblížil českým čtenářům Rostislav Vlach (1852-1917), ačkoliv ten si všiml především vnější, estetické stránky domorodých ornamentů. Významným cestovatelem byl pedagog a přírodovědec Josef Kořenský (1847-1938), který na svých cestách okolo světa navštívil mimo jiné Austrálii a Nový Zéland. O tělesném zdobení v těchto oblastech podal svědectví ve své knize K protinožcům II. Na Novém Zélandě se Kořenský setkal s dalším významným Čechem, malířem Bohumírem Lindauerem (1839-1928), který na Novém Zélandě vytvořil sérii velmi kvalitních portrétů maorských náčelníků.

Dle Rychlíka je důležitým historickým pramenem útlá publikace Tetování a tetování dr. Otakara Nováčka z roku 1937. Jedná se o naučný spisek, „*radící ,všem postiženým‘ , jak se vyrovnat se svými problémy.*“ (Rychlík, 2005, s. 32) Tetování je zde uváděno v kontextu příkladů nešťastných lidí, kteří se nechali tetovat při vojenské či námořní službě a v dospělosti byli na základě toho perzekvováni. Rychlík dále uvádí, že ačkoli lékař sám brojí proti tetování, za tetované se zde přimlouvá. Jednou z oblastí zájmu této publikace je i problematika odstraňování tetování.

Značné množství cestopisů, ve kterých jsou na mnoha místech zmíněny a popsány i tradiční způsoby tělesného zdobení, sepsal významný český cestovatel, etnograf a spisovatel Miloslav Stingl (nar. 1930).

Zřejmě nejvýznamnějším a nejobsáhlejším polistopadovým dílem, zkoumajícím tělesné zdobení z historických, ale i psychologických hledisek, je rozsáhlá publikace Martina

Rychlíka z roku 2005 Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla, která posloužila i jako jeden ze základních informačních zdrojů této diplomové práce.

2 TECHNIKY TĚLESNÉHO ZDOBENÍ

Publicista a populizátor vědy Desmond Morris píše ve svém textu *Nahá opice*: „*Zkrášlování těla k účelům sexuálním, útočným nebo společenským je u nahé opice rozšířený jev... Zdá se, že tetování, holení, vytrhávání chlupů, stříhání nehtů, provrtávání uší a primitivnější formy ozdobného zjizvování mají původ v prostých upravovacích činnostech*“ (Morris In Rychlík, 2005, s. 15).

Lze říci, že v tomto výčtu jsou obsaženy téměř všechny tradiční a i v naší společnosti hojně užívané způsoby, jak zkrášlit lidské tělo.

S ohledem na předmět této diplomové práce, to jest na zdobení těla u lidí ve vývojových fázích zvaných *Mládí* a *Raná dospělost* (Musil, 2006) jsou za stěžejní způsoby tělesného zdobení považovány ty, které jsou v současné společnosti nejvíce populární. Kromě těchto způsobů se tato práce v následujících kapitolách dotkne i způsobů méně obvyklých, stejně jako nových trendů v oblasti tělesného zdobení.

Výraz „tělesné zdobení“ může být zavádějící. Motivací člověka k takové činnosti totiž v mnoha případech nemusí být jen zkrášlení těla, důvody jsou často buď praktické (otázka hygieny i sociální stratifikace), často mají podstatu v ctění tradic dané společnosti (např. iniciační obřady u Inuitů), mohou plnit funkci magickou či náboženskou. V neposlední řadě se jedná rovněž o snahu člověka zvýšit svou sexuální přitažlivost. Všechny tyto funkce se přenášejí ve větší či menší míře i do naší současné společnosti. Funkce zdobeného těla jsou rozebrány v kapitole 3.4. Funkce tělesného zdobení.

2.1 Stavba kůže

Kůže se kromě své primární, ochranné funkce organismu stává rovněž nositelkou tělesného zdobení a tím tedy „předmětem“, který se stává naším prostředníkem přímé konfrontace s okolím. Kůže s pokožkou je podkladovým materiálem, něčím, co „*obepíná lidské tělo, stává se ‘obrannou linií’ mezi tím, co je uvnitř, a tím, co je vně. Chrání nás před množstvím vnějších vlivů... Kůže (lat. cutis) je anatomicky i fyziologicky specializovaná hraniční vrstva, která tvoří ucelený zevní povrch lidského těla*“ (Trávníčková In Trojan, 2003, s. 417). Kůže představuje značnou plochu styku těla s vnějším prostředím, je ochrannou vrstvou před nejrůznějšími vlivy vnějšího prostředí.

Povrch kůže u dospělého člověka činí asi 1,6 až 2 m². Její tloušťka je mezi 1,5 mm (na hlavě a dlani) až 4 mm (na zádech). V kůži je obsaženo okolo 72% vody, její hmotnost je

asi 3 kg, ovšem s tukovou tkání až 20 kg. Je tedy nejtěžším jednotlivým orgánem těla. V místech tělních otvorů přechází plynule ve slizniční povrchy.

Stavba kůže jí umožňuje přizpůsobovat se pohybům a změnám tvaru těla. Základní stavební prvky kůže jsou: zevní pokožka (*epidermis*); vnitřní škára (*dermis*) a podkožní vazivo (*subdermis*).

Pokožka – primární, bezkrevná bariéra, složena z několika vrstev plochých buněk. Ty na povrchu odumírají, rohovatí a odlupují se. Povrchové buňky pokožky jsou mechanicky odolné a kromě toho obsahují i bílkovinu, která je ve vodě téměř nerozpustná, což je příčinou toho, že je kůže prakticky nepropustná. V hlubších vrstvách se vyskytují zrna tmavohnědého barviva, *pigmentu melaninu*. Na množství tohoto pigmentu, hloubce jeho uložení a na stupni prokrvení kůže závisí zbarvení kůže.

Škára – vazivová vrstva kůže; její tloušťka je od cca 0,5 do 2,5 mm. Obsahuje *kolagenová* a *elastinová* vlákna (zajišťující pevnost, resp. pružnost a odolnost) a nervová zakončení. Ve škáře se nacházejí rovněž mízní a cévní cévy a jsou zde uloženy **receptory**, umožňující vnímání bolestivých podnětů, tepla, chladu či doteku. Mimo to jsou zde i mazové žlázy a potní žlázy.

Podkoží vazivo – tvořeno sítí kolagenních a elastických vláken s roztroušenými vazivové buňky. Řídké vazivo umožňuje posun kůže. V podkožním vazivu se ukládají tukové buňky.

Všechny tři popsané vrstvy kůže pak společně plní šest základních funkcí:

- 1) Ochrana vnitřního tělesného prostředí
- 2) Smyslové funkce
- 3) Udržení tělesné teploty
- 4) Zásobovací funkce
- 5) Vylučovací funkce
- 6) Resorpční funkce

(Trávníčková In Trojan, 2003).

2.1.1 Receptory a bolest

Z hlediska tělesného zdobení jsou velmi významnou součástí kůže receptory. Kůže obsahuje miliony nervových buněk uložených různě hluboko.

S tím souvisí mechanismy hmatu i bolesti. Prakticky každý člověk vnímá bolest jinak, jinak se s ní vypořádává, a na základě toho se může často rozhodovat, zda podstoupí své první či další tělesné zdobení, či nikoliv.

Některým lidem působí bolest dokonce příjemné pocity a i z tohoto důvodu si vybírají metody více bolestivé, např. branding či jiné typy skarifikací. Jako extrémní forma bodyartu se pak z hlediska bolesti mohou jevit časté performance na bodyartových setkáních (conventions), při kterých se jejich aktéři nechávají pověsit za kůži na háky, tzv. zavěšování neboli *Body Suspension*.

Existuje několik teorií, pokoušejících se vysvětlit rozdílnou senzitivitu vůči bolesti. Široce akceptovaná je dle Plhákové (2005) Melzackova vrátková teorie, předpokládající existenci „*neurologických vrátek*“ v míše, jež řídí přenos informací o bolestivých podnětech o mozku. Jsou-li tato „vrátka“ otevřená, člověk pociťuje intenzivnější bolest, než když jsou zavřená. Jsou-li vrátka otevřena či zavřena je ovlivněno složitou interakcí mezi dvěma typy senzorických nervových vláken. (Plháková, 2005) *Velká nervová vrátka* způsobují, že vrátka jsou zavřená a bolestivé impulsy nemohou být přeneseny do mozku. Oproti nim *malá nervová vlákna* svou aktivací vrátka otevírají. Nervová vrátka zřejmě mohou být ovlivňována nervovými impulzy sestupujícími z mozku, což znamená, že konečné vnímání intenzity bolesti je závislé také na stavu mysli. Složitou souhrou všech těchto mechanismů je způsobeno, že za podobných okolností může jeden člověk zažívat intenzivní, krutou bolest, zatímco jiný člověk nepociťuje téměř nic (Melzack 1978, In Plháková, 2005).

Intenzita bolesti je dále regulována tzv. endogenními opiáty, mezi něž patří např. endorfiny, které jsou uvolňovány nervovým systémem. Endorfiny jsou produkovány především při náročných a vzrušujících tělesných aktivitách. Proto např. vojáci nebo sportovci při zranění během závodu, resp. bitvy, nepociťují v ten moment údajně téměř žádnou bolest, ale uvědomí si ji až později, ve chvíli, kdy dojde k celkovému zklidnění organismu. Na podobném principu pracuje i tzv. placebo (Plháková, 2005).

Na základě těchto skutečností lze odvodit, že při podstoupení zákroku tělesného zdobení pociťuje většina lidí vzrušení vyplývající z produkce endorfinu, který způsobuje snížení prahu bolesti a je proto schopna záměrně podstoupit.

2.2 Tetování

Tetování, odbornou terminologií mikro-pigmentová implantace, je jednou z nejstarších technik tělesného zdobení. Jedná se o zdobení lidské kůže vnášením barvy do hloubky kůže. Princip spočívá v nanášení zrněk tmavého pigmentu (tuše či různých barviv) do hlubokých vpichů. Pokud byl vpich veden až do škůry, zrnka barvy se v kůži opouzdří. Tetování může být (a zpravidla také bývá) trvalým, nicméně občas se používají barvy, které jsou nestálé a po čase mohou vymizet.

Tetování se objevuje u mnoha kultur po celém světě. Méně se objevuje v oblastech, kde vzhledem k tmavému zabarvení tamních obyvatel nemá smysl. Mezi tyto oblasti některé části Afrického kontinentu a Oceánie. Namísto tetování zde byly častěji užívány různé techniky skarifikace či mutilace (Rychlík, 2005).

Server Kerky.cz uvádí, že tetování je vytvářeno výhradně na lidskou nebo zvířecí kůži, kdy tetování na lidech je jednou ze zkrášlujících forem bodyartu, zatímco na zvířatech se jedná o prostředek k identifikaci a označení (*Kerky.cz :: Body Art Styl Tetování* [online]. 2009 [cit. 2011-03-31]. Tetování. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/tetovani/>>).

2.2.1 Vývoj tetování

Tetování prošlo za celou dobu své existence celou řadou proměn; utvářely se jeho funkce i významy, prakticky v každé kultuře svébytně. Stejně tak se vyvíjely i používané techniky a nástroje. V některých oblastech světa jsou dosud tradice původního tetování pevně ukotveny (např. mezi Maory na Novém Zélandě), jinde více či méně podlely probíhajícím změnám v důsledku globalizace, v některých oblastech již zcela vymizely a známe je tak pouze ze zápisů a líčení, etnografů, cestovatelů a badatelů, což se týká např. Marshallových ostrovů.

Tetování je tím druhem zdobení těla, které v posledních dvaceti letech prochází v naší společnosti asi nejrychlejším vývojem, co se týče rozšíření i kvality provedení; stalo se téměř „masovou činností“, provozovanou nejen mladými lidmi. V letech po Sametové revoluci se prakticky po celé České republice začala objevovat tetovací studia různých kvalit. Ty nejlepší (rozuměno nejžádanější mezi veřejností, mající dobré renomé) se udržely až do dnešní doby a jejich tatěři (velmi často samotní majitelé) se postupem času a přibývajícím zkušenostmi probojovali často mezi významné světové umělce.

Abych zůstal objektivní, co se týče současných motivů a druhů zdobení těla, nemohu opomenout i ty prameny, které mají s původními, tradičními vzory společného velice málo, často pouze techniku tetování samotnou. Takové vzory vycházejí zejména ze sci-fi či fantasy, mohou to být klidně matematické vzorce, zápisy binárního kódu apod. Těmito motivy se zabývám v kapitolách věnovaných motivům tetování.

Extrémními případy jsou takové druhy tetování, které slouží jako placená reklama, kdy si lidé si nechají potetovat různé části těla (horní i dolní končetiny či dokonce obličej), samozřejmě za příslušnou finanční odměnu.

Tetování (podobně i piercing či jiné formy bodyartu) se do širšího povědomí začalo v 90. letech dostávat i díky známým osobnostem především ze světa umění či showbyznysu.

Tetování přestalo být něčím, co si lidé spojují s kriminálními živly, něčím tabuizovaným; stalo se součástí životního stylu nejen mladých lidí, ale i příslušníků starších generací a jeho vyznavače můžeme objevit ve všech společenských vrstvách. Pro mnoho lidí se stalo celoživotní zálibou a vášní. I dnes může tetování značit, že jeho nositel patří k některé z radikálních skupin, které vzhledem ke své povaze nemají daleko k trestné činnosti (u nás je možné zmínit příslušníky hnutí skinheads, pravicové i levicové radikály, fotbalové chuligány apod.; ve světě je tetování typické např. pro členy japonské mafie – Jakuzy nebo členy původně amerického motorkářského gangu Hells Angels).

2.2.2 Motivy tetování

Co se týče jednotlivých motivů tetování v současné západní kultuře, dá se jejich dělení zobecnit na několik druhů, které jsou popsány v následujících podkapitolách. Je nutno ovšem dodat, že toto členění nemusí hrát u každého konkrétního tatéra či tetovaného roli; jednotlivé styly se navzájem ovlivňují či doplňují a dnešní tetování se tak stává více či méně individuální záležitostí každého jedince. Motivy tetování z následujících pasáží jsou tak jakýmsi výsledkem několikasetletého vývoje tetování v jednotlivých oblastech světa a jedná se tedy motivy, které se v naší společnosti používají v zásadě nejčastěji. Jak zmiňuje Wdowka (2007), objektivní hodnocení těchto motivů není možné vzhledem k tomu, jak je dnes tetování individuální a rozšířené; zkrátka nelze určit „estetické mantinely“.

Škála námětů a jejich kvality v oblasti tetování je široká. Co se týče vzorkových alb, autorem toho prvního byl zřejmě zdatný kreslíř a tatér Lew „The Jew“ Alberts (nar. v 80. letech 18. stol.) a jednalo se o album „*prostých tetovacích motivů*“, nicméně inspirovaných „*ko-*

merčním uměním té doby. Populární obrázky překresloval tučnými a vzosnými linkami, aby tetování dodal sílu a jednoduchost.“ (Gilbert, 2001, In Rychlík, 2005, s. 225). Albertsovy motivy si kupovali jiní tatéři kvůli jejich jisté uměleckosti a možnosti snadno je kopírovat. Mnoho tradičních motivů amerického tetování včetně vlasteneckých a náboženských pochází právě od Albertse.

Fiksa v publikaci *Tetování* (2005b) uvádí domněnku, že např. výběr velikosti, motivu i umístění tetování je u žen odlišný, než u mužů: „*Ženy používají ve většině případů tetování menších rozměrů a jemných tvarů a motivů jako dekoraci či doplněk, kdežto muži většinou volí tetování větších rozměrů, kontrastnějších tvarů a ‚divočejších‘ výjevů*“ (Fiksa, 2005b). Ženy také raději volí méně viditelná místa či místa (a velikost tetování), která lze snadno zakrýt částí oděvu. Muž s tatuáží přes celou paži nevzbudí takovou pozornost, jako by měla podobnou tatuáž žena. Tento náhled máme zažitý, již po tisíce let a souvisí s rolemi pohlaví v primitivních společnostech. Zatímco ženy se staraly o děti a chránily rodinný krb, muži se starali o lov zvěře, obživu a ochranu rodiny.

Důvody ke zdobení byly u žen a mužů také odlišné: ženy se snažily svým tělesným zdobením a krášením mužům zalíbit, zatímco muži se zdobili hlavně proto, aby působili na lovenou zvěř a především na nepřítele (Fiksa, 2005b).

Vedle toho ovšem nelze zapomínat také rozmanitost kulturních tradic obyvatel jednotlivých oblastí, kdy důvody k tělesnému zdobení a jeho provedení mohly být velmi odlišné i mezi kmeny jedné oblasti.

Pokud jde o samotné tvůrce tetování, tatéry, prakticky pokaždé se jedná o výtvarně nadané osobnosti se specifickým výtvarným projevem. Kromě požadovaných zákonných předpisů platí, že každý tatér musí umět kreslit. Bez cvičení v kresbě by tatér nemohl provádět své řemeslo, úzce spojené s uměním. Dá se obecně tvrdit, že každý tatér má svůj oblíbený okruh motivů a specializuje se na ně, přestože je schopen vytvořit prakticky cokoliv. Záleží vždy jen na zkušenostech i talentu každého konkrétního tvůrce. Mnoho tatérů v zavedených salonech však odmítá vytvářet např. extremistické motivy (Rychlík, 2005).

Rychlík (2005) uvádí členění současných motivů podle dělení psycholožky Dagmar Křížové, která napočítala 23 tematických okruhů tatuáže a rozdělila je na verbální a obrazové. Okruhy jsou tyto: „*1. romantický, 2. námořnický, 3. erotický, 4. znaky řemesel, 5. vojenské, 6. zvířata, 7. rostliny, 8. geometrické tvary, ornamenty, 9. humoristický, 10. nadpřirozené bytosti, 11. symboly, 12. obrazce s dobrodružným obsahem, 13. tatuáže manifestující*

sociální postoj, životní styl, 14. fašismus, militarismus, 15. brutalita, násilí, motivy moci a síly, 16. náboženský, 17. psychedelické motivy (fantastika), 18. hudební, 19. etnografické, 20. motivy smrti, 21. motivy typu Harley Davidson, 22. naivní (dětské) a 23. sportovní“ (Křížová, 1996, In Rychlík, 2005, s. 228).

Následující podkapitoly přiblíží některé z uvedených tematických okruhů tak, jak jsou popsány v publikaci H. Fergusona a L. Procterové *Umění tetování* (1998).

Etnografické tetování

Ještě nedávno bylo etnografické tetování západní civilizací chápáno jako primitivní a pohanský, znetvořující pokus o zohydění božského díla. V současnosti už i lidé na Západě dokáží ocenit krásu této formy tradičního umění (Ferguson, Procterová, 1998).

Keltské motivy

Současné **keltské** (angl. *Celtic*) **styly** tetování vycházejí většinou z tzv. proplétání uzlů, stylu, který užívali mniši k ilustracím *Evangeliáře z Kellsu* (*The Book of Kells*). Jednalo se o vysoce zdobené latinské texty evangelií, s největší pravděpodobností napsané a ilustrované v opatstvích ve Skotsku a Irsku mezi sedmým a devátým stoletím. Uzlové styly je možno spatřit na kamenných náhrobcích, stejně jako keltské kříže, které jsou rovněž obvyklým motivem keltského tetování. V severní Evropě jakožto původní domovině Keltů se staly velmi populárními jednoduché černé vzory, rozpracované jinými barvami a spojované s dalšími motivy. Ferguson s Procterovou (1998) uvádějí jako příklady nejzdařilejších a nejkomplicovanějších prací tohoto stylu práce anglických tatérů Mickey Sharpze, Mr. Sebastiana a holandského Ronalda Bonkerka (Ferguson, Procterová, 1998).

Tribal a neo-tribal

Slovo **tribal** označuje tzv. „kmenové“ předměty či symboly. Tribalová tetování mají podobu tradičních ornamentů, je v nich zahrnuto tradiční tetování kmenů Ibainů a Dajaků z Bornea, Havajanů, Maorů či Samoanů a dalších. „*Lidské tělo dává tmavým liniím ornamentů ideální příležitost zvýraznit a zkrášlit jeho křivky elementárními grafickými obrazy*“ (Wdowka, 2007, s. 46).

Tribalové tetování je jakýmsi kontrastem k tradičnímu západnímu stylu obrázkových motivů, jmen, květin apod., prováděných v jasných, pestrých barvách a černých obrysech. Jde v podstatě o pevný černý obrazec s vysoce stylizovanými či abstraktními a často geome-

trickými vzory. „*Kmenové tetování vypadá působivěji s odstupem času*“ (Ferguson, Procterová, 1998, s. 34).

Zásluhu na rozšíření vědomí lidí v USA a Západní Evropě o existenci tribalu měl americký tatér Cliff Raven (1932-2001). Ten zkoumal možnosti původních tribalových stylů na počátku 60. let. Jeho dominantou nicméně bylo japonské tetování (viz níže).

Zlomem pro tribalové tetování byl rok 1982, kdy vyšla kniha Eda Hardyho (nar. 1945), nazvaná *Tattootime No. 1: New Tribalism*. V ní byla představena práce tatérů, jako např. zmíněný Cliff Raven či Leo Zulueta ze San Francisca „*Obrazy v knize otevřely oči každému, kdo se chtěl vydat na ‚novou‘ cestu v přístupu k tetování. Vliv tohoto ‚odhalení‘ je na Západě cítit dodnes*“ (Ferguson, Procterová, 1998, s. 34).

Černé ornamenty

Jednobarevné, černé motivy tetování vzešly z popularity celočerných motivů kmenových, indiánských nebo keltských na Západě. Zprvu se jednalo o odpověď na kritiku západního tetování, jemuž bylo vytýkáno, že je chaotické a neformulované ve srovnání s tribalovou nebo japonskou tvorbou. Dle tehdejších kritiků se tělo zdobené západními motivy podobalo více kolekci „nereálných obrazů v albu než jednotné umělecké práci.“ Toto platilo především o starých, rozmazaných a vybledlých tetovazích.

Černé ornamenty se těší své velké oblibě z několika důvodů: černá tetovací barva není natolik náchylná k blednutí, překryje všechny ostatní barvy a tak je využívána k překrývání nepovedených, vybledlých či nechtěných motivů, ornamenty vytvořené touto barvou v různých obdobích se dají dobře spojovat. Ferguson s Procterovou dále uvádějí, že tvorba kvalitních černých ornamentů je nejobtížnější, protože vyžaduje obrovskou zručnost. Černý inkoust se nanáší jednotně na velké plochy, stínování je jemné a linky „absolutně správné. Naopak nevyrovnané linky, nerovnoměrné stínování a nejisté křivky mohou působit velmi ošklivě.“ Pokud takové tetování vytváří odborník, tato rizika se eliminují a výsledný efekt je velice působivý. Celočerné motivy jsou oblíbené u lidí, kteří mají černou barvu v oblibě, a jejich oblečení sestává z převážně z této barvy (Ferguson, Procterová, 1998).

Japonské motivy

Mezi oblíbené a ustálené motivy tetování, mající původ na Japonských ostrovech, patří velmi často ty, které se váží na staré japonské i čínské pověry, mýty a legendy. Velkou

oblibu dnes mají jak v samotném Japonsku, tak i v jiných oblastech celého světa. Obrovskou zásluhu na rozšíření japonského tetování do Západní Evropy a USA měl dle Wdovky (2008) již zmíněný Cliff Raven.

Přesto, jak je to například u maorského tetování, skutečně dokonalá díla jsou schopni vytvářet pouze ti mistři, kteří znají kontext všech významů jednotlivých prvků. Jak uvádí Wdowka, některé se nesmějí kombinovat a pokud se tak děje, dokazuje to údajně amatérství a laický přístup tatéra. V dnešní době se nicméně ani v Japonsku na starých tradicích tolik nelpí, a tak jsou staré tisky a „živá plátna“ spíše inspirací (Wdowka, 2007).

Horimono – *Horimono* je tetování, jehož japonský význam Rychlík (2005) charakterizuje jako „*vypichované umělecké dílo*“. Jak je uvedeno již v předchozích kapitolách, *horimono* je celoplošné tetování. Jako takové pokrývá vždy značnou část těla (ne-li úplně celé) a připomínat tak může část oděvu, např. plášť s tříčtvrtečními rukávy, kombinézu, či krátké kalhoty. S *tetováním*, které pokrývá kupříkladu celou plochu rukou či nohou, se setkáváme velmi často i v naší společnosti, např. mezi motorkáři. Motivy *horimona* vycházejí z dějin Japonska, mýtů a legend nebo, jak uvádí Rychlík, ze šintoistického náboženství. Pro *horimono* jsou charakteristické i ponechané pásy čisté, nezdobené kůže, tak, aby rozsáhlé malby vynikly (Rychlík, 2005).

Nejznámější motivy japonského tetování jsou okrasný kapr *Koi*, *Lung-men* (), *Foo Dog* (druh japonského psa), motivy draků a jiné.

Smrt a horor

Za minulosti se motivy smrti v tetování západní společnosti vyskytovaly poměrně pravidelně. Jednalo se o motivy různých ďáblů, křížů či naopak, ukřížovaného Krista. Přesto tato tetování byla vzhledem k ostatním na těle většinou velmi malá.

V současnosti je v západní společnosti mezi vyznavači tetování velmi oblíbená lebka v nejrůznějších formách, často také motiv kostlivce či démona.

Ferguson s Procterovou (1998) uvádějí, že v současnosti je fenomén tetování již pevně spojen s tradičním znázorněním života, smrti a víry v posmrtný život. Lebky a smrtky jsou vidět velmi často. Jedná se o do kůže nesmazatelně vyznačené symboly, které mají za úkol odrážet pochybnosti člověka o budoucnosti a zmírňovat obavy z neznáma, které smrt představuje. Může se rovněž jednat o pokus chránit nositele před nepřízní osudu, zařikáváním nedefinovatelné síly přírody a vesmíru.

Poměrně známým se stal jistý mladý Kanadčan, který si říká Skullboy, a který si nechal hororovými motivy potetovat takřka celé tělo, včetně hlavy.

Současné rozšíření motivů smrti a hororu mezi tetovacími motivy zřejmě rovněž pramení u námořníků a vojáků, konkrétně z počátku 20. století, kteří se zřejmě tímto způsobem takto snažili akceptovat všudypřítomné riziko a nevyhnutelnost osudu, plynoucího z jejich povolání. V současnosti se motivy smrti objevují téměř všude kolem nás, od vizáže kapel hrajících metalovou hudbu a plakátů na jejich koncerty po oblíbené hororové série v kinech a jejich upoutávky. Především po vzoru zmíněných kapel se obléká specifická subkultura metalistů, mladých lidí oblékajících se do černých barev, nosících prsteny ve tvaru lebek a honosících se piercingem a tetováním s motivy smrti (Ferguson, Procterová, 1998).

Tetování jako odznak příslušnosti

Ferguson s Procterovou (1998) v souvislosti s výběrem motivů hovoří o tetování jako o prostředku plnícím sociální funkci, kdy individuální označení dává člověku možnost ukázat, ke které skupině či společnosti patří. To platí ve světovém měřítku jak ve většině kmenových kultur, tak i v západní společnosti, ve které je dostupné daleko větší množství tetování.

Tradice využití tetování jako prostředku individualizace v západní společnosti počala zřejmě u námořníků a vojáků, kteří tetování chápali jako odznak dokazující, že patří ke „své“ skupině. Výrazný sociální charakter tetování jako odznaku příslušnosti k určité skupině tkví v tom, že každé rozhodnutí jedince zjevit světu své vazby na tuto skupinu je pro něj velmi důležité. O to důležitější, má-li tento odznak být trvalým poselstvím, což tetování nepochybně je.

Obvyklá jsou tetování jako odznaky příslušnosti mezi různými gangy či hnutími, např. Hippies či Punk, u fotbalových fanoušků nebo u již zmíněných motorkářů z organizace Hells Angels.

S odznaky příslušnosti souvisí i otázka toho, kým člověk je v určitém čase. Pokud se tedy rozhodne pro tetování jako silnou cestu prosazování vlastní individuality, odmítání společenských norem a konvencí, musí tuto otázku brát vždy v potaz. S tím souvisí problematika toho, zda rozhodováním o podobě tetování trávit měsíce či roky, či jednoduše přijít do salonu a vybrat si obrázek během chvíle v katalogu.

Flora a fauna

Motivy přírody byly v oblasti tetování populární odedávna a udržely se i přes nástup odlišných motivů a stylů. Změnil se však způsob, jakým jsou tyto motivy malovány.

V západní společnosti byla zvířata pro tvůrce tetování bohatým zdrojem inspirace. Zvířecí obrazy byly užívány jako centrální subjekty dění u většiny tetování uprostřed hrudi. Příkladem může být klasický námět orla či tygra, bojujícího s hadem. Jinými náměty byl např. černý panter, který se mezi tatéry objevil ve třicátých letech 20. Století.

Japonské vzory byly doplňovány o své nedílné součásti – motivy pivoňek, květu Sakury (japonské třešně) a chryzantém. Na západě jsou květinové vzory vytvářeny z jednoduchých černých tvarů, vyplňovaných barvou. Obvyklé je jejich užití při spojení větších obrazců, některé se staly velkými obrazy samy o sobě.

Velkou popularitu měly květinové motivy mezi ženami, ideální byly pro první tetování, které mohlo být později rozšířeno do různých ozdobných věnců, pokrývajících celá ramena či záda.

Ferguson s Procterovou (1998) uvádějí, že v současnosti jsou květinové a potažmo zvířecí motivy tetování populárnější více, než kdykoliv předtím. Změnil se výběr předmětů a variace provedení, kdy je možné vybrat si mezi barevnými rybkami, květinovými věnci, kmenovým stylem ještěrů v černém provedení, barevně vypracovanými motýli, pastelovými okvětními lístky, grafickými iris a lotosy, růžemi, skákajícími delfíny či hrozivě vypadajícími chobotnicemi, jejichž chapadla mohou ovinout každou končetinu. Možnosti jsou prakticky neomezené, záleží na fantazii tvůrce i nositele samotného.

Ferguson s Procterovou zmiňují skutečnost, že má-li si člověk vybrat pouze jedno zvíře, z hlediska popularity to bude nejčastěji některá z kočkovitých šelem či kočka (kotě) samotná. Dle autorů tomu může být proto, že kočka ztělesňuje nejlépe lidské povahové extrémy, od vřelosti a vnitřních hodnot na jedné straně po sílu a krutost na straně druhé. (Ferguson, Procterová, 1998).

UV-Tetování

V posledních letech se technika, styl i využití tetování posunulo blíže k nejmodernějším technologiím. O tom svědčí poměrně nový vynález tzv. „chameleonského inkoustu“, který lze vidět pouze při nasvícení ultrafialovou lampou. Ty jsou dnes běžnou výbavou tanečních klubů a diskoték. Tetování tak na člověku na první pohled za bílého dne či v noci není

vidět (pokud je tatér zručný, tak ani obrys), objeví se až po nasvícení a efekt je velmi působivý. Inkoust je svým efektem podobný fosforu, se kterým ovšem nemá prakticky nic společného.

Webové stránky Kerky.cz uvádí, že ještě před několika lety by byl takový způsob tetování nemyslitelný, nicméně vývoj chemie jej umožňuje. Přesto spousta tatérů v USA odmítá takové tělesné zdobení svému klientovi vykonat kvůli zvýšeným zdravotním rizikům, plynoucím ze složité aplikace, při které se spojuje několik inkoustů, což může vést k většímu poškození kůže a většímu riziku vniku nečistot do rány. Co se týče ČR, některé salony mají tento druh tetování ve své nabídce.

Další motivy

Jako motiv k tetování může sloužit prakticky cokoliv a omezení je dáno pouze omezením lidské fantazie. Tetování může mít charakter humorného nápisu, poměrně rozšířené jsou např. motivy amerických indiánů jakožto symbolu útlaku, méně časté pak motivy, v nichž hrají hlavní roli desperáti Divokého západu.

Poměrně obvyklým jsou rovněž portréty, ať už se jedná o portréty známých osobností či osob člověku blízkých nebo dokonce zvířat.

Jako motiv k tetování může sloužit prakticky cokoliv a omezení je dáno pouze omezením lidské fantazie. Tetování může mít charakter humorného nápisu, poměrně rozšířené jsou např. motivy amerických indiánů jakožto symbolu útlaku, méně časté pak motivy, v nichž hrají hlavní roli desperáti Divokého západu.

Poměrně obvyklým jsou rovněž portréty, ať už se jedná o portréty známých osobností či osob člověku blízkých nebo dokonce zvířat.

Mnoho tetovacích motivů čerpá v mýtech a legendách, jiné ve sci-fi a fantasy. Oblíbeným umělcem, který slouží jako vzor mnoha tatérů při tetování temných vizí tzv. fantastického realismu je původem švýcarský umělec H. R. Giger (nar. 1940), autor podoby filmového Vetřelce. Z jeho prací vychází mnoho motivů tzv. biomechanoidů (viz obrázek).

Mezi tetovací styly pronikly i formy, čerpající v abstraktním umění kubismu či surrealismu. Již zmíněný Don Ed Hardy, který vedl nepřetržitý boj za uznání tetování jako zručné a tvůrčí formy umění. Následující generace tatérů, (z nichž někteří byli absolventy uměleckých škol) byla obdivovateli výtvarného umění a tito tatéři jednotlivé umělecké proudy,

jichž byli obdivovateli, vnesli i do svých tetování, čímž sami o sobě prohlásili, že nejsou jen tatěři, ale také umělci.

„Oproštění od nátlaků tradic s neustálou potřebou znovu ohodnotit tuto nejsilnější formu umění, pokládáme za možné přeměnit je v obrázky věcí, využívat myšlenky a tradice jiných kultur (např. Japonců, Maorů, Samoanů, Tahitánů), zároveň směřujeme k vytvoření nového druhu tetování – tetování, které nemá potřebu ‚být‘ něčím jiným, než čím je“ (Ferguson, Procterová, 1998, s. 118).

Poměrně oblíbenými motivy tetování se stávají různé, donedávna vzácné geometrické či psychedelické obrazce a do nekonečna opakující se fraktály; za inspiraci slouží díla umělců jako M. C. Escher, Roy Lichenstein, ale i Vincent van Gogh, Salvator Dalí či Joan Miró. Pro svou ornamentálnost je do jisté míry v oblibě i secesní styl.

2.2.3 Tetování obličeje

Tetování obličeje je velice specifickým způsobem tělesného zdobení. Tato problematika je rozebrána např. na webovém serveru Painart.cz, který se v roce 2009 zabýval kauzou belgické dívky, která si nechala vytetovat na obličej 56 hvězd. Dívka tvrdila, že ji tatér uvedl do stavu hypnózy a tetování jí tak provedl bez jejího souhlasu. Pod tíhou důkazů se dotyčná nakonec přiznala, že šlo o její dobrovolné rozhodnutí.

V této souvislosti byli zmíněným serverem osloveni tři čeští tatěři, aby zodpověděli na dotaz, zda jsou ochotní člověku vytetovat zvolený motiv na obličej. Všichni tři tatěři se shodli, že tetování není jen business, při kterém jde o to splnit zákazníkovi jakékoli přání. Pro každého z nich je tvorba tatuáží rovněž způsobem, jak sebe sama prezentovat svým dílem. S netradičními požadavky svých zákazníků se setkávají velmi často a ne vždy jsou ochotni je splnit. Zejména, pokud se jedná o tetování obličeje, které dle serveru Painart.cz je pro *„fajnšmekry, kteří mají často většinu těla už pokrytou anebo to pro ně má nějaký hlubší osobní význam“ (PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.07.2009 [cit. 2011-03-26]. Kauza: 56 hvězdiček vytetovaných na obličej. Dostupné z WWW: <http://www.painart.cz/18/clanky/zobrazit/>).*

Dle tatéra Iva ze studia Tattoo Zone je tetování něčím jiným, než obyčejným obchodem. Jedná se o velmi osobní záležitost, při které je kromě perfektně provedené práce potřeba dodržovat i zásady slušného chování a příjemného vystupování. Na otázku, zda rozmlouvat či nerozmlouvat zákazníkovi jakékoli přání, tedy i tetování, se kterým bude mít evidentně

v budoucnosti potíže, odpovídá tak, že jednoznačná odpověď neexistuje. Pokud jde o člověka, jenž se o motivu svého tetování rozhoduje několik měsíců, v zásadě vyhoví. Pokud jde o člověka, jehož nápad je jen chvilkovou záležitostí nebo přeje-li si určitý extrémní (či extremistický) motiv, snaží se mu jeho přání rozmluvit a prokonzultovat. Většinou úspěšně ke spokojenosti zákazníka i tatéra samotného. (*PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací* [online]. 15.07.2009 [cit. 2011-03-26]. Kauza: 56 hvězdiček vytetovaných na obličej. Dostupné z WWW: <http://www.painart.cz/18/clanky/zobrazit/>)

2.2.4 Dočasné tetování

Ještě v nedávné době byl ve společnosti do značné míry známé tzv. „dočasné tetování“, které mělo zhruba po pěti letech od aplikace pozvolna zmizet. V současnosti je taková fáma s přehledem vyvrácena a nic jako dočasné tetování zmíněného typu neexistuje. Za dočasné tetování lze do jisté míry považovat snad jedině tzv. „henna“ či v poslední době znovuobjevené malování na tělo, tzv. „airbrush“; nicméně obojí není v kontextu této diplomové práce tělesným zdobením, jelikož nenarušuje integritu kůže. Jistou formou je rovněž permanentní makeup.

Henna

Henna (někdy také *Temptu, mehendi či harkus*) je prastará technika, mající původ zřejmě v Indii a kterou znali již staří Egypťané. Ve zkratce jde o metodu, kdy se na pokožku namaluje zvolený motiv, buď štětcem či dřevěnou špejlí. Po zaschnutí se barva (která je vytvořena z rozemletých sušených listů rostliny henovníku bezbranného, *Lawsonia inermis*) z pokožky sloupne a na kůži zůstane obrázek, který působením vody a regenerace kůže po čase vymizí. Obvyklá doba, kdy je henna na kůži viditelná, je asi 3 týdny. Tato metoda je skvělá pro ty, kteří nejsou plně rozhodnutí, zda si nechat vytetovat svůj motiv či nikoliv a mají tak možnost krátkodobého posuzování. Nevýhodou ovšem je, že motivy namalované hennou nebudou nikdy tak detailní, jako po vypracování tetovacím strojkem.

Oproti tetování se tedy barva nevnáší pod kůži, ale pouze na pokožku, čili v pravém slova smyslu nejde o tetování (Rychlík, 2005).

Permanentní makeup

Permanentní makeup je používán v kosmetice k zvýraznění určitých partií obličeje, především obočí, očí a rtů. Zvýrazňování rtů znali např. lidé z Melanésie, kteří je považovali za

kouzlo zvané *talo*. V Americe s ním experimentoval již zmíněný Charlie Wagner, který značně zdokonalil a patentoval první verze tetovacího strojeku.

Při permanentním makeupu se zvýrazňované partie tetují konturou, případně lze poupravit i nesymetrické tvary. Tetované linky časem vymizí, jak dlouho tento proces trvá, záleží např. na tom, o kterou oblast obličeje se jedná. Přestože je permanentní makeup určen pro kosmetické zásahy na obličejových partiích, některé kosmetické salony jej údajně nabízejí jako zmíněné „dočasné tetování“ na dobu 5 let i na jiná místa na těle. Tato metoda není odborníky z oblasti tělesného zdobení v žádném případě podporována, jelikož hrozí, že z takto „vytetovaného“ motivu časem zmizí kontury, barvy samotné se rozpíjí a na těle pak zůstane nevzhledná tmavá skvrna.

(PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 05.08.2009 [cit. 2011-03-29]. Dočasné tetování. Dostupné z WWW: <http://www.painart.cz/Do%C4%8Dasn%C3%A9%20tetov%C3%A1n%C3%AD/encyklopedie/>).

2.2.5 Technika tetování

Barvy

Jedním ze znaků špatně provedené tetováže, ať už díky nezkušenosti tatéra nebo odbyté práci, je její postupné blednutí. Tendence blednutí je ovlivněna aplikací inkoustu. Nezkušenosti, či špatní tatéři aplikují často inkoust příliš mělce a v tom případě tetováž bledne tak rychle, jak se kůže přirozeně obnovuje. Druhým opakem je aplikace inkoustu až příliš do hloubky a tehdy dochází k rozšiřování linek, jak se inkoust rozptyluje do tukových vrstev pod kůží (Ferguson, Procterová, 1998).

Současné tetovací barvy se na rozdíl od původních, přírodních, vyrábějí synteticky, kdy mícháním jednotlivých odstínů vznikají jejich velmi pestré škály. Anorganické materiály, používané pro výrobu tetovacích barviv, jsou např. dioxid titanu, oxid železnatý, acridin, chinolin, ftalokyanin či naftolový derivát. Současný trend podle serveru Kerky.cz vede Akrylonitril butadien styren (zkratka ABS), který do svých barviv přidávají firmy Intenze, Millenium a ostatní.

V posledních letech se začal objevovat speciální inkoust, známý pod obchodním názvem Chameleonský tetovací inkoust. Jedná se o speciální inkoust, který reaguje na tmou pomocí

povrchových PMMA mikrokapslí. Díky nim inkoust mění svou barvu při vystavení svitu UV-lampy.

(Kérky.cz :: *Body Art Styl Tetování* [online]. 2009 [cit. 2011-03-31]. Tetování. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/tetovani/>>).

Strojky

V současnosti se používají k tetování téměř výhradně moderní elektrické strojky, ale někteří příznivci původního kmenového tetování se často nechávají zdobit i původními, zpravidla velice bolestivými technikami za pomoci dřevěných či kostěných paliček apod. První tetovací strojek, jak je popsáno v kapitole 1. 8 První renesance, vynalezl na základě patentu T. A. Edisona z let 1875/76 majitel tetovacího salonu v New Yorku Samuel O'Reilly.

Současný tetovací strojek používající elektromagnetické cívký je nejběžnější užívanou metodou; inkoust vkládá do kůže pomocí skupiny jehel, které jsou spájeny na násadě řízené oscilující jednotkou. Tato jednotka opakovaně řídí jehly uvnitř i mimo kůži v obvyklé frekvenci 80-150 vpichů za sekundu. Na tetovací strojek lze umístit odlišné množství jehel, což závisí na velikosti vytvářeného stínování.

(Kérky.cz :: *Body Art Styl Tetování* [online]. 2009 [cit. 2011-03-31]. Tetování. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/tetovani/>>).

2.2.6 Bolestivost tetování

Z hlediska bolestivosti tetovacího zákroku se zákazníci tetovacích salonů dělí zpravidla na dva typy:

1. Lidé tvrdící, že je tetování nebolí či jim dokonce způsobuje příjemné pocity,
2. lidé tvrdící, že tetování bolí velmi citelně.

Tyto rozdíly mohou být způsobeny ne přímo vychloubáním se či lhaním, ale tím, že práh bolesti je u každého jedince odlišný a to, co jeden člověk považuje za mírnou bolest, může být pro druhého nesnesitelné.

Obecně ovšem platí, že nejvíce fyzické bolesti způsobuje tetování složitých, vybarvovaných vzorů, které vznikají celkovým „rozpícháním“ kůže, na které je pak velmi citelně znát i zachvění vzduchu. Server Kerky.cz dále uvádí, že nejvíce bolesti způsobuje japonské tetování *Irezumi*, pokrývající prakticky celé tělo.

Pro názornost je na následující straně zařazen obrázek staršího muže, jenž má potetováno takřka celé tělo kromě hlavy. Na obrázku jsou vyznačeny jednotlivé zóny lišící se podle bolestivosti tetovacího zákroku. Obrázek pochází ze serveru Kerky.cz.

Pokud člověk trpí přecitlivělostí na bolest, neměl by v žádném případě tetování podstoupit. Obecná zásada, týkající se bolestivosti při tetování je ta, že nejvíce bolí plochy s menší tukovou vrstvou. (*Kerky.cz* :: *Body Art Styl Tetování* [online]. 23. listopad 2008 [cit. 2011-03-31]. Kde tetování nejvíce bolí. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/styl/kde-tetovani-nejvice-boli/#more-526>>.)

2.3 Piercing

Piercing – propíchnutí části lidského těla šperkem (náušnicí, jehlou, pírkem v nose, kroužkem v pyji atd.) (Rychlík, s. 296, 2005).

Piercing představuje další formu tělesného zdobení, jejíž možnosti jsou prakticky neomezené. Množství variant pro téměř jakoukoliv část těla umožňuje svému nositeli, aby se zkrášlil svým zcela jedinečným způsobem. Opět se tak zachovává individualita tělesného zdobení u každého jednotlivce. Přesto jsou některé části těla oblíbenější, než ty ostatní. Zčásti to může být způsobeno tím, že na těchto místech piercing není tak bolestivý, zčásti také tím, že tato konkrétní místa jsou zrovna v módě, a v neposlední řadě může být určujícím také výskyt erotogenních zón na těle. Dalším důležitým faktorem pro výběr té části těla, na které bude piercing umístěn, může být i snaha o jeho zakrytí. Například před zaměstnavatelem, rodiči atd. Jiným faktorem pro výběr piercingu může být i snaha o výběr co nejneobvyklejšího místa pro umístění piercingu. Z těchto nezvyklých umístění piercingu často pramení i množství zdravotních komplikací způsobených např. nevhodným výběrem materiálu pro konkrétní místo na těle, neprofesionální aplikací atd.

Stejně jako třeba tetování, i piercing je prastarou formou tělesného zdobení. Praktiky piercingu jsou známy od počátku existence lidstva a mnohdy měly význam preventivní (otužování proti nemocem), rituální a náboženský Fiksa (2005a).

2.3.1 Druhy piercingu podle tvaru

- Kroužky – patří mezi nejčastější typy piercingových ozdob, obchodně bývají označovány jako CBR (*Captive Bead Rings*) nebo BCR (*Ball Closure Rings*). Kroužek je neuzavřený, který pomocí důlku či otvorů na obou koncích udržuje vlastním tlakem kuličku či korálek. Mezi další druhy kroužkového piercingu je tzv. *Ball And*

Socket, jehož princip je obdobný jako u výše zmíněného CBR, respektive BCR; společnost *Wildcat* označuje své výrobky jako tzv. *D-Ring*, *Teardrop Ring* apod., což jsou piercingy ve tvaru písmene „D“, jejichž nepravidelný tvar může být zejména v oblastech pupku odolnější proti posouvání. Na některé kroužky se místo kuliček či korálek navlékají různé spirály (tzv. *Cobra Coil*), ostnaté drátky (tzv. *Barbed Wire Ring*) atd.

- *Barbely* – ozdoba v podobě činky, buď rovnoměrné, nebo zahnuté, na obou koncích osazená kuličkou, plochým diskem nebo různými tvary (slzy, pyramidy, jehlany apod.) Rovné barbely jsou užívány např. pro piercing jazyka, ucha v jeho chrupavčité části (tzv. *Scaffold*); zahnuté barbely (tzv. *Curved Barbels*) se užívají k piercingu obočí, pupíku nebo u tzv. povrchového piercingu (viz jedna z následujících kapitol). Kuličky jsou často opatřeny různými barevnými kamínky či méně cennými kameny.
- *Nipple* – druh ozdob určený pro piercing bradavek; oblíbené jsou tzv. *Nipple Shields* – šperky různých tvarů a vzorů – obepínající bradavku dokola. Přichyceny jsou pomocí barbely, zavedené skrz bradavku samotnou. Podobným typem je *Nipple Retainer*, který je půlkruhový. Extrémnější formou piercingu bradavky je tzv. *Nipple Stretcher*, který se používá po dokonalém zahojení původního piercingu v bradavce a který jej dále roztahuje (tzv. roztahovací piercing).
- *Septum* – druh ozdob používaný pro piercing nosní přepážky (septa nosního). Tyto ozdoby dodržují tvar nosu, což znamená, že jsou ve tvaru písmene „U“. Označovány bývají jako *Septum Retainer* nebo *Septum Keeper*. Odlišným typem je *Septum Spike*, který je na obou koncích vytvarován do hrotů (působí dojmem malých klů, což je známé u některých domorodých kmenů).
- *Flash Tunnel* – ozdoba ve tvaru krátké, ohnuté trubice s konci buď ohnutými vně (připomíná cívku od niti) nebo s jedním ohnutým koncem a gumovým těsnícím kroužkem na konci druhém.
- *Plug* – v českém prostředí označován jako zátka nebo kolík, jedná se o krátký propracovaný kus kovu, skla, dřeva, slonoviny, který je v piercingu jištěn pomocí těsnících gumových kroužků

(Fiksa, 2005a).

2.3.2 Materiály pro piercing

V zemích Evropské unie je, jak Fiksa (2005a) dále uvádí, zakázáno pro čerstvý piercing užívat do té doby oblíbenou chirurgickou ocel typu 316L a 316LVM, která obsahovala až 15% niklu, čímž představovala vysoké riziko vzniku alergií. Alergie může vyvolat rovněž stříbro 925 s příměsí mědi, které bylo rovněž oblíbené. Riziko uvedeného stříbra také spočívá v možnosti zčernání při vlhkosti, a proto je pro první nasazení piercingu nevhodné. Nejčastěji se šperky pro piercing vyrábějí z těchto materiálů: implantanium, niob, PTFE (polytetrafluoretylen), zlato, titan, chirurgická ocel, jantar, mamutí kly, stříbro, kasein, akrylát.

(Fiksa, 2005a).

2.3.3 Druhy piercingu podle umístění na těle

- Piercing brady
- Piercing bradavky
- Piercing genitálií
- Piercing jazyka
- Piercing obličeje
- Piercing pupíku
- Piercing rtu
- Piercing uší

(Fiksa, 2005a).

Piercing jazyka

Aplikace piercingu jazyka patří k těm, které bývají pro své nositele méně bolestivé, zákrok samotný je rychlý. Provádí se vpichem kanylou či kovovou jehlou a to buď směrem nahoru, či naopak. Vpich by měl být kolmý k ose jazyka, který je držen speciálními kleštěmi. Po aplikaci piercingu dochází k výraznému otoku jazyka. U mužů, jejichž jazyk má obvykle větší rozměry než u žen, otok může dosáhnout až dvojnásobku rozměrů jazyka. Čím více je piercing umístěn vzadu na jazyku, tím rozměrnější otok bývá. Nejvýraznější bývá mezi 2. až 5. dnem po aplikaci piercingu. Oblíbená je aplikace piercingu do uzdičky jazyka.

Nejužívanějšími pro piercing jazyka jsou dle Karáska (2003a) tzv. kovové *barbells* z chirurgické oceli nebo titanu o průměru od 1,6 mm (u nás nejčastější) po 2,4 mm. Pokud

jde o délku šperku, je opět nutné řídit se skutečnými rozměry jazyka, nejčastěji je 20 mm, škála je nicméně od 18 do 25 mm.

Jako počáteční šperk je vzhledem k zmíněnému otoku potřeba použít *barbellu* delší s dostatečnou rezervou. Zpočátku se využívají také větší kuličky, jindy jsou použity i *labrety* a tzv. jazykové *retainery*. Ty využívají hlavně lidé, kteří chtějí svůj piercing jazyka skrývat (Karásek, 2003, s. 40-41).

Piercing rtu

Piercingy rtu se nazývají *labret* nebo *madonna*. První jmenovaný se umísťuje doprostředka spodního rtu nebo podél horního či spodního rtu. Druhý jmenovaný piercing, *madonna* je dle Fiksy (2005a) stále oblíbenější a umísťuje se buď na levou, nebo pravou část horního rtu. Povaha zdejší sliznice umožňuje rychlé hojení piercingu, který se tak hojí za 2 až 3 měsíce. K použití *labretu* jsou vhodné tyčinky z teflonu, které svou měkkostí zabraňují poškození dásně a zubní skloviny (Fiksa, 2005a, s. 44).

Piercing uší

Pokud se jedná o aplikaci piercingu do ucha, děje se tak dle Fiksy (2005a) ve všech případech do chrupavčité tkáně ucha (to neplatí o obvyklých náušnicích, které se aplikují do ušního lalůčku), která musí být propíchnuta s velkou opatrností a stejně tak i její ošetřování je náročné. Co se týče vpichů, jsou většinou velmi bolestivé. Jako šperky jsou díky snazší péči upřednostňovány kroužky.

Jedním z případů tělesného zdobení, které jsou v naší společnosti akceptovány jak u žen, tak u mužů, je klasická náušnice; u žen aplikována dokonce již v dětském věku.

Druhy piercingu uší:

- *Helix* – velmi oblíbený piercing na vnějším horním okraji ušního boltce.
- *Conch* – piercing skrz vnitřní ušní boltec.
- *Tragus* – piercing v podobě malého kroužku vpíchnutého do trojúhelníkového chrupavčitého výčnělku před vnějším zvukovodem.
- *Antitragus* – malý kroužek na tomtéž místě, ale naproti *tragusu*.
- *Rook/Daith* – piercingy v chrupavčitých záhybech ušního boltce.
- *Snug* – piercing skrz chrupavčitý záhyb, probíhá paralelně k vnějšímu helixu. Tento druh je závislý na individuální anatomii nositele a jeho hojení je často provázáno

komplikacemi, jednak z důvodu propíchnutí tenké tkáně, jednak kvůli tomu, že lidé se ve spánku opírají touto částí ucha o lůžko.

- *Industrial* – dva piercingy, často skrz *Helix*, někdy i skrz jiné části ušního boltce; jsou spojeny dlouhou ozdobou ve tvaru činky.
- *Orbital* – dva piercingy, většinou skrz *Conch* nebo ušní lalůček; jsou spojeny velkým kruhem. (Fiksa, 2005a, s. 41-43)

Piercing obličej

Piercing obličej je velmi oblíbený u mladých lidí, pro které je důležité, aby bylo jejich zdobení stále velmi dobře viditelné. Pro tyto účely se hodí aplikace piercingu zejména do nosu a obočí.

- *Nosní křídlo* – aplikace piercingu na nosním křídle je podobně jako u chrupavky ušního boltce velmi bolestivá, stejně tak doba hojení je dlouhá, Fiksa (2005a) uvádí až 6 měsíců.
- *Nosní přepážka* – hojení piercingu na tomto místě trvá relativně kratší dobu, mezi 2 až 3 měsíci; může být propíchnuta kroužkem nebo tzv. *retainerem*. Ten má podobu silně zahnuté tyčinky a lze jej „zaklopit“ do nosní dírky, čímž se piercing stane takřka neviditelným. Propíchnuta není samotná nosní přepážka, ale část kůže pod ní.
- *Kořen nosu* – jinak také *bridge* je piercing vpíchnutý směrem nahoru do hřbetu nosu. Kvůli procházejícím cévám a nervům je rizikový, a jak uvádí Fiksa (2005a), ve většině případů časem „vyroste“ kvůli nedostatku volné kožní tkáně v těchto místech.
- *Cheek* – piercing vpíchnutý skrz tváře, mnoho piercerů jej neprovádí kvůli riziku narušení obličejové tepny. Po vyjmutí navíc po tomto piercingu zůstávají na obličejí hluboké, velmi zřetelné jizvy.
- *Obočí* – Piercing obočí je mezi mladými lidmi velmi oblíbený, jedná se o povrchový piercing se zvýšeným rizikem toho, že časem „vyroste“, tj. s obnovou kožní tkáně. Piercing by měl být aplikován na vnější stranu obočí, kde se nachází více volné kůže a také proto, že na straně blíž ke středu obličej se zde nachází centrální nerv, který nesmí být za žádných okolností poškozen. Hojení tohoto piercingu trvá asi 4 až 8 týdnů.

(Fiksa, 2005a).

Piercing prsou

Aplikace piercingu na prsních bradavkách se nejčastěji provádí buď horizontálně, nebo vertikálně. Nebezpečí, že by byl narušen krevní oběh či svazky nervů, zde dle Fiksy (2005a) neexistuje. Dokonce i pro kojící ženy nehrozí nebezpečí přerušování mléčné cesty, protože v ženských prsech se nachází 12 až 25 mléčných žláz se samostatnými přívody mléka k bradavce. Přerušování jedné nebo více těchto mléčných cest je kompenzováno existencí několika dalších. Problém by mohl nastat v případě, že v uzavřeném přívodu došlo k nahromadění mléka, což by mohlo vést k zánětům a bolestem. Pokud žena uvažuje po odstavení kojence o piercingu, měla by mít stoprocentní jistotu, že produkce mléka již skončila. Samozřejmostí je vyjmutí piercingu během kojení (Fiksa, 2005a, s. 46).

Piercing pupku

Piercing pupku je oblíbený zejména u dívek a žen, kterým dle Fiksy (2005a) připadá velmi atraktivní. Nevýhodou tohoto piercingu je především jeho problematičtější hojení, způsobené tím, že v těchto místech se tělo přirozeně ohýbá, zachycuje se zde pot, vlhkost i nečistoty. Proto ošetřování tohoto piercingu vyžaduje intenzivní a zdlohouhou péči a jeho hojení trvá někdy i rok. Je nutné dbát na to, aby se vytvořila nová kůže v kanálku z vnějšku dovnitř, což mnoho nositelek zanedbává, jakmile se jim po několika týdnech zahojí okraje rány. Novější trendy v oblasti piercingu pupku prosazují pro první nasazení užívat nasazení ohnuté ozdoby ve tvaru činky, aby se zamezilo zjizvení rány, ke kterému docházelo při použití kroužku. Činka naopak leží v pupku pevněji a pohodlněji. Tento piercing také není možné provádět u každého jedince, záleží na individuální anatomii zájemce – je třeba, aby disponoval v oblasti horního okraje pupku dostatečně velkým záhybem kůže (Fiksa, 2005, s. 46-47).

Intimní piercing - ženy

Intimní piercing slouží především ke zvýšení sexuální vzrušivosti v oblasti erotogenních zón. Pro ženy je, jak uvádí Fiksa (2005a), nejpůsobivější piercing předkožky klitorisu, kde její ozdoba může přímo dráždit. Tato okolnost ovšem nepřipadá vzrušující všem ženám, některým může naopak vadit. Je vhodné vyhnout se přímému vpichu do klitorisu, který je podle Fiksy radikálním zákrokem. Obecně platí i zde, podobně jako u jiných druhů piercingu, že použití v těchto oblastech těla závisí na anatomii každé nositelky. Některé vpichy nemohou být provedeny z důvodu nedostatku tkáně či špatnému hojení rány, způsobenému přílišným pohybem tkáně.

Jednotlivé druhy intimního piercingu pro ženy z hlediska umístění a aplikace: piercing vnitřních nebo vnějších stydkých pysků, předkožky klitorisu svisle či vodorovně. Piercing klitorisu samotného je mnohými piercery odmítán. Vertikální piercing je nazýván *Christina* (Fiksa, 2005, s. 50-52).

Intimní piercing - muži

Rovněž mezi muži je intimní piercing oblíbený zejména kvůli zvýšení sexuální vzrušivosti. Jednotlivé druhy tohoto piercingu se nazývají *Princ Albert*, *Apadravya* nebo *Ampallang*. Fiksa uvádí, že většina nositelů těchto piercingů by se již nikdy nechtěla své ozdoby vzdát, a to především kvůli zmíněné zvýšené sexuální vzrušivosti. Ta je způsobena tím, že ozdoba dráždí na větší ploše více nervových zakončení. Další druhy jsou označovány jako *Frenum*, *Dydoe*, *Guiche* a *Hafada*.

Při vsazování intimního piercingu je třeba postupovat s jistou dávkou „velkorysosti“, aby při ztopoření penisu zbývalo dostatečné množství místa a tkáň nebyla svírána.

V prvních dnech po aplikaci tohoto piercingu se může objevovat krvácení a pálení rány, zejména při močení.

Při sexuálních aktivitách s čerstvě aplikovaným intimním piercingem je nutné použití prezervativu, což Fiksa zdůrazňuje. Pokud by se do rány dostaly tělesné tekutiny partnera, může dojít k zánětům. Je vhodné používat zesílených prezervativů a těch s větší rezervou k zamezení rizika poškození ozdoby (Fiksa, 2005a, s. 47-50).

2.3.4 Povrchový piercing

V průběhu posledních 20 let se piercing stal tak běžným druhem tělesného zdobení, že skutečně ohromí asi jen málokoho, především pokud není umístěn na nějakém opravdu neobvyklém místě, nemá podobu skutečně netradičního, excentrického šperku pokud možno alespoň na deseti různých místech těla nebo jen obličeje. S rostoucí všedností piercingu začali jeho příznivci a především sami tvůrci přicházet na nové, značně neobvyklé způsoby, jak tuto formu tělesného zdobení ozvláštnit. Výsledkem těchto experimentů jsou nové, v naší společnosti netradiční formy piercingu, ať už se jedná o roztahovací či netradiční piercing (viz následující kapitoly), který ve svých extrémnějších formách značně připomíná původní tělesné zdobení přírodních národů, nebo o povrchové formy piercingu.

K povrchovému piercingu, tzv. *sufrace-tosurface* piercingu, jsou zahrnuty všechny druhy piercingů, které nejsou umístěny ve vyčnívajících záhybech kůže nebo chrupavky, ale kte-

ré do povrchu kůže na jednom místě vstupují a na jiném zase vystupují. Viditelné jsou obě uzavírací kuličky.

S povrchovým piercingem se pojí větší množství problému ohledně jeho hojení. Například u jedné z jeho nejznámějších forem, povrchovému piercingu obočí, se velmi často stává, že svému nositeli tzv. vyroste kvůli tlaku lebeční kosti. Specifikem povrchového piercingu všeobecně je, že místo vstupu leží ve stejné rovině jako místo výstupu a proto působí ozdoba ve tvaru činky na ránu s velkým pnutím, proto hrozí, že „vyroste“ nebo se vytrhne a zůstane po něm hluboká a nevzhledná jizva. Možností, jak snížit riziko „vyrostení“ povrchového piercingu, je speciální tvarování ozdob tak, aby kopírovaly tvar části těla, do které budou aplikovány a jejich zahnutí na koncích do pravého úhlu.

Jak uvádí Fiksa (2005a), nejméně čtvrtině nositelů povrchového piercingu se stane, že se piercing nezahejil či „vyrostl“, a musí se s ním rozloučit. Existují však i lidé, kteří tuto formu tělesného zdobení mají na svém těle celé roky bez známek problémů.

Podle Fiksy (2005a) je zájemce o tento druh piercingu je třeba upozornit, že se jedná o krátkodobou záležitost s množstvím komplikací a rizikem infekce, způsobeným dlouhým hojením. Rovněž péče o povrchový piercing je mnohem náročnější a obecně jej lze doporučit lidem, kteří mají s piercingem větší zkušenosti.

Některé druhy povrchového piercingu a jeho umístění

- *Nape* – na šíji.
- *Bindi* – na čele.
- *Chin* – na bradě.
- *Pubic* – na břicho nad penisem.
- *Deep Chest* – v oblasti hrudníku a prsou; oblíben především u žen.
- *Spinal* – podél páteře.
- *Bridge* – nad kořenem nosu.
- *Handweb* – mezi ukazováčkem a palcem.

R. Fiksa (2005a) uvádí příklad německého umělce Dietera Huhna, který hledal inspiraci v díle španělského malíře Luyse Roya (nar. 1954). Huhn kombinací několika povrchových i klasických piercingů a tetování vytvořil na těle svém i svých zákazníků celé obrazce podle motivů z Royových obrazů. Tato technika se nazývá *Body Surface Piercing* (Fiksa, 2005a, s. 59-61).

2.3.5 Roztahovací piercing

Roztahovací, někdy také XXXL piercing je určitým „upgradem“ klasického piercingu. K jeho vyznavačům patří lidé, kteří z nějakého důvodu nejsou spokojeni s klasickým piercingem (stejně jako u povrchového či netradičního piercingu), protože jim připadá málo zajímavý. Roztahovací piercing z klasického piercingu vychází, ale šperky, které se pro něj užívají, mají daleko větší rozměry – často i několik centimetrů.

V současnosti se nabídka šperků pro roztahovací piercing skládá z obrovského množství tvarů i materiálů, navíc je možné nechat si vyrobit šperk podle vlastního návrhu.

Roztahovací piercing byl ještě před několika lety doménou především zasvěcených lidí z oboru, postupem času se rozšířila i mezi další příznivce tělesného zdobení.

Samotný proces roztahování ve své optimální podobě trvá i několik měsíců, kdy se do piercingu zavádí vždy na několik týdnů stále širší a širší šperk. Začít s roztahováním by se mělo ve chvíli, kdy je původní šperk (klasického piercingu) již zcela zahojen a vytvořila-li se stálá tkáň, u které nehrozí riziko natržení při roztahování. Fiksa (2005a) uvádí pravidlo, podle kterého by se, pokud zájemce plánuje roztahování, měl původní – klasický – piercing hojit po dobu dvojnásobnou. Jinými slovy, hojí-li se piercing uší 6 měsíců, zájemce o roztahování by měl sečkat dalších 6 měsíců, aby měl jistotu, že následná roztahovací procedura bude při správném postupu bezproblémová.

Jistým rizikem u roztahovacího piercingu může být i výběr šperku. Příliš velká a těžká ozdoba může např. u ušního lalůčku (ale i na jiném místě) vést k nadměrnému ztenčování kůže, což může skončit až jeho prasknutím, tzv. *blow-out*. Tato situace může nastat i při příliš rychlém roztahování.

Někteří lidé chtějí mít široký šperk ve svém těle zaveden co možná nejdříve. Zkušenější pierceři (ne všichni) vytvářejí v těchto případech roztahovací piercing za pomoci skalpele, což je poměrně nešetrná a riziková metoda vyžadující velmi intenzivní a pečlivé ošetřování. Nicméně, jak uvádí Fiksa (2005a), u piercingu ušních lalůčku se řez skalpelem uchytí. Dalším z rizik použití skalpele je ztráta tkáňového napětí v místě řezu, což může vést k tomu, že při případném vyjmutí šperku z kanálku již rána nesroste (Fiksa, 2005a, s. 54-58).

2.3.6 Netradiční piercing

Kromě povrchového a roztahovacího piercingu jsou praktikovány ještě jiné, neobvyklé druhy piercingu. Obecně pro ně platí totéž, co pro výše zmíněné formy: jejich aplikace a ošetřování je spojeno s větším množstvím rizik („vyrostení“, infekce, záněty či jizvy) a ne každému člověku je lze doporučit. Fiksa (2005a) uvádí, že u netradičních forem piercingu je nezbytné znát lidskou anatomii, aby se eliminovalo riziko poškození či narušení některého nervu či orgánu a nenarušila se tak některá z důležitých funkcí těla.

Některé druhy netradičního piercingu a jeho umístění:

- *Clavicle* – prochází pod klíční kostí.
- *Uvula* – malý čípek, umístěný na počátku hrdla.
- *Eyolid* – piercing víčka. Tento piercing není příliš rozšířen a jsou s ním proto malé zkušenosti. U některých jedinců hrozí riziko alergické reakce na kov, nicméně samotná oční bulva není šperkem nijak ohrožena.
- *Gum* – piercing procházející dásní.
- *Tongue Surface* – piercing je aplikován na spodní ploše jazyka.
- *Fistula* – piercing je zaveden do „tunýlku“, vytvořeného předtím z vlastní kůže.

2.3.7 Mikrodermální piercing

Mikrodermální piercing, jinak také podkožní mikroimplantát nebo odborně transdermální mikroimplantát je v oblasti piercingu relativní novinkou. Princip tohoto typu tělesného zdobení je v umístění šperku pod kůži tak, aby jeho část vycházela z těla ven, a to otvorem, kterým byla ozdoba aplikována. Znamé jsou vyrůstající hroty či šroubky.

Aplikace mikrodermálního piercingu se provádí tak, že nejprve je vytvořen jehlou či puncherem⁹ otvor, do kterého je vložen šperk ve tvaru písmene L. Kratší strana tohoto šperku prochází kůží, na ni kolmá delší zploštělá část je uložena vodorovně s kůží.

Server Painart.cz uvádí, že existují 2 typy šperků: s otvory a bez nich. Otvory jsou u mikrodermálního piercingu důležité, jelikož jimi prorůstá tkáň a tím je šperk pod kůží přichycen. Šperk bez otvorů lze na druhou stranu snadněji odstranit. Nejčastějším materiálem pro výrobu ozdob titan. Na zmíněném serveru je dále uvedeno tvrzení, že tento druh tělesného

⁹ Puncher – nástroj pro výrobu otvorů, děrovač.

zdobení přináší revoluci ve zdobení. Ozdoby lze aplikovat prakticky kamkoliv po těle; jedná se o jistou náhražku povrchového piercingu, jejíž aplikace není příliš složitá a záleží především na šikovnosti a zkušenostech a talentu piercera.

Riziko vyrůstání je výrazně nižší než u povrchového piercingu a doba hojení je rovněž kratší, zhruba 1—3 měsíce. Nutná je zvýšená péče o piercing, rizikem je možnost zadržávání o oděv apod.

(*PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací* [online]. 2009 [cit. 2011-04-15]. Mikrodermal piercing. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/mikrodermal%20piercing%7CMikrodermal%20piercing/encyklopedie/?vstup=ano>>.)

2.4 Skarifikace

Skarifikace, cikatrizace, neboli umělé jizvení těla, je oblíbené především u národů černé Afriky, v oblastech Melanésie (Torresova úžina) a dle některých zdrojů je považováno za jednu z nejstarších forem tělesného zdobení. V průběhu tzv. Druhé renesance tetování se začalo ve stále větší míře objevovat i v nabídkách tetovacích salonů po celém světě a v posledních letech i u nás.

Skarifikace je prováděna povrchovým nařezáváním pokožky, ozdobným vyřezáváním jizev, do nichž se vkládá prach, barva, dříve také peří. V současnosti se provádí vyřezáváním pásku skalpelem do hloubky 1,5 až 3 mm (Rychlík, 2005, s. 298).

Tato technika je v současné době v oblasti tělesného zdobení spojena se známkou jisté exkluzivity, vysoké individualizace pro svého nositele, jelikož je velice bolestivá. Především proto není tak rozšířena, jako např. piercing či tetování, které dnes nosí značné množství mladých lidí. Skarifikace ve všech svých podobách představuje vyšší, náročnější stupeň tělesného zdobení, u něhož je potřeba značné množství odvahy a odhodlání. K tělesnému zdobení touto formou se uchylují nejčastěji lidé, kteří mají s jinými formami tělesného zdobení zkušenosti, mnohdy dlouholeté. Ovšem není to pravidlem a některé motivy si mohou skarifikační metodou chtít pořídit lidé, kteří chtějí na svém těle mít něco neobvyklého na rozdíl od již poměrně běžných piercingů a tetování.

Skarifikace se člení na tzv. *cutting*, *branding*, chemickou skarifikaci a vybrušování. Některým rozsáhlejším motivům, vyřezaným ze značného množství kůže, se též někdy říká *skinning*.

Je třeba podotknout, že mnohými lidmi jsou skarifikační techniky považovány spíše za zohavení těla, než jeho zkrášlení.

2.4.1 Cutting

Cutting je anglický výraz pro řezání (z angl. slovesa *to cut* – řezat). Jizvy se vytvářejí většinou pomocí skalpelu, a to buď liniovým nařezáváním kůže v požadovaných tvarech, nebo vyřezáváním celých ploch kůže a tak vytvářet jizvené plochy. Tato metoda je v odborné angličtině nazývána jako *Skin Peeling* (sloupávání kůže). Pokud je celkový vzhled tělesné ozdoby, tzv. „design“, tvořen jen liniemi, kůže je nařezávána do hloubky 0,5 až 2 mm podle toho, jak široká jizva má být vytvořena. Záleží na tom, jakou povahu má kůže v daném místě.

Vzhledem k tomu, že lidská kůže má tendenci hojit svá poškození, je potřeba co nejúčinněji vytvořeným jizvám zamezit v hojení, např. vytrháváním strupů. Jen tak lze dosáhnout toho, že jizvy půjdou po zahojení vidět a nezmizí.

Jiným způsobem cuttingu je vyřezávání celých ploch. To je prováděno naříznutím požadovaného obrysu do kůže a následným stažením celé části kůže. Kůže při svém hojení sama vytvoří novou tkáň, která může mít u každého jednotlivce poněkud jiný charakter. Někomu znatelně vystoupne, u někoho může mít odlišné zbarvení, u někoho takřka nepůjde rozeznat, že podstoupil skarifikační zákrok.

2.4.2 Branding

Branding je velice bolestivým vypalováním ornamentů. Jde o soudobé „cejchování“, dříve používané k označování a stigmatizaci lidí, kteří byli nějakým způsobem vyloučeni ze společnosti – zločinců, trestanců, vojenských zběhů, zrádců, zajatců apod. Branding se provádí kovem rozpáleným na 700-800°C, tvarovaným do požadovaného tvaru. Výsledkem jsou popáleniny III. stupně. Jednotlivé formy brandingů jsou *Strike Branding* a *Cauter Branding*.

Strike branding

Vypalování se provádí pomocí tenkých plíšků z chirurgické oceli, vytvarovaných tak, aby po rozpálení na danou teplotu a následném přiložení na kůži zanechaly požadovanou stopu. Skládáním takto vypálených stop jsou vytvářeny nejrůznější ornamenty.

Cauter branding

Branding je vytvářen pomocí tzv. elektrokoagulačního nože, který se používá k „nařezávání“ či zavařování“ krvácejících cév. Ten umožňuje postupné vypalování jizvy, podobně jako by byla nařezávána skalpelem. Tato technika je vhodná pro vytváření detailních motivů.

2.4.3 Další formy skarifikací

Chemická skarifikace – Jizvy jsou leptány do kůže pomocí kyseliny

Keloidizace - Vkládání určitých předmětů do rány; při zahojení srostou s kůží a vytvoří zřetelnou jizvu.

Mensuarizace - Skarifikace obličeje, spočívající v nařezávání tváře.

Skinning - Skinning je rozsáhlejší formou skarifikace, při které jsou odstraňovány větší plochy kůže.

2.5 Suspension neboli zavěšování

Zavěšování na háky neboli *Hook Suspension* je **rituální technikou** moderního bodyartu, které má podle serveru Painart.cz původ v dávné historii lidstva. Jde o techniku, při které jde o překonání strachu z bolesti a tím překonání sama sebe. Autor hesla Suspension na zmíněném serveru uvádí, že člověka při zavěšování provází „*nádherné uspokojení a záplava blažených pocitů. Zavěšování rozšiřuje obzory a získáváte nové poznatky sami o sobě. Je to záležitost spíše psychická, než fyzická.*“ Zavěšování lidem sloužilo k několika účelům: jednalo se o druh meditace, úlitby bohům či rituálem. Někdy bylo používáno jako trest. Zavěšování má několik stylů, lišících se jak podle své popularity, tak podle fyzické náročnosti a náročnosti samotné technické realizace.

Při zavěšování jsou používány háky, což jsou vlastně zahnuté dráty o tloušťce 3, 4 a 5 mm, a to pouze do kůže, eventuálně do podkožního tuku. Háky smějí zasáhnout vždy jen a pouze kůži, což znamená, že nesmí být zasažena svalovina, kost, céva či jakýkoliv jiný orgán. Člověk, podstupující zavěšování, je poté připnut k závěsu, vytvořenému z dřevěné či kovové konstrukce vybavené „očky“, kterými je protažen provaz s karabinami. Háky jsou připínány k těmto karabinám. Provaz je provlečen „očky“ závěsu, díky čemuž dochází k vyrovnání napnuté kůže a zavěšovaný člověk je pak rovnoměrně vyzvednut do vzduchu. Lano závěsu navíc prochází klatkou, která zajišťuje velmi důležité pomalé, plynulé a rovnoměrné vyzvedávání. Zavěšený člověk na hácích setrvává tak dlouho, jak sám uzná za vhodné, nicméně pokud začíná docházet ke změnám vědomí, měl by se okamžitě nechat

sejmout a ošetřit. Obvyklá doba závěsu se počítá na minuty. Rány se ošetřují desinfekcí, případně zašívají a přelepují. Žádné jiné zvláštní péče není potřeba, člověk by se ovšem neměl koupat v přírodních koupalištích apod.

2.5.1 Zásady při zavěšování

Již zmíněná zásada, že háky se zavádějí pouze do kůže, nikoliv do žádného jiného orgánu. Kůže je totiž velmi pevným a pružným orgánem, jehož regenerace probíhá poměrně rychle. Oproti ní svaly se hojí velmi pomalu a komplikovaně, navíc jejich poškození je daleko snazší.

Je potřeba brát v potaz hmotnost zavěšovaného člověka, pevnost háků, jejich tloušťku, počet a způsob jejich zavedení do kůže.

Při samotném zavěšení, které je zásahem do tělesné integrity, může především nezkušeným nastat úrazový šok. Je potřeba každého, kdo tento rituál podstupuje, velmi pečlivě sledovat a v případě komplikací jej neprodleně sejmout a ošetřit.

Celý rituál musí být prováděn za přísných hygienických podmínek, háky musí být sterilní.

K zavěšování je třeba být ve správném duševním rozpoložení, rituál nelze podstupovat např. při špatné náladě apod. Rovněž je zcela zásadní dobrovolnost a neméně důležitá je i konzultace s profesionály, což platí především u začátečníků.

2.5.2 Typy závěsů

- *Suicide* – Zavěšený člověk zde vypadá jako oběšenec díky vytažené kůži na zádech a předkloněné hlavě. Obvykle je 2-6 háků zavedeno do oblasti lopatek a člověk je zavěšen do vertikální polohy. Tento závěs je vzhledem k malé citlivosti a velké pevnosti kůže v těchto oblastech vhodný pro začátečníky.
- *Superman* – Zavěšený člověk připomíná postavu z amerického komiksu Superman, známou svým charakteristickým způsobem letu s roztaženýma rukama. Háky u tohoto typu závěsu jsou umístěny v párech na zádech, stehnech a někdy i lýtkách. Realizace tohoto závěsu je technicky náročná právě s ohledem na počet háků a nutnost je správně vyvážit. Fyzická náročnost se odvíjí jednak od hmotnosti zavěšovaného, jednak od počtu háků. Závěs je populární mezi indickými fakiry a je vhodný pro začátečníky.

- *Koma* – Podobné jako závěs Superman, s tím rozdílem, že zavěšovaný je čelem vzhůru. Tento závěs nicméně pro začátečníky není vhodný vzhledem k zavádění háků do citlivější kůže na prsou, bříše, stehnech.
- *Vertical Chest (O-Kee-Pa)* – Jedná se o jeden z nejnáročnějších typů závěsů. Zavěšovaný člověk je zavěšen za 2 háky zavedené do kůže na prsou do vertikální polohy. Rizikem je stažení hrudníku a omezení možnosti dýchání, proto je tento typ určen z hlediska zavěšování pouze pro krátkodobé zavěšení. Původ tohoto závěsu je u amerických indiánů, v současné kultuře byl jeho průkopníkem Fakir Musaraf.

2.5.3 Další typy závěsů

Ressurrection (Zmrtvýchvstání), Knee, Lotus, Torso, Tandem, Ass, Elbow. Háky mohou být použity nejen k zavěšování, ale např. k tahání různých menších předmětů, což se doporučuje i začátečníkům jako příprava na skutečné zavěšení.

2.5.4 Bolest při zavěšování

Při zavěšování na člověka působí zpravidla dvě fáze intenzivního fyzického pocitu, který většina lidí vnímá jako bolest. První z nich přichází při průniku háku do kůže, kdy dochází k narušení kůže a poškozování receptorů. Druhá fáze přichází při samotném závěsu, kdy se vrchní část kůže odděluje od podloží. Citelné bývá v tuto chvíli praskání vaziva v místě oddělování a průnik vzduchu do vzniklého prostoru.

Zdravotním rizikem může být u některých jedinců snížení krevního tlaku, které je následováno stavem bezvědomí. Ve chvíli, kdy tato situace nastane, je třeba zavěšeného sejmout z háků a přivést k vědomí.

(PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.06.2009 [cit. 2011-03-28]. Suspension seriál #1: Úvod do věšení na háky. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/5/clanky/zobrazit/>>).

2.6 Tělesné zdobení a zdravotní rizika

Jelikož je akt tetování zákrokem, který narušuje integritu lidské kůže, je nezbytně spojen se zdravotními riziky. Ta mohou představovat buď zanesení infekce nebo vznik alergie či samotné spuštění alergické reakce. S tetováním je spojeno pravidlo, kdy se v České republice, ale i jinde, nesmí po určitou dobu po zákroku darovat krev. Nejčastěji se jedná o ob-

dobí 1 roku po zákroku. Mnoho právních řádů rovněž po tatérech vyžaduje specializovaná školení, která provádí např. Červený kříž.

Riziko infekcí je v klasickém tetovacím saloně, splňujícím zákonné hygienické podmínky na čistotu prostředí a používaných materiálů takřka minimalizováno. Nejčastěji hrozí infekce při amatérském tetování, zejména ve věznicích, kde z hlediska vězeňského tetování hygienické podmínky takřka neexistují, nebo jsou na velmi nízké úrovni. Jak uvádí zmiňovaný server Kerky.cz, v Kanadě bylo pro eliminaci nakažených vězňů zavedena praxe tetovacích salonů přímo ve věznicích.

Podobné riziko infekce, třebaže o něco menší, hrozí při tetování v domácím prostředí, tzv. *home tattoo*, např. amatérským strojkem od kamaráda.

Čistota prostředí

Čistota prostředí je při veškerém tělesném zdobení jedním z nejdůležitějších faktorů při samotném zákroku. Je nutné nejen to, aby měl tatér důkladně čisté ruce, navíc je nutné očistit celou oblast, která bude tetována. Dále je třeba očistit křeslo, na kterém bude zákazník ležet během zákroku. Po celou dobu zákroku musí mít tatér nasazeny rukavice a rána musí být často otírána mokrou osuškou na jedno použití. V podstatě platí, že vše, co se při nejen při tetování užívá, by mělo být pouze na jedno použití. V tetovacím studiu by měly být rovněž používány biologické kontejnery pro věci, které mohou přijít do styku s krví či jinými tělesnými tekutinami; dále kontejnery na ostré předměty, tedy na jehly a jiné sterilizační nástroje. Pokud se některé nástroje používají opakovaně, je nezbytné, aby před každým zákrokem byly sterilizovány.

Přítomnost či naopak nepřítomnost všech těchto předmětů a činností svědčí o profesionalitě studia. Zákazník by se měl ve svém vlastním zájmu přesvědčit, zda studio splňuje platné hygienické podmínky a zda je opatřeno certifikátem, který schvaluje jeho činnost. Pokud shledá, že je něco v nepořádku, měl ve svém vlastním zájmu studio změnit.

Všechny tyto hygienické návyky a předpisy jsou prevencí před roznášením přenosných chorob, jako Encefalitida či AIDS. Případy, kdy během tetování docházelo k roznášení těchto nemocí, jsou známy např. z Itálie ale i jiných zemí.

Alergické reakce

Alergické reakce na tetovací barviva jsou poměrně neobvyklé, problémy mohou nastat při užití některého typu červeného nebo zeleného pigmentu. Lidé, kteří trpí alergií na kov,

mohou na pigment v kůži reagovat svrběním či otokem, někdy také výtokem podkožního tuku. Někteří tatěři před zákrokem svého zákazníka na tuto možnost testují. Další alergickou reakcí může být reakce na latex. Toto riziko se dá eliminovat požádáním tatěra o použití nelatexových, ale sterilizovaných rukavic. Velmi malé riziko rovněž představuje tzv. anafylaktický šok (přecitlivělost) u některých náchylných zákazníků.

(Kérky.cz :: *Body Art Styl Tetování* [online]. 2009 [cit. 2011-03-31]. Tetování. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/tetovani/>>).

2.7 Tetovací a piercingové salony a setkání

Na území České republiky se v posledních dvaceti letech objevila celá řada salonů, provádějících tělesné zdobení. Prakticky v každém větším i menším městě byl otevřen salon, který svým zákazníkům nabízel tetováž či piercing, některý i branding a skarifikaci. V průběhu těchto dvaceti let řada salonů zanikla a namísto nich vznikaly nové, některé se ovšem zavedly a vybudovaly si mezi svými zákazníky dobrou pověst. Rovněž nabídka druhů, motivů a používaných materiálů k tělesnému zdobení se v současných salonech neustále rozšiřuje, stejně jako rostou zkušenosti jejich pracovníků – umělců. Na šíření povědomí o tělesném zdobení má obrovský podíl kromě literatury, časopisů a televize zejména internet. Na českém internetu existuje celá řada webových stránek, diskuzí a blogů, do nichž vyznavači tělesného zdobení přispívají svými zkušenostmi a znalostmi, obrazový i multimediální obsah nevyjímaje.

Tetovací a piercingové salony

Člověk, který se chce věnovat tělesnému zdobení na profesionální úrovni, musí kromě prostředků na zřízení tetovacího či piercingového studia splnit podmínky dané zákonnou normou podle novely zákona č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání, příloha 2. Vázané živnosti-činnosti, u kterých je porušována integrita kůže.

Tetovací a piercingové salony (dále jen „salony“) se začali v České republice objevovat počátkem devadesátých let. Již v jejich polovině se skupina zákazníků stávala velmi heterogenní, od příslušníků rozličných subkultur, po sportovce, mladé dívky a ještě později i tzv. „bílé límečky“.

Salony své klienty prakticky vždy ujišťují, že všechny jejich nástroje jsou sterilizované a celý tetovací proces je zcela bezpečný. V roce 1998 se objevil v tisku článek, ve kterém se

psalo o nárazových kontrolách hygieniků, při nichž vyšlo najevo, že to mnohdy nebyla pravda (Rychlík, 2005).

Kvalitní a zavedené salony, jak uvádí Rychlík (2005) většinou odmítají tetovat obličejové partie či pohlavní orgány, fašistickou či jinou extremistickou symboliku, mládež do osmnácti let (bez písemného souhlasu rodičů nebo jejich doprovodu mladým lidem do 18 let tělesná zdobení prakticky nikde neprovádějí), těhotné ženy a klienty ve stavu opilosti, u kterých kromě eurofie navozené alkoholem a následného zbrklého rozhodnutí o celoživotní ozdobě hrozí i nižší srážlivost krve a zbytečné komplikace.

V České republice se v současnosti nacházejí desítky tetovacích a piercingových salonů, některé s mnohaletou tradicí, které se proslavily tvorbou tetování či piercingu některých známých osobností. Téměř polovina jich na konci 90. let byla v Praze. Mezi známé české patří např. pražské Uzi Tattoo, Tattoo Alien, Tattoo Tsunami, Tribo Tattoo, Panter tetovací a piercingové studio, nebo Hell, zaměřený i na skarifikační techniky tělesného zdobení. Z mimopražských jsou poměrně známé např. plzeňské salony Garáž Tattoo a Bart's Tattoo Plzeň, Brno je zastoupeno salonem Tetovárna, Tattoo Lexus či Planet Tattoo Studio.

Ve Zlínském kraji je nejznámějším salonem zřejmě zlínský Viper-Tattoo, v Otrokovicích působí Can Tattoo, poměrně známý je kroměřížský Tattoo-Gereth.

Některé salony kromě samotného tělesného zdobení nabízejí i rekvalifikační kurzy tělesného zdobení s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Další z činností, jimiž se některé salony zabývají, jsou tzv. workshopy, kdy si zájemci z řad fanoušků tělesného zdobení mohou vyzkoušet některé z netradičních metod tělesného zdobení na vlastní kůži.

S tvorbou a ukázkami práce jednotlivých studií se lze nejnadhěji setkat na jednom místě během konání některého z bodyartových festivalů či tzv. *conventions*.

Conventions

Convention je anglický termín, český ekvivalent by mohl znít setkání či mítink. Jedná se o akci (přesněji možná veletrh) fanoušků moderního tělesného zdobení, spojenou s přehlídkami, soutěžemi, prodejem apod. Součástí těchto přehlídek bývají často představení *performerů*, sestávající často z extrémních způsobů bodyartu, např. věšení za kůži na háky apod. Jednou z jejich zřejmě nejdůležitějších funkcí je vytváření a upevňování komunity lidí, kteří mají co do činění s tělesným zdobením, ať už jako profesionální tvůrci, či

jejich zákazníci. Zřejmě nejvýznamnějším setkáním, které se u nás pořádá, je Tattoo Convention Praha, které se v roce 2011 pořádá již třináctým rokem.

3 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY TĚLESNÉHO ZDOBENÍ

Čtvrtá kapitola má za cíl seznámit čtenáře s nejčastějšími psychologickými aspekty tělesného zdobení. Tedy s tím, co člověka může ovlivnit při rozhodování, zda své tělo ozdobit či nikoliv. Zdobené tělo je jedna z forem seberealizace člověka, stává se jeho součástí, velmi často neoddělitelnou, nezvratitelnou.

Psychologické aspekty jsou v této kapitole vyčleněny na dvě základní oblasti: motivace a význam tělesného zdobení pro svého nositele. S těmi souvisí dále tyto pojmy: *životní hodnoty, filozofie, postoj a zájmy člověka*. V souvislosti s tělesným zdobením považuji za neodlučitelné rovněž aspekty *pojetí vlastního těla a utváření osobnosti – tzv. tělové schéma*.

3.1 Základní psychické potřeby nezbytné pro vývoj organismu a osobnosti

1. *„Potřeba stimulace, tj. náležitého přívodu podnětů co do množství, kvality a proměnlivosti. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě.*

2. *Potřeba smysluplného světa. Mají-li se z jednotlivých podnětů stát poznatky a zkušenosti, musí být v těchto podnětech nějaký řád a smysl. Uspokojení této potřeby umožňuje organismu učit se, nabývat zkušeností a přizpůsobovat se životnímu prostředí.*

3. *Potřeba životní jistoty. Uspokojení této potřeby umožňuje organismu cílevědomou aktivitu poznávací, pracovní, společenskou apod. U člověka je uspokojována především v citových vztazích.*

4. *Potřeba identity neboli vědomí vlastního „já“, vlastní hodnoty, ale i společenské prestiže. (Opakem identity je anonymita). Její uspokojení je podmínkou sebeúcty a sebevědomí, které dále umožňují uspokojivé zařazení ve společnosti.*

5. *Potřeba otevřené budoucnosti, potřeba naděje či životní perspektivy. Umožňuje uspokojivé prožívání osobního běhu života. Ztráta perspektiv – uzavřená budoucnost vede k zoufalství“ (Matějček, Langmeier, Hoskovec, 2000, s. 109-110).*

Ve srovnání výčtu základních psychických potřeb podle Matějčka, Langmeiera a Hoskovce (2000) (viz odstavec výše) a výčtu základních funkcí tělesného zdobení (viz kap. 4 Funkce tělesného zdobení) je zřejmé, že tělesné zdobení a jeho funkce uspokojují alespoň tři kritéria:

1. **potřebu stimulace** – může se jednat o stimulaci vlastního sebevědomí (individualizační, identifikační a komunikační funkce), stimulaci sexuální (erotická funkce), stimulaci v podobě nového zážitku či jinou.
2. **potřebu identity** neboli vědomí vlastního „já“ (funkce individualizační, identifikační i sociálně-skupinová)
3. **potřebu životní jistoty**, kterou může člověku alespoň do jisté míry uspokojit právě trvalá ozdoba jejich těla, mnohdy spjatá se vzpomínkou ať už na konkrétní osobu, událost či samotný akt jejího vytváření. (Funkce estetická, rituální, léčebná a preventivní).

3.2 Motivace a významy tělesného zdobení

3.2.1 Motivace ke zdobení těla

Tetování, potažmo tělesné zdobení celkově, uspokojuje určité složky osobnosti svého nositele. Jedinec se svým zdobením přizpůsobuje a vypořádává se sebou samým i s okolím. Jedná se o jakýsi způsob, jak oznámit okolí: „já jsem unikátní“ (Grögerová, 1997, s. 82, In Rychlík, 2005, s. 36). Z toho plyne, že i tělesné zdobení vychází z lidských potřeb a je (např. být jedinečný, atraktivní pro opačné pohlaví apod.) a je motivováno incentive (v tomto případě jde o očekávané uznání okolí, úspěch u opačného pohlaví či vlastní dobrý pocit ze sebe sama apod.)

Počet možností, které složky osobnosti tělesné zdobení uspokojuje a které nikoli, je dáno osobnosti každého jedince, jenž je jeho nositelem. Stejně je to s množstvím významů, které tělesné zdobení pro svého nositele má. Někomu jde pouze o to předvést se ve své sociální skupině, dát najevo, že na to „má“, jiný člověk bere od samého počátku rozhodnutí ozdobit své tělo nějakou netradiční ozdobou jako vysoce soukromou, intimní záležitost, se kterou se svěří pouze svým nejbližším.

Některým nositelům tělesného zdobení jde především o stylizování sebe samého, jiným jde o příjemný pocit smyslového zážitku, jak uvádí časopis Art Magazin Tetování, nezřídka jde o závazek či příslušnost k určitému kolektivu či skupině lidí. Je možné, že jde také o revoltu vůči stávajícím poměrům, vyjádření extrémního individualismu či jiné důvody (Karásek, 2001).

Samotná volba tělesného zdobení a jeho provedení dává svému nositeli pocit smyslu, podstaty, pocity atraktivity i sounáležitosti i vyjádření stavu, jaký dotyčný cítí. Rychlík (2005)

uvádí studii o traumatech a tetování J. H. Sarnecké z roku 2001, která ukazuje, že tělesné zdobení může hrát nezanedbatelnou kompenzační roli v těžkých životních situacích. Tetování i ostatní formy tělesného zdobení bývají také často „*projevem vzdoru, touze po svobodě, uznání a citové odezvě, může fungovat i jako jistý druh citové masky, vyzývající k odkrývání pravého nitra*“ (Rychlík, 2005, s. 36).

Některé motivy lidí k tělesnému zdobení mohou být vyvolány snahou vzbudit závist svého okolí. Dále nelze pominout fakt, že tělesné zdobení může velmi často přispět k téměř léčebnému efektu, především co se týče hlediska sebevědomí a duševní vyrovnanosti jedince. „*Takovým způsobem, jakým tetování dotváří proporce tělesné, takovým dotváří i dispozice duševní, celou osobnost člověka, jenž hledá co nejlepší harmonii se sebou samým a se světem kolem sebe*“ (Křížová, 1996, s. 28 In Rychlík, 2005, s. 36).

Rychlík dále uvádí, že nejběžnějším popudem k získání nové tělesné ozdoby je prosté zalíbení, chtění či přímo touha. Dle jím uvedených relevantních výzkumů svého tetování nelituje 65 procent lidí, dalším 20 procentům vadí pouze jeho nízká kvalita. Jen málo ozdobených dle Rychlíka uvažuje o úplném odstranění, přestože „*stát se tetovaným, to je ve všech směrech vysoce sociální čin. Tetování je součástí vlastní identity*“ (Rychlík, 2005, s. 36).

Jak dále uvádí Plháková (2005), naléhavost značného množství motivů roste, nejsou-li delší dobu uspokojovány. Rovněž síla motivu ovlivňuje intenzitu a kvalitu chování. Může se projevit např. jeho rázností, vytrvalostí nebo důkladností. Intenzivní pohnutky někdy mohou zcela ovládnout také lidské prožívání. Síla motivů určuje, kterou činnost provedeme nejdříve a kterou odložíme na později (Plháková, 2005).

3.2.2 Překonání bolesti

Lidskou reakci na pocíťovanou bolest dle Plhákové (2005) značně ovlivňuje příslušnost k určité kultuře a systému víry. Některé přírodní národy i v současnosti přikládají velký význam vypěstování individuální odolnosti proti bolesti, kterou musí prokazovat především mladí muži v průběhu tzv. iniciačních obřadů v období mezi dospíváním a ranou dospělostí.

Existují bolestivé zážitky, které nelze psychicky zablokovat. Je to dáno tím, že většina lidí je velmi senzitivní k poškození svého těla. Adaptace na bolest je velmi slabá a mnoho lidí považuje mučení za nejděsivější lidskou zkušenost (Plháková, 2005).

Server Painart.cz se snaží stručně rozebrat na webové stránce věnované skarifikaci, proč se lidé nechávají umělecky jizvit. Jak již bylo řečeno, skarifikace patří mezi velmi bolestivé techniky tělesného zdobení. Mezi zájemce dle serveru patří zejména lidé, kteří mají s tělesným zdobením bohaté zkušenosti a k bolesti, způsobené zákrokem mají vytvořen jistý vztah: „*Bolest neberou jako něco špatného, ale baví je se na ni připravit, nechat si ji způsobovat a pracovat s ní, užívat si ji, překonávat ji a tím i sama sebe.*“ (PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.07.2009 [cit. 2011-04-03]. Scarifikace aneb když jsou jizvy krásné. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/17/clanky/zobrazit/>>).

Autoři citované webové stránky dále uvádějí, že právě potřeba vytvářet a následně překonat výzvu, k čemuž je nutná větší dávka odhodlání než je obvyklé, je faktorem lidského sebepoznání. Princip je podobný jako u iniciačních obřadů primitivních společenství a kmenů. Bolest dává skarifikaci i jistý „punc“ originality a výjimečnosti, jelikož většina lidí má představu, že bolest způsobená skarifikačním zákrokem je daleko větší, než je tomu třeba u tetování. Server Painart.cz dále uvádí názor, že skarifikace v současné společnosti může nahrazovat tetování jako fenomén oplývající výjimečností, právě kvůli jeho současnému rozšíření. Motivy silného odhodlání a sebevyjádření tak u některých lidí přebírají skarifikační techniky tělesného zdobení. (PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.07.2009 [cit. 2011-04-03]. Scarifikace aneb když jsou jizvy krásné. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/17/clanky/zobrazit/>>).

3.2.3 Významy tělesného zdobení

Oxfordský antropolog Wilfrid Dyson Hambly ve své práci *The History of Tattooing and Its Significance* z roku 1925 nachází, jak uvádí Rychlík (2005) šest významů tetování: „1. *Výpovědi o estetickém smyslu*, 2. *umělý příspěvek k procesu přírodního výběru*, 3. *přežitek prastarých obřadů pouštění krve*, 4. *zjevné odlišení přátel od nepřátel*, 5. *atavismus*¹⁰ a 6. *náboženské pohnutky*“ (Hambly, 1925 In Rychlík, 2005, s. 33).

Rychlík dále uvádí hypotézu, podle níž tetování (a potažmo tělesné zdobení jako celek) téměř pozbylo své symbolické, rituální, magické nebo léčebné významy, nicméně v žád-

¹⁰ atavismus – „1. znaky předků objevující se u potomků, avšak neplní již žádnou funkci; 2. přežitek“ (Linhart a kol., 2005, s. 45)

ném případě ještě nezanikly úplně. Tělesné zdobení je kulturní jev, kterému jeho vlastní smysl udílí jeho nositel a pokud tedy tento nositel bude shledávat své zdobení smysluplným (ve významu symbolickém, magickém, léčebném, rituálním či jiném), nelze hovořit obecně o zániku původních významů tělesného zdobení. Každý člověk vnímá, jak je posuzován ostatními, rozdíly mezi lidmi jsou v tom, jak se tímto posuzováním od okolí nechávají ovlivňovat. Někteří lidé na názor okolí téměř nedbají a ve své silné individualitě si prakticky neustále dělají vše po svém. V tomto pojetí sebe samého ve společnosti může pramenit i touha po tělesném zdobení jako po formě revolty proti společenskému systému. Na druhou stranu existují i lidé, kteří sami sebe hodnotí především podle názoru ostatních. Pro tyto jedince má tělesné zdobení význam zřejmě především okrasný či zkrášlující, a silným významem pro ně může být i identifikační funkce, kdy se podobou či umístěním tělesného zdobení zařazují do nějaké vybrané komunity. Pokud by nositelovo tělesné zdobení nemohlo být hodnoceno jinými lidmi, ztratilo by pro svého nositele význam, alespoň co se týče estetického a dekorativního významu (tedy vnějšího). Z toho lze usuzovat, že právě estetický a dekorativní význam tělesného zdobení hrají významnou sociální roli a že tělesné zdobení má sociální podstatu (Rychlík, 2005, s. 60).

O osobním významu tělesného zdobení se rozepsala jedna z nejznámějších českých osobností spjatých především s tetováním, prof. Vladimír Franz:

„Tetování je vlastně jistým odvětvím výtvarného oboru zvaného body-art. Mělo by být chápáno jako druh užitého umění. Svého času jsem usiloval o to, aby bylo v této své svébytnosti uznáno, kunsthistoriky reflektováno a analyzováno, případně vyučováno jako obor na příslušné instituci, kupř. na umělecko-průmyslové škole. Považuji za danost, že člověk má právo na estetické sebeurčení. Může si tedy zvolit barvu své kůže. Tetování jako existenciální body-art budí u mnoha lidí, kteří se považují za liberály a „postmoderní avantgardisty“ odpor až otevřeně rasistický, mohu-li to tak říci. Děsí je závazek a tíha této volby, jež je v naší době rozpoutané kvazi-svobody něčím jako plivnutí do tváře. Kde však v případě těchto „postmoderních avantgard“ zůstala ona nalomená odvaha ručit svým životem za dílo. Dávno a pryč jsou doby nebezpečných provokací a skutečného, tj. skutečně nebezpečného, sociálního angažmá avantgard dvacátých let uplynulého století (dadaisté, surrealisté ETA.) Zbývá jen bezpečná anekdota, jejíž slabou pointu známe předem. Bohu-

žel... Svě tetování chápu jako neodvolatelnou a ultimativní součást mé tvorby a života coby jednoty existenciálního gesamtkunstwerku¹¹!“ (Franz, 2005, In Rychlík, 2005).

Tělesným zdobením většina současných mladých lidí vyjadřuje své životní postoje, hodnoty, názory a přesvědčení. Tělesné zdobení pro ně má tedy význam jako nositel tohoto sdělení, přičemž zde působí i komunikační a identifikační funkce. Z výzkumu, uskutečněného pro tuto diplomovou práci vyplývá, že většina respondentů je na své tělesné zdobení hrdá, což znamená, že se s ním pozitivně ztotožňuje a chápe je tak jako skutečný prostředek sebevyjádření. Téměř každý člověk, jenž je nositelem tělesného zdobení, si jej váží: je jeho trvalou součástí, dotváří je a neoddělitelně patří k jeho osobnosti. I proto je velká důležitost kladena pečlivému, dokonalému provedení.

3.3 Funkce tělesného zdobení

Zdobené tělo plní celou řadu funkcí, které jsou navzájem těsně propojeny. Zdobeným tělem člověk jinému člověku vyjadřuje své pocity, názory, hodnotovou orientaci, příslušnost k určité skupině, svou jedinečnost. To je funkce komunikační. Pomocí tetování se lidé, patřící do některých sevřených skupin, navzájem poznávají: zde přichází na řadu funkce identifikační. Ozdoby na těle tedy skutečně slouží jako jakýsi zvláštní, svébytný komunikační nástroj a prostředek non-verbálního sdělení. Ten, jak uvádí Rychlík (2005), často vypovídá o svém nositeli víc, než by si přál sám sdělit.

Konrad Spindler, badatel, který zkoumal mumii lovce, zvanou Ötzi (viz kapitola 1.5.1 Mumie zvaná Ötzi), napsal, že vytváření znaků na lidské kůži má význam buď psychologický, nebo praktický. V první řadě, jde-li o výmluvné obrazce či umělecké výtvořiny, jde o zkrášlení kůže a nezdědíka dokládá i dosažení určitých životních mezníků, často např. dospělosti nebo pohlavní zralosti (Spindler, In Rychlík, 2005).

Tělesné zdobení může být rovněž prostředkem k vyslání sexuálního signálu, stejně jako prostředkem vyjádření niterných stavů člověka, ať už jde o lásku, nenávisť, smutek či touhu po pomstě. Jindy mohou skrze tělesná zdobení být vyjádřena politická přesvědčení či náboženská vyznání, zařazení ve společnosti, příslušnost ke skupině, vlastnická práva, zmocnění, původ či identitu. Tělesné zdobení bývalo (a možná ještě je) prostředkem zá-

¹¹ Gesamtkunstwerk – umělecké dílo jako syntéza všech druhů umění.

znamu poražených nepřátel, skolených zvířat či dobytých žen, respektive mužů. Některé tělesné modifikace mají svůj údajný léčebný význam. Jedná-li se o soubor všech možných významů tělesného zdobení, je takřka nekonečný a souhrnně nepostižitelný. To dokazují příklady nejen z historie a etnografie tetování, ale i současnost (Rychlík, 2005).

Již zmíněný americký sociolog Clinton R. Sanders uvádí, že „*at' je hlavní účel tělesných zákroků jakýkoliv – ochrana před nadpřirozenými silami, komunikování sexuální dostupnosti, ukázka statečnosti, symbol členství, nebo cokoliv – všechny typy tělesných modifikací mají společnou dekorativní funkci*“ (Sanders 1989, In Rychlík, 2005, s. 40).

Následující systematizace funkcí tělesného zdobení vychází z publikace M. Rychlíka, ze které je čerpáno na mnoha místech této diplomové práce. Rychlík (2005) uvádí, že tetování, potažmo tělesné zdobení, je tak komplexním jevem, že není prakticky možné striktně oddělovat jeho jednotlivé významy a funkce. Ty se naopak překrývají a doplňují.

3.3.1 Individualizační funkce

Jak píše mnoho autorů, osobností se člověk nerodí, nýbrž stává. Tento proces se děje, jak uvádí např. Nakonečný (1993), v období raného dětství, kdy se u člověka vytváří „specificky lidská forma organizace a fungování psychiky“. To se děje v období vzniku **sociálního já**, z něhož se postupně vytváří lidské sebepojetí: z vědomí jakéhosi já vzniká pojetí vlastního já (ego). Toto vlastní já už není pouze zážitkovou strukturou, ale stává se organizačním a dynamickým činitelem. Ego, jak dále Nakonečný uvádí, „*vytváří rámec významných zkušeností, organizuje je v jednotný funkční cele, a propůjčuje tomuto celku určitou dynamiku. Geneze osobnosti je spojena se vznikem já a jeho vývoj k sebepojetí (ego) jsou základními aspekty fungování osobnosti, jejího dalšího utváření, neboť osobnost funguje jako otevřený systém, který je v stálé interakci se svým životním prostředím*“ (Nakonečný, 1993, s. 27).

Při utváření osobnosti člověka se uplatňuje interakce vrozených, biologických činitelů (tzv. psychofyzická konstituce) a zkušeností, které jedinec získává v rámci daného sociálního mikroprostředí a kulturního makroprostředí, ve kterém žije. Jakmile s přibývajícím věkem narůstá vliv osobních zkušeností a rozrůstá se jejich rozsah, zvyrazňuje se individualita osobnosti, její duševní osobitost, jedinečnost.

Jak uvádí Fiksa (2005b), „*tetování patří mezi fantastické možnosti, jak se individuálně ozdobit. Nekonečné množství vhodných motivů a stejný počet stylů uměleckých mistrů na-*

bízí uspokojení každického jedince – i toho nejnáročnějšího... Každý z nás může najít jedinečný způsob pro vyjádření své individuality. Nechat se na sobě vyřádit dle vlastních představ“ (Fiksa, 2005b, s. 28).

V současnosti se zdobené tělo stalo jakýmsi symbolem prosazování vlastní individuality a s ní související revolty a odmítáním společenských norem a konvencí.

Individualizační funkce dnes působí na člověka a jeho okolí minimálně ve stejném rozsahu, jako v minulosti; spíše je možno usuzovat na posílení jejího významu v moderní éře.

Člověk svým zdobeným tělem prohlašuje: „jsem výjimečný“. Některé vzory tělesného zdobení se váží na zájmy člověka, jeho koníčky, idoly (hudební, sportovní, umělecké a další), celá řada motivů vychází ze stylizace přezdívek, mohou to být znamení zvěrokruhu. V neposlední řadě označují členství k některé ze sociálních, etnických či profesních skupin (v USA se nechávají zdobit velmi často např. hasiči – ti nosí na svém těle různé odznaky svých požárních jednotek atd.), výběr tělesného zdobení může být ovlivněn i zásadní životní zkušeností.

Tetování (potažmo tělesné zdobení) dle Rychlíka (2005) staví na dvou esenciálních faktech: na permanenci a na bolesti. Obojí společně vrací nositele k momentu, kdy si své tělesné zdobení opatřil a přinášejí tak jasnou vzpomínku, fixovanou jak v čase, tak v osobním prožitku.

Výčet možností, jak využít tělesné zdobení k osobní individualizaci člověka může být nekonečný (Rychlík, 2005).

3.3.2 Identifikační a komunikační funkce

V současnosti si svou komunikační funkci zachovávají tatuáže zejména mezi nejružnějšími skupinami (např. vězni) nebo subkulturami (hnutí *skinheads*, *punk*, *hippies*, *DIY*¹²).

Tělesné zdobení plní kromě identifikační funkce rovněž funkci komunikační, obě tyto funkce spolu koexistují. Je zřejmé, že tělesné ozdoby vyjadřují jisté pocity, názory, postoje či přesvědčení svých nositelů a fungují jako specifický nástroj neverbální komunikace.

¹² DIY = Do It Yourself – doslova Udělej si sám; kulturní hnutí, ve kterém člověk vytváří umělecká díla nebo uměleckou činnost bez podpory sponzorů, reklamy apod., dobrovolně, bez omezení jinými lidmi a jiných lidí. Příkladem může být známá a pro příznivce tohoto hnutí série legendárních, v současné době již dále nekonaných technoparty CzechTek.

Jednostranným typem tohoto způsobu komunikace je např. stigmatizační branding, neboli cejchování zločinců. Tento způsob byl znám již v období starověké Mezopotámie. Více rovněž v kapitole 1.5.4 Stigma.

V historii ovšem identifikační funkce zdobení těla (především pak tetovaného či úmyslně popáleného, tedy branding) spočívala především na označení zločinců a vyvrhelů společnosti – v tomto případě jde o identifikační (v tomto případě stigmatizační) funkci tetování, jedná se vlastně o jednostrannou komunikaci od komunikovaného (tetovaného) k jeho okolí. (Rychlík, 2005). Zde je ovšem na místě podotknout, že takové tetování nebylo svým nositelem takřka nikdy získáno dobrovolně a že v těchto dobách (starověkem počínaje, pozdním novověkem konče) se tedy identifikační funkce tetování omezila skutečně pouze na stigmatizaci, „cejchování“ odsouzeného.

V současnosti si svou komunikační funkci zachovávají tatuáže zejména mezi nejrůznějšími skupinami (např. vězni) nebo subkulturami (hnutí skinheads). Jejich pojetí, často vysoce anti-autoritativní a znevažující státní moc, je často doprovázeno určitými tajnými kódy, které mají své specifické významy. Ty jsou, jak uvádí Rychlík (2005) navíc závislé na zemi původu. Američtí rasisté užívali značení SWP („Supreme White Power“), dnešní neonacisté používají (nutno podotknout, že někdy velmi sofistikované) šifrování pro tetování nacistických symbolů a hesel. Co se týče rasistického tetování a tetování dnešních neonacistů, jen skutečně málokteré zavedené salony v ČR jsou ochotny taková tetování provádět, ať už z prostého odmítání porušování zákonů, ale častěji z osobního přesvědčení. Neonacisté mají své vlastní tatéry, kteří pracují v mnohdy amatérských podmínkách a proto je často velmi těžké tyto tvůrce zakázaných symbolů odhalit.

3.3.3 Sociálně-skupinová funkce

Každý člověk je členem určitých sociálních skupin. Některé z těchto skupin mají své zjevné znaky, jiné naopak mají znaky skryté. Tělesné zdobení může patřit ke zjevným znakům, což je odedávna jedním jeho charakteristickým aspektem.

Tělesné zdobení prokazuje příslušnost k nejrůznějším kmenovým, společenským, profesním nebo náboženským komunitám. Zde je patrná silná provázanost zejména s **komunikační a identifikační funkcí**, kdy svou podobou a provedením sděluje příslušnost k určitému společenství a člověka tak s tímto společenstvím spojuje. Jedná se tedy o jakési pouto, ať už dobrovolné (několikrát zmínění rowdies či motorkáři), či nucené, často např.

u ruské či japonské mafie. Toto, většinou negativní, permanentní označení skupiny je v sociologii nazýváno termínem *labelling* nebo *stigmatizace* (Rychlík, 2005).

3.3.4 Statutárně-hierarchická funkce

Hierarchická funkce tělesného zdobení je opět silně provázána se sociálně-skupinovou funkcí. Již bylo na mnoha místech této práce zmíněno, že mnoho přírodních národů má ucelené a rozsáhlé kodifikované systémy, jak koho, kdy a jakým přesným způsobem zdobit. Např. Dajakové z Bornea měli povoleno zdobit své paže tetováním pouze v případě, že byli úspěšní v lovu lidských lebek.

Společenský status člověka bylo tedy odedávna možné zjistit i podle toho, jakým způsobem byl zdoben. Prvním, kdo si této *distinktivní*¹³ funkce tělesného zdobení, především tetování všiml, byl antropolog, etnolog a religionista Arnold van Gennep (1873-1957). Ten ve svých pracích několikrát zmínil specifická tetování dle „*nových stupňů uchazeče iniciace či dle členství v tzv. tajných svazech*“ (Rychlík, 2005, s. 57).

Rychlík dále uvádí některé odstrašující případy, kdy tělesné zdobení plnilo hierarchickou funkci. V USA např. byl obviněn z vraždy afroamerického páru člen elitní výsadkové divize, údajně kvůli tomu, aby měl mezi tamními skinheady právo vytetovat si na své tělo černou pavučinu, symbol toho, že zavraždil černocha.

Družky členů amerických motorkářských gangů jsou obětmi obzvláště dehonestujícího a primitivního zvyku, ve kterém tetování hraje hlavní roli: tzv. vlastnická značka. Tyto ženy, jak Rychlík (2005) dále uvádí, mívají nad hýžděmi vytetována slova „*Property of* (jméno klubu)“. Tím se stávají společným majetkem celé komunity. Aby si tento status „zasloužily“, musejí se většinou podrobit pohlavnímu styku buď se všemi členy dotyčného gangu, nebo přímo skupinovým sexem (Rychlík, 2005).

3.3.5 Estetická, dekorativní funkce

První, co na každého člověka zapůsobí, když pohlédne na něčí tetování, copánky na vlasech, výrazné kroužky v obočí či jiné ozdoby, je to, jak ony ozdoby vypadají. Jestli se mu líbí, působí na něj příjemně, dokonce trochu tajemně, či právě naopak, oškliví se mu, jsou

¹³ Distinktivní – označující hodnost, vyznamenání, či odlišnost, rozdílnost, jemnost, ušlechtilost.

mu vyloženě nepříjemné, stává se nám, že na nás něčí ozdoby nezapůsobí nijak, ať už je to z jakéhokoliv důvodu.

Přesto právě estetika ozdobeného těla je tím, co na člověka zapůsobí jako první, setká-li se s ním. Snad každý člověk, ať už se jedná o ženu či o muže, se chce líbit, je pro něj vlastní vzhled do jisté míry důležitý. Pro někoho méně, pro někoho se může stát až patologickým.

Estetická funkce je tedy jednou z nejdůležitějších a nejzjevnějších funkcí zdobení těla. Pokud se podíváme do světa médií, showbusinessu, hudby, výtvarného umění, zjistíme, kolik známých lidí se nechává tetovat, zdobit si tváře i jiné části těla piercingem, barví si vlasy, mění účesy atd.

Josef Čapek ve své stati Umění přírodních národů napsal toto: „*Snad nejprvnějším materiálem výtvarným bylo právě jen to nejbližší, právě už samo člověkovu tělo. Že bylo první plochou, první sochou, prvním výtvarným prostorem; a první barvou, které se chopilo malířství, byla snad jenom teplá, čerstvá krev. Máme si snad mysliti, že to byl počátek zdobení, ornamentu? Neřekl bych; divoký primitiv se pomalovává, tetuje, ověšuje trofejemi i cetkami, ne aby se ozdobil, ale aby se zvýraznil, zvýznamnil. Mohl to býti nejprvněji spíš výraz síly, vítězství, triumfu, ne však ještě bohatství a přepychu; ovšem lze nám tuze dobře pochopiti, že s prvotní člověkovou bází kráčela ruku v ruce už také i prvotní zpupnost...*“ (Čapek, 1996, s. 55).

3.3.6 Erotická funkce

Tělesné zdobení má bezpochyby i erotickou funkci, která s předchozí, estetickou a dekorativní úzce souvisí. Pro některé jedince, věnující se tělesnému zdobení, představuje např. piercing či tetování vrchol atraktivity partnera a pohled na ně jim může způsobit silné erotické vzrušení.

Tělesné zdobení mělo vedle zastrašujícího efektu tělu dodávat nevšední erotickou krásu již od pradávna. I samotné domorodé kmeny v různých oblastech světa (jak je zmíněno na několika místech v kapitolách věnovaných historii tělesného zdobení) přikládaly ozdobnému přínosu tělesných ozdob velký význam. Estetická a erotická funkce tak podporují samy sebe navzájem, koexistují. Podle způsobu zdobení na různých částech těla je možné určit, co které kultury v oblasti erotiky preferují či oceňují. Estetický a hluboce erotický účel tělesného zdobení, především piercingu a tetování, je znát dodnes v naší kultuře. O tom svědčí i to, kolik žen a dívek má nějakým způsobem ozdobeny ty části těla, které jsou

v naší společnosti považovány za eroticky vzrušující. Muži zase tělesným zdobením podtrhují tradičně vnímané rysy maskulinity, síly a dravosti či určitého odstupu od obecně uznávaných a zavedených norem (Rychlík, 2005).

Dle S. M. Stewarda (In Rychlík, 2005) je hlavním motivem mladých lidí k tetování chuť provokovat a dát novou tvář lidské sexualitě. Své tvrzení podpořil výzkumem vzorku teenagerů, kdy zaregistroval brzký sexuální kontakt právě pořízení prvního, případně dalšího viditelného tetování.

Jednou stránkou erotické funkce tělesného zdobení jsou i vazby tělesného zdobení na *sexuální abnormality*, kdy nezdídkou souvisí s *fetišismem*. Rychlík (2005) cituje německého antropologa sexuality Ernesta Bornemana (1915-1995), který uvádí: „*Koherenční fetišismus je pojem zavedený Magnusem Hirschfeldem, který má uvést pod jednoho jmenovatele skupinu fetišistů, zaměřených na kůži, např. mušky krásy, tetování, malovátky, pudr, rtěnku...*“ (Borneman, 1993, In Rychlík, 2005, s. 37).

O *fetišismu* uvádí v publikaci Psychologie S. Břichcín následující: „*Přednostní apetence neživých předmětů je častěji mužskou parafilii¹⁴. Předměty mohou souviset s tělem heterosexuálního či homosexuálního partnera (vlasy, nehty, tetováže), nebo jde o nesexuální části těla (parcialismus), tělesné deformity, oblečení, obuv, propriety*“ (Břichcín In Weiss, 2010, s. 543).

Odchylka tohoto druhu může u některých jedinců vést až k závislosti – sbírání dalších motivů, forem. Existuje i specializovaná (a oblíbená) pornografie typu *tattoo*, jejíž protagonisté mají dle Rychlíka (2005) mnoho co dočinění s exhibicionismem.

Za extrém můžeme považovat dávný čínský zvyk mučivého mrzačení nohou dívek, tzv. *lotosový květ*. Tato velice bolestivá a deformující forma *mutilace* byla v Číně považována některými jedinci za velmi silný erotický signál (Weiss a kol., 2010).

Pro současnou vědu je významným námětem postoj rodičů či partnerů k nové ozdobě a stejně tak i dočasný vztah klienta k tetovači, kde „*první zažívá intimní událost a druhý jen rutinní akt*“ (Rychlík, 2005, s. 37).

¹⁴ Parafilie – poruchy sexuální preference (dříve označovány jako deviace).

3.3.7 Rituální funkce

Rituální funkce tělesného zdobení má svůj původ u kmenových společností, kde je často významnou složkou iniciačních obřadů. Tyto obřady, nejčastěji spojené s přechodem člověka z jedné životní etapy do druhé, jsou obvykle určitým způsobem symbolizovány. Jedná se buď o nový oděv, pomalování těla či jeho trvalé ozdobení. Často bývají používány rovněž některé mutilační praktiky, např. vyražení zubů. Velký význam mívají techniky skarifikace či tetování, které vyžadují oběť krve, tedy životadárné a životně nezbytné tekutiny. Rychlík (2005) uvádí, že někteří autoři, zkoumající tyto praktiky na základě aplikace poznatků sociobiologických a etologických, hovoří právě o rituálním jizvení a tetování jako o zkoušce imunitní zdatnosti, kdy se tělo musí bránit infekci a parazitům. Ten, kdo tento rituál překoná bez újmy na zdraví, stává se žádoucím, silným a atraktivním partnerem.

3.3.8 Léčebná a preventivní funkce

Léčebné funkce ozdob lidského těla, především tetování, patří k těm nejstarším. Je úzce spojena s magií. Z hlediska kulturní a sociální antropologie (dříve označované jako etnologie) je magie chápána jako „*provádění rituálního aktu k dosažení praktických a specifických výsledků; je založena na víře v empiricky neověřitelné kauzální spojení mezi aktem a (příležitostným) žádoucím výsledkem... Magie je účinná pro ty, kteří jí věří*“ (Pospíšil, Český lid 80/1993, s. 406, In Rychlík, 2005, s. 20).

Podle Rychlíka (2005) mohlo být tetování dokonce druhotným výsledkem léčebných či terapeutických pokusů dávných předků. Ve světě poměrně obvyklé je rozšíření víry v léčivé účinky tetování. Rychlík uvádí příklad Ötziho, který byl nalezen v roce 1989 v rakouských Alpách nebo ostrov Borneo, kde tetování prstů a zápěstí měla chránit před množstvím různých nemocí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Hlavní cíl: zjistit, jaké jsou hlavní motivace ke zdobení těla u mladého člověka ve věkové kategorii 20-30 let, tedy v období rané dospělosti.

Vedlejší cíle:

- Zjistit, jaké funkce plní tělesné zdobení v životě mladého člověka,
- zjistit, jaký osobní význam má tetování pro mladého člověka,
- objasnit, jakou roli na rozhodování o budoucí podobě, provedení a umístění prvního tělesného zdobení sehrál činitel strachu ze zákroku,
- objasnit jakou roli sehrála očekávaná reakce okolí,
- zjistit, které způsoby tělesného zdobení jsou v našem prostředí mezi mladými lidmi nejčastější.

4.2 Výzkumné otázky a předpoklady

Hlavní výzkumné otázky:

- **Jaká byla hlavní motivace k pořízení první tělesné ozdoby?**
 - **P1** Pro většinu mladých lidí je primární motivací k tělesnému zdobení snaha vyjádřit svůj charakter, zájmy, životní postoje a hodnoty (rozbory viz Otázky č. 2).
 - **P2** Tělesné zdobení pro mladé lidi je významným prostředkem, jak se odlišit od většinové společnosti (rozbory u Otázky č. 7).
- **Vyvolává tělesné zdobení u mladých lidí hlubší zájem o původ a význam tohoto fenoménu?**
 - **P3** Pořízení tělesného zdobení vyvolává u většiny mladých lidí aktivní zájem o tento fenomén, jeho historii i současné trendy (rozbory u Otázky č. 18).
- **Co ovlivnilo výběr provedení, podoby a umístění tělesného zdobení?**

- **P4** Lidé, kteří pociťují obavy z bolesti, se jimi při výběru tělesného zdobení nenechávají ovlivnit (rozbor u Otázky č. 4).
- **P5** Lidé, kteří pociťují obavy z reakce okolí, se jimi při výběru tělesného zdobení nenechávají ovlivnit (rozbor u Otázky č. 6).

4.3 Výzkumný vzorek

Praktická část diplomové práce je založena na výzkumu tělesného zdobení u lidí ve věkové kategorii 20-30 let. Musil (2006) uvádí, že lidé v této věkové kategorii spadají do skupiny Mláďí (18-22 let) a Raná dospělost (23-30 let). V tomto období svého života se člověk stává autonomním vůči rodičům, identifikuje se se svou pohlavní rolí, nastává internalizace morálního vědomí, volba povolání, později sňatek, narození dětí, dotvoření vlastního životního stylu (Newman, In Musil, 2006).

Pro výzkum byli osloveni respondenti v této věkové kategorii (tedy 20-30 let) právě proto, že u nich již dochází či došlo k ustálení životních hodnot, názorů a filozofie a lze u nich tudíž předpokládat i ustálený, vyzrálý pohled na své tělesné zdobení. Celkový počet respondentů, kteří odpověděli na všechny otázky, byl 237.

4.4 Výzkumná metoda

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda umožňující sběr dat většího počtu respondentů a následné potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů.

Dotazník obsahoval celkem 20 otázek, z nichž první otázka byla kategorizační, zjišťující pohlaví respondentů. Následoval první okruh otázek, zaměřený na motivace respondentů k tělesnému zdobení. Následující druhý okruh byl zaměřen na formy tělesného zdobení a poslední, třetí okruh otázek byl zaměřen na význam tělesného zdobení pro respondenty.

Z uvedeného počtu otázek bylo 14 otázek uzavřených a 3 otázky polouzavřené s možností vlastní odpovědi pro případ, že by respondent nechtěl použít žádnou z nabízených možností.

Dotazník byl vytvořen elektronicky a umístěn na webové rozhraní, přes nějž byl vyplňován. Respondenti byli osloveni v několika frekventovaných diskuzích na českém internetu počátkem února 2011. Respondenti byli osloveni na základě tří kritérií: věkové rozmezí mezi 20-30 lety a přítomnost alespoň jednoho druhu tělesného zdobení, resp. tělesné ozdo-

by; třetí kritérium viz následující odstavce. Lze předpokládat, že uvedené množství respondentů zajišťuje vysokou validitu získaných dat.

Pro účely výzkumu bylo 8 vybraných otázek zaměřeno na **první tělesné zdobení**, které si respondenti ve svém životě pořídili. Právě toto první tělesné zdobení považují za **významný bod** v životě mladého člověka, který se poprvé rozhoduje o zásadním a v mnoha případech trvalém zákroku na svém, do té doby nezdobeném těle. Časový odstup, který nastal od období tohoto rozhodování do období tohoto výzkumu, by měl umožnit ucelenější a vyzrálejší pohled do minulosti respondentů.

Předpokladem bylo, že respondentům bylo v době pořízení první tělesné ozdoby méně než 20 let, podmínkou (třetím kritériem) bylo dosažení alespoň 15 let, což je hranice, kterou má nastavenou většina tetovacích a piercingových salonů jako minimální věk, kdy je možné člověku vytvářet tělesné zdobení, a to mnohdy s písemným souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců, příp. s jejich doprovodem.

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

5.1 Kategorizační otázka

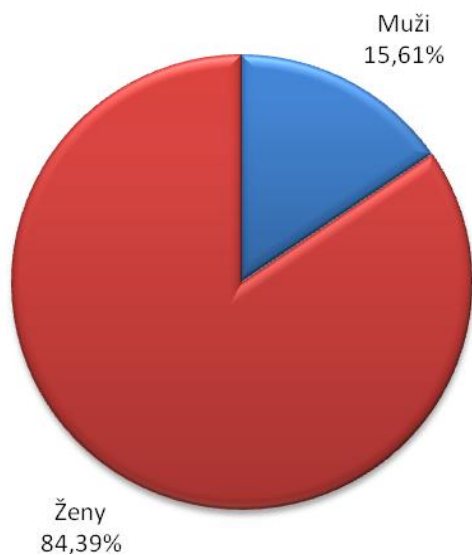
Otázka č. 1. Jste muž nebo žena?

Tabulka č. 1- Rozložení respondentů podle pohlaví

	Počet	Procentuální podíl
Muži	37	15,61
Ženy	200	84,39
Celkem	237	100%

Graf č. 1 – Rozložení respondentů podle pohlaví

Rozložení respondentů podle pohlaví

Z celkového počtu 237 respondentů odpovědělo celkem 202 žen a 37 mužů.

5.2 Otázky týkající se motivace tělesného zdobení

Motivace je nejčastěji vymezena jako souhrn faktorů, které energizují, řídí a udržují průběh chování, jednání nebo činnosti jedince. Úroveň motivace ovlivňuje výsledek aktivity jedince; výsledný úspěch či naopak neúspěch zpětně ovlivňuje aktivitu a směřovost jedincovy činnosti. Dalo by se říci, že bez motivace ve většině případů nedochází k efektivní, uspokojující činnosti. V souvislosti s tělesným zdobením jakožto s činností v naprosté většině nezvratnou, i zde musí nutně existovat různě silné motivace pro každého jedince, který se pro tuto činnost rozhodne. Objasnění jednotlivých motivací tělesného zdobení nám může pomoci objasnit motivy chování či jednání dané kategorie lidí, především co se týče obav z bolesti, vlivu reakce okolí a snahy odlišovat se od něj.

Vzhledem k tomu, že motivace k tělesnému zdobení úzce souvisí s jednotlivými formami a především významy pro své nositele, je třeba chápat otázky dotazníku jako celek, snažící se zodpovědět dané výzkumné otázky.

První okruh otázek se zabývá jednotlivými motivačními aspekty tělesného zdobení.

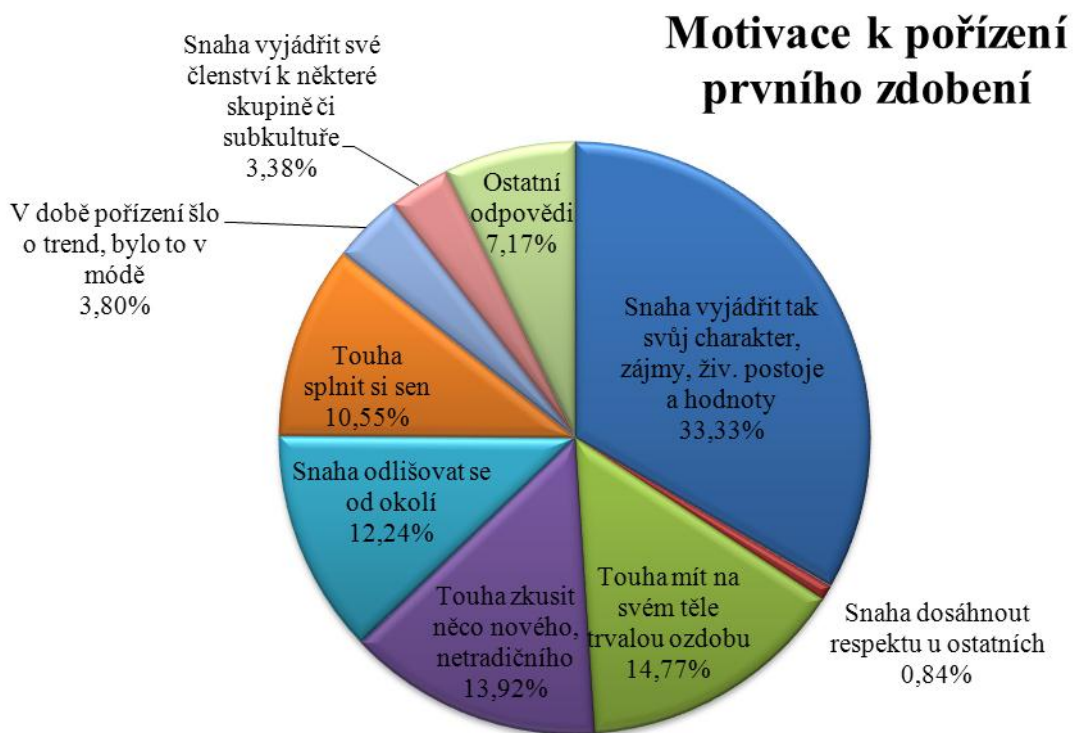
Otázka č. 2. Jaký důvod či motiv Vás vedl k pořízení vaší první tělesné ozdoby? Vyberte pokud možno jeden pro Vás nejdůležitější důvod:

Tabulka č. 2 – Motiv pořízení první tělesné ozdoby

Odpoověď	Četnost odpoovědí	Procentuální poměr
Snaha vyjádřit tak své zájmy, životní postoje a hodnoty.	79	33,33
Touha mít na svém těle trvalou ozdobu	35	14,77
Touha zkusit něco nového, netradičního	33	13,92
Touha odlišovat se od ostatních	29	12,24
Touha splnit si sen	25	10,55
Snaha o dosažení respektu u ostatních	2	0,84

V době pořízení šlo o trend, bylo to v módě	9	3,80
Snaha vyjádřit své členství k některé skupině či subkultuře	8	3,38
Ostatní odpovědi	17	7,17
Celkem	237	100%

Graf č. 2 – Motivace k pořízení prvního zdobení

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že 79 respondentů (33,33%) svým tělesným zdobením vyjadřuje svůj charakter, zájmy, životní styl či životní filozofii. Touha mít na svém těle ozdobu trvalého charakteru byla motivací k pořízení prvního tělesného zdobení u 35 respondentů (14,77%) a téměř stejný počet (34) respondentů motivovala touha vyzkoušet něco nového a netradičního (13,92%). Touha lišit se od ostatních byla podle získaných odpovědí nejdůležitějším důvodem k pořízení první tělesné ozdoby u 29 respondentů (12,24 %) a 25 respondentů si tělesným zdobením plnilo svůj sen (10,55%). Jako čistě módní záležitost, čili „trendy“ bralo pořízení svého prvního tělesného zdobení pouhých 9

respondentů (3,80%) a jako odznak příslušnosti k některé skupině či subkultuře pouhých 8 respondentů (3,38 %). Dva respondenti (0,84%) uvedli, že jejich motivací k pořízení první tělesné ozdoby byla snaha dosáhnout respektu u ostatních.

Mezi ostatními 21 odpověďmi (8,79%) se vyskytla např. snaha o ozvláštňení sexuálního života, snaha o zkrášlení pupku, který byl dle názoru respondentky ošklivý, jedna respondentka odpověděla, že její zdobení je památkou na zesnulé.

Podle získaných odpovědí lze tvrdit, že pro současné mladé lidi zkoumané věkové kategorie je tělesné zdobení pouze minimálně, takřka výjimečně záležitostí módy či znakem členství k nějaké skupině. Především jim jde o snahu ukázat svému okolí, jaké mají záliby, životní filozofii či životní styl a tím vymezit a poukázat na svou individualitu. Méně důležité, avšak stále významné je pro ně rovněž získat pro své tělo něco hodnotného a trvalého; obojí je možné chápat jako moderní obdobu iniciačních obřadů přírodních národů, kdy mladý člověk získáním trvalého tělesného zdobení říká sám sobě i světu, že je tady, existuje, dosáhl již dospělosti a je za své tělo a tím i svůj život zodpovědný. Snahu vymezit se od většinové společnosti mohou potvrzovat i získané odpovědi na Otázku č. 7.

Vedle získání trvalé ozdoby jsou podle získaných údajů prakticky stejně významné i získané nové prožitky, které mají stále známku něčeho netradičního a nového, což tělesné zdobení i přes svou značnou rozšířenost stále naplňuje.

Rozbor předpokladu P1 - Pro většinu mladých lidí je primární motivací k tělesnému zdobení snaha vyjádřit svůj charakter, zájmy, životní postoje a hodnoty.

Snahu vyjádřit svůj charakter, zájmy, životní postoje a hodnoty uvedlo celkem 79 respondentů (33,33%) a jedná se tak o nejčastěji uvedenou primární motivaci k tělesnému zdobení. Předpoklad toho, že tato motivace je nejdůležitější motivací k tělesnému zdobení, byl potvrzen.

Kontrolní otázkou pro Otázku č. 2 je Otázka č. 14, zkoumající, zda je tělesné zdobení pro respondenty prostředkem k vyjádření jejich zájmů, životních postojů a hodnot.

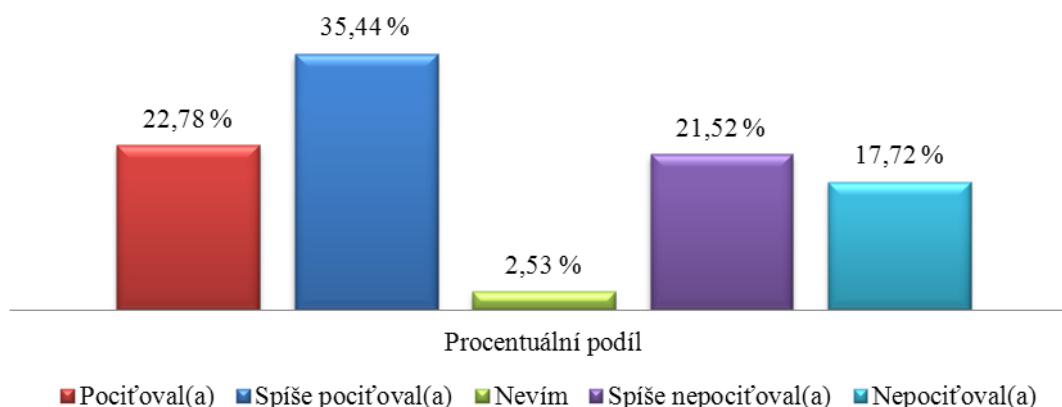
Otázka č. 3. Pociťoval/a jste strach z bolesti před vytvářením Vaší první tělesné ozdoby?

Tabulka č. 3 – Strach z bolesti před vytvářením prvního zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Pociťoval/a	54	22,78
Spíše pociťoval/a	84	35,44
Nevím	6	2,53
Spíše nepociťoval/a	51	21,52
Nepociťoval/a	42	17,72
Celkem	237	100%

Graf č. 3 – Strach z bolesti před vytvářením prvního zdobení

Obavy z bolesti před pořízením prvního zdobení

Na otázku, zda nositelé tělesného zdobení pociťovali před pořízením svého prvního tělesného zdobení obavy z bolesti, odpověděla většina (celkem 58,22% = 138 respondentů) kladně, z toho jednoznačně kladně odpovědělo 54 (22,78%) z celkového počtu 237 respondentů.

Naopak záporně odpovědělo 93 respondentů (39,24%). Z těchto 93 respondentů jednoznačně záporně odpovědělo celkem 42 respondentů (17,72%).

Pouhých 6 (2,53 %) respondentů uvedlo odpověď „Nevím“.

Následující Otázka č. 4 zkoumala vliv těchto obav na výběr techniky zdobení a jeho umístění na těle.

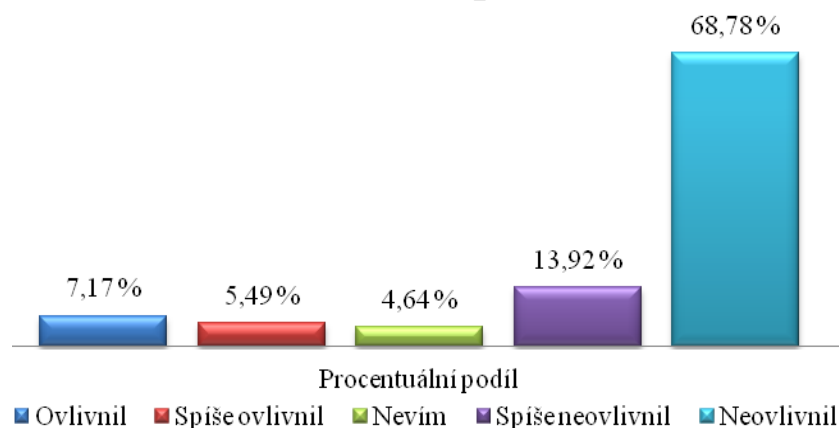
Otázka č. 4. Ovlivnil strach z bolesti výběr způsobu a umístění Vaší první tělesné ozdoby?

Tabulka č. 4 – Vliv strachu z bolesti na rozhodování o technice a umístění prvního zdobení – všichni respondenti

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Ovlivnil	17	7,17
Spíše ovlivnil	13	5,49
Nevím	11	4,64
Spíše neovlivnil	33	13,92
Neovlivnil	163	68,78
Celkem	237	100%

Graf č. 4 – Vliv strachu z bolesti na rozhodování o technice a umístění prvního zdobení – všichni respondenti

Vliv strachu z bolesti na rozhodování o technice a umístění prvního zdobení

Jak je patrné z Tabulky č. 4 a Grafu č. 4, obavami z bolesti se nechalo ovlivnit poměrně nepatrné množství respondentů - celkem u 30 respondentů (12,66%), z nichž 17 (7,17%) uvedlo jednoznačně kladnou odpověď a 13 (5,49%) respondentů uvedlo odpověď „Spíše ovlivnil“. 163 respondentů (68,78%) uvedlo jednoznačně zápornou odpověď a 33 respondentů (13,92%) uvedlo odpověď „Spíše neovlivnil“. Odpověď „Nevím“ uvedlo 11 (4,64) respondentů.

Srovnání vlivu obav z bolesti na výběr zdobení u mužů a žen:

- Z celkového počtu 37 pocívalo obavy z bolesti celkem 16 (43,24%) mužů. Vliv těchto obav na výběr se projevil u 5 (13,5%) mužů z celkového počtu 37, tj. u 31,25% z počtu těch, kteří pocívali obavy (16 mužů).
- Z celkového počtu 200 pocívalo obavy z bolesti celkem 122 (61%) žen. Vliv těchto obav na výběr se projevil u 25 (12,5%) žen z celkového počtu 200, tj. u 20,49% z počtu těch, které pocívaly obavy (122 žen).
- 1 žena uvedla na otázku ohledně pocíování obav odpověď „Nevím“, na následující otázku ohledně projevů obav odpověď „Ano“, jinými slovy že se u ní obavy z bolesti při rozhodování o podobě a umístění zdobení projeví ale zpočátku si jich nebyla vědoma.

Z těchto výsledků plyne, že **obavy z bolesti před pořízením prvního tělesného zdobení pocívaly z větší části ženy než muži, nicméně výběr techniky a umístění na těle byl těmito obavami ovlivněn u téměř stejného podílu zástupců obou pohlaví, a to s rozdílem 1%. Z hlediska celkového počtu těch, kteří pocívali obavy z bolesti, se tyto obavy projeví u většího procenta mužů.**

Rozbor předpokladu P4 - Lidé, kteří pocíují obavy z bolesti, se jimi při výběru tělesného zdobení nenechávají ovlivnit.

Z celkového počtu těch, kteří pocívali obavy (138 respondentů z celkového počtu 237 respondentů) se ovlivnit nechalo celkem u 30 respondentů (21,74%).

Z tohoto výsledku je zřejmé, že procento respondentů, kteří se obavami z bolesti nechali při výběru prvního zdobení ovlivnit, je malé a předpoklad byl proto potvrzen.

Představa podstoupené bolesti ve spojitosti s trvalým tělesným zdobením může **souviset i s některými motivacemi**, např. s motivací dát okolním světu najevo své životní postoje či zájmy. Motivací může být i odhodlání postoupit do další životní etapy, v tomto případě

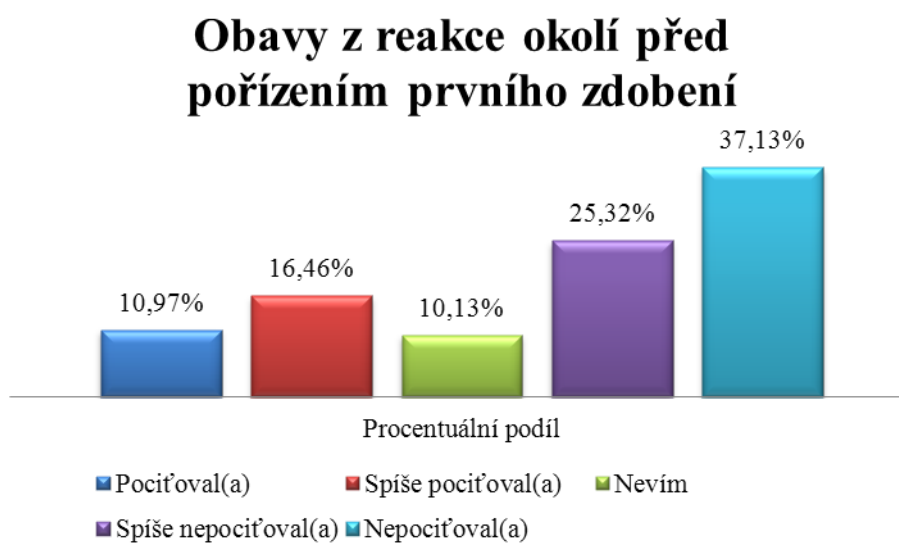
etapy dospělosti, kdy je člověk již plně odpovědný za svůj život a své jednání a má tak právo podstoupit i náročnou a bolestivou proceduru, jakou tělesné zdobení ve velké většině případů je.

Otázka č. 5. Pociťoval/a jste obavy z reakce okolí před pořízením své první tělesné ozdoby?

Tabulka č. 5 – Obavy z reakce okolí před pořízením prvního zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Pociťoval/a	26	10,97
Spíše pociťoval/a	39	16,46
Nevím	24	10,13
Spíše nepociťoval/a	60	25,32
Nepociťoval/a	88	37,13
Celkem	237	100%

Graf č. 5 - Obavy z reakce okolí před pořízením prvního zdobení

Obavy z toho, jak bude první tělesné zdobení přijato okolím a bližními, pociťovala menšina respondentů. Jednoznačně kladně odpovědělo 26 (10,97%) respondentů, odpověď Spíše

pocit'oval/a uvedlo 39 (16,46%) respondentů. Kladně tedy odpovědělo celkem 65 respondentů.

Oproti tomu jednoznačně záporně odpovědělo 88 respondentů (37,13%) respondentů a odpověď „Spíše nepocit'oval/a“ uvedlo 60 (25,32%) respondentů. Záporně odpovědělo celkem 144 respondentů.

Odpověď „Nevím“ uvedlo celkem 24 (10,13%) respondentů.

Následující Otázka č. 6 byla navazující a jejím účelem bylo zjištění, zda měly obavy z reakce okolí vliv na rozhodování respondentů o technice a umístění prvního tělesného zdobení.

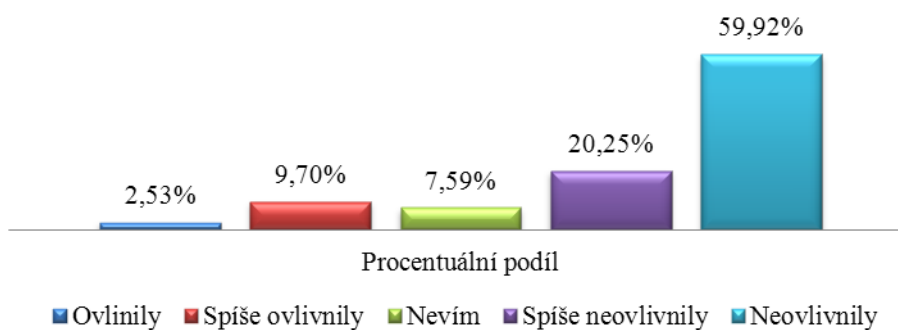
Otázka č. 6. Ovlivnily obavy z reakce okolí Vaše rozhodování při výběru techniky, podoby a umístění Vaší první tělesné ozdoby?

Tabulka č. 6 – Vliv obav z reakce okolí na rozhodování o podobě a umístění

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Ovlivnily	6	2,53
Spíše ovlivnily	23	9,70
Nevím	18	7,59
Spíše neovlivnily	48	20,25
Neovlivnily	142	59,92
Celkem	237	100%

Graf č. 6 – Vliv obav z reakce okolí na rozhodování o podobě a umístění

Vliv obav z reakce okolí na rozhodování o podobě a umístění prvního zdobení

Z celkového počtu 237 respondentů se jednoznačně ovlivnit nechalo pouhých 6 respondentů (2,53%). Částečné ovlivnění uvedlo 23 (9,70%) respondentů, to znamená, že tyto obavy do jisté míry ovlivnily celkem 29 respondentů (12,23%).

Oproti tomu procento těch respondentů, kteří se dle svého vyjádření v dotazníku nenechali obavami z reakce okolí ovlivnit, je velmi vysoké. Jednoznačně zápornou odpověď uvedlo 142 (59,92%) respondentů a odpovědi „Spíše neovlivnily“ se vyjádřilo 48 (20,25%) respondentů. Záporně se vyjádřilo celkem 190 respondentů (80,17%).

Odpověď „Nevím“ uvedlo 18 (7,59%) respondentů.

Rozbor předpokladu P5 Lidé, kteří pocítují obavy z bolesti, se jimi při výběru tělesného zdobení nenechávají ovlivnit.

Z celkového počtu 65 respondentů, kteří pocítovali obavy z reakce okolí před pořízením prvního tělesného zdobení, se jimi nechalo ovlivnit celkem 14 respondentů (21,54%).

Z výsledků šetření vyplývá, že počet respondentů, kteří se nechali ovlivnit, je malý a předpoklad je tedy potvrzen.

Otázka č. 7. Myslíte si, že je snaha odlišovat se od většinové společnosti Vaší významnou motivací k tělesnému zdobení?

Tabulka č. 7 – Snaha odlišovat se jako významná motivace ke zdobení

Odpověď	Četnost	Procentuální podíl
Je významná	145	61,18
Nevím	25	10,55
Není významná	67	28,27
Celkem	237	100%

Graf č. 7 - Snaha odlišovat se jako významná motivace ke zdobení

Snahu odlišit se od většinové společnosti prostřednictvím svého tělesného zdobení uvedlo jako významnou motivaci 145 respondentů (61,18%).

67 respondentů (28,27%) nepovažuje snahu odlišovat se od většinové společnosti jako významnou motivaci k tělesnému zdobení.

25 respondentů (10,55%) uvedlo odpověď „Nevím“.

Rozbor předpokladu P2 - Tělesné zdobení pro mladé lidi je významným prostředkem, jak se odlišit od většinové společnosti.

Z výsledků plyne, že mezi motivacemi k tělesnému zdobení je snaha o odlišení se od většinové společnosti pro většinu (61,18%) mladých lidí významná. Jako primární motivaci (Otázka č. 2 - Tabulka č. 2 a Graf č. 2) ji uvedlo 29 (12,24%) respondentů. Kontrolním srovnáním těchto respondentů s otázkou č. 7 bylo zjištěno, že všech 29 respondentů považuje tuto motivaci jako významnou.

Na základě těchto výsledků je tedy potvrzen předpoklad, že tělesné zdobení je pro mladé lidi významným prostředkem, jak se odlišit od většinové společnosti.

5.3 Otázky týkající se forem tělesného zdobení

Druhý okruh otázek dotazníku je zaměřen na samotné formy tělesného zdobení kvůli vytvoření stručného přehledu o tom, jaké formy se mezi lidmi v dané věkové kategorii vyskytují nejčastěji. O jednotlivých formách tělesného zdobení pojednává kapitola **3. Techniky tělesného zdobení**.

Otázka č. 8. Kterou z následujících technik tělesného zdobení máte na svém těle?

Tabulka č. 8 - Četnost druhů tělesného zdobení

Odpoověď	Četnost odpoovědí	Procentuální podíl
Piercing	83	35,02
Piercing + skarifikace	2	0,84
Piercing + tetování	91	38,40
Tetování	48	20,25
Tetování + skarifikace	0	0
Tetování + piercing + skarifikace	13	5,49
Skarifikace	0	0
Celkem	237	100%

Graf č. 8 - Četnost druhů tělesného zdobení

Na tuto otázku odpověděli někteří respondenti tak, že mají na svém těle více ozdob více druhů. **Nejčastěji uváděli techniku piercingu v kombinaci s technikou tetování**, celkem 91(38,4%) odpovědí; dále samotný piercing - 83 (35%) odpovědí.

Samotné tetování bylo uvedeno 48 (20,55%) respondenty, 13 (5,49%) respondentů uvedlo trojkombinaci tetování, piercingu a skarifikaci.

Skarifikaci v kombinaci s tetováním neuvedl ani jeden respondent, skarifikaci v kombinaci s piercingem uvedli 2 (0,84%) respondenti. Samotnou skarifikaci rovněž neuvedl ani jeden respondent.

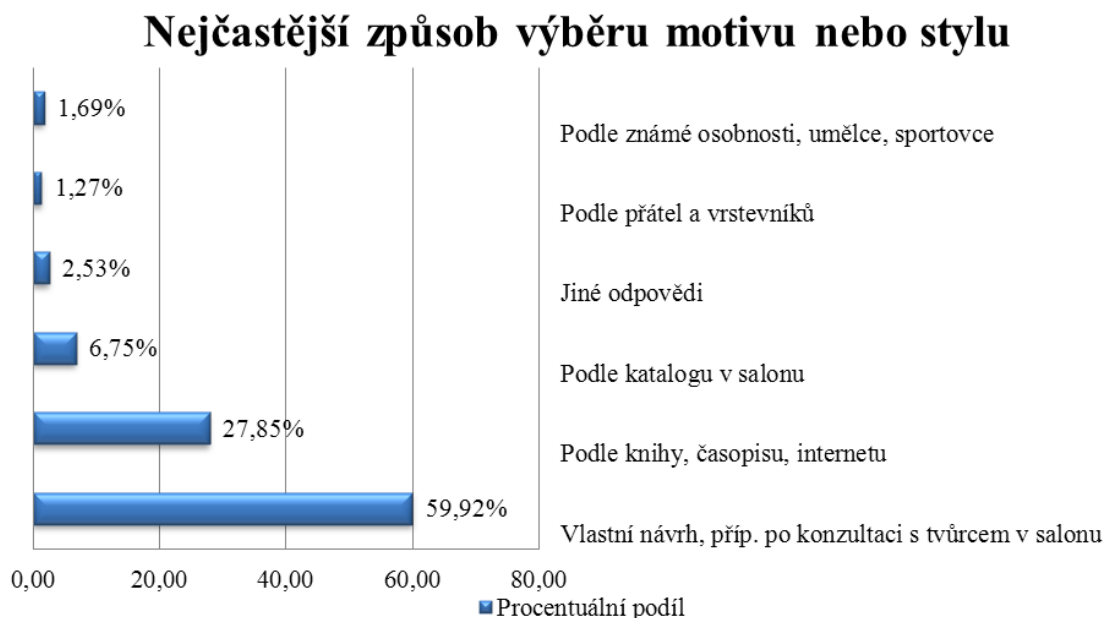
Z odpovědí respondentů vyplývá, že nejčastějším způsobem tělesného zdobení je piercing ve všech podobách, následovaný tetováním, což lze snadno odpozorovat i v běžném životě. Naopak nejméně častým způsobem je skarifikace, kterou uváděli respondenti pouze v kombinaci s jinými způsoby tělesného zdobení. Tímto faktem lze potvrdit fakt, že se jedná o pokročilou techniku, kterou praktikují především lidé s bohatšími zkušenostmi v oblasti zdobení těla. Rovněž lze usoudit, že v povědomí společnosti není skarifikace tak rozšířená. Na základě několika rozhovorů na toto téma s lidmi (cca 15 rozhovorů) dané věkové kategorie jsem dospěl k závěru, že skarifikace je rovněž velmi často považována spíše za znetvoření, než zkrášlení těla.

Otázka č. 9. Jakým způsobem si nejčastěji vybíráte motiv nebo styl svých tělesných ozdob?

Tabulka č. 9 – Nejčastější způsob výběru motivu nebo stylu

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Vlastní návrh, příp. po konzultaci s tvůrcem ¹⁵ v salonu	142	59,92
Podle katalogu v salonu	16	6,75
Podle knihy, časopisu, internetu	66	27,85
Podle přátel a vrstevníků	3	1,27
Podle známé osobnosti, umělce, sportovce	4	1,69
Jiné odpovědi	6	2,53
Celkem	237	100%

Graf č. 9 – Způsob výběru motivu

¹⁵ Tvůrcem je zde myšlen ten, kdo provádí samotný zdobící zákrok: tatér či piercer, profesionální pracovník v salonu či amatér.

Dle odpovědí respondentů, znázorněných v Tabulce č. 9 a Grafu č. 10 lze tvrdit, že nejčastějším způsobem, jakým lidé volí nebo určují podobu svého budoucího tělesného zdobení, je jejich osobní, vlastní návrh (design) - celkem 142 odpovědí (59,92%).

Druhým nejčastějším způsobem je výběr či inspirace v nějaké publikaci, např. knize či časopise, nebo na internetu, na kterém se nachází obrovské množství stránek zabývajících se tělesným zdobením, s rozsáhlým multimediálním obsahem. Tuto odpověď uvedlo celkem 66 respondentů (27,85%).

Katalogy v salonech slouží jako nejčastější zdroj inspirace celkem 16 respondentům (6,75%).

Podle vzoru známé osobnosti se nejčastěji nechali zdobit 4 respondenti (1,69%).

Vrstevníky a přátele jako zdroj inspirace ke svému tělesnému zdobení uvedli 3 respondenti (1,27%).

6 respondentů (2,53%) uvedlo Jinou odpověď. Jeden respondent se vyjádřil tak, že nejdříve hledá autora motivu, zbylí uvedli odpovědi ve smyslu, že „si na sebe dají to, co se jim líbí.“

Vlastní návrh (design) je dle odpovědí nejčastějším způsobem. Z toho lze usuzovat, že na podobě tělesného zdobení těmto nositelům velmi záleží a chtějí za ni nést vlastní zodpovědnost. Vzhledem k tomu, že vlastní návrhy velmi často vycházejí z inspirace, kterou člověk získává jak z médií, tak od svých vrstevníků, lze možnosti odpovědí do jisté míry považovat za podružné.

Oproti tomu přímý výběr z katalogu v salonu nebo prosté napodobení známé osobnosti či přítele je již nižším projevem tvůrčí invence, ačkoli i zde člověk vybírá a projevuje tak svůj vlastní, osobitý vkus.

Otázka č. 10. Jak dlouho jste se rozhodoval/a o podobě své první tělesné ozdoby?

Tabulka č. 10 - Délka rozhodování o podobě prvního zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Méně než 1 měsíc	89	37,24
Déle než 1 měsíc, ale méně než 6 měsíců	78	32,64
Déle než 6 měsíců, ale méně než 1 rok	44	18,41
Déle než 1 rok	26	11,72
Celkem	237	100%

Graf č. 10 – Délka rozhodování o podobě prvního zdobení

Z výsledků šetření vyplývá, že nejčastěji se lidé o podobě svého prvního zdobení rozhodovali po dobu kratší, než 1 měsíc. Tuto odpověď uvedlo 89 respondentů (37,24%). Dobu mezi 1 a 6 měsíci uvedlo 78 respondentů (32,64%), dobu mezi 6 a 12 měsíci pak 44 respondentů (18,41%). Déle než jeden rok se rozhodovalo 26 respondentů (11,72%).

Podle délky rozhodování o podobě prvního tělesného zdobení lze usoudit, jak lidem záleží nejen na zdobení samotném, ale i na vlastním těle jako celku. Na druhou stranu je na zá-

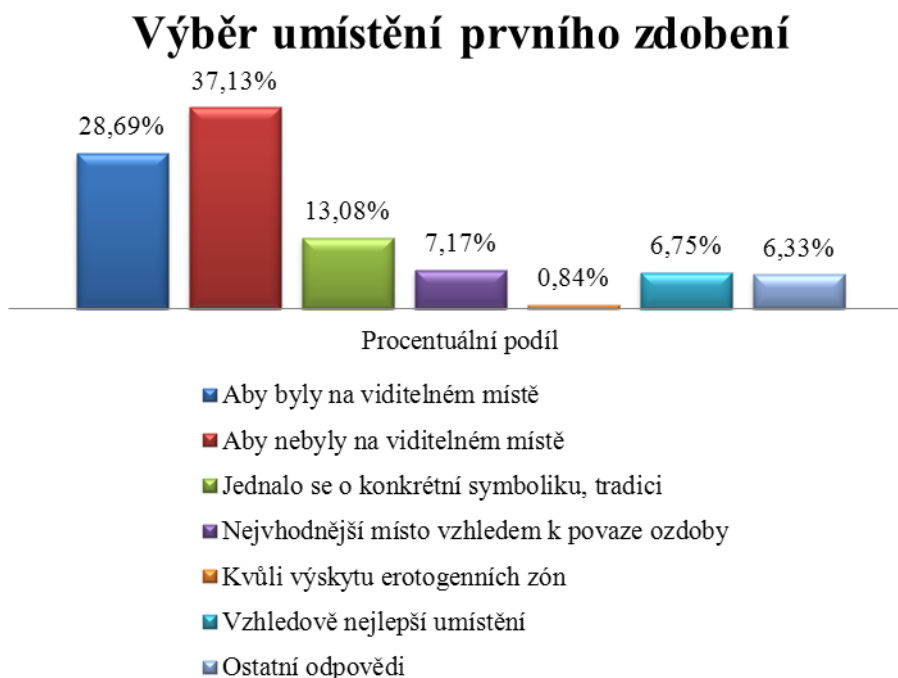
kladě tohoto hlediska snadné sklouznout k urychleným závěrům ohledně osobnosti každého jednotlivého nositele tělesného zdobení. Je možné, že někteří nositelé o podobě svého tělesného zdobení skutečně uvažovali pouze povrchně a na základě chvilkového popudu. Nicméně pravděpodobnější je, že se z větší míry v době rozhodování jednalo o natolik vy-zrálé osobnosti, které dokázaly plně uvážit všechny důsledky takového rozhodnutí. O tom může svědčit i fakt, že naprostá většina respondentů je na své tělesné zdobení v současné podobě hrdá a nestydí se za ně (viz. Otázka č. 19).

Otázka č. 11. Podle čeho především jste se rozhodli, kam umístit svou první tělesnou ozdobu (ozdoby)?

Tabulka č. 11 – Výběr umístění prvního tělesného zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Aby byly na viditelném místě	68	28,69
Aby nebyly na viditelném místě	88	37,13
Konkrétní symbolika, tradice	31	13,08
Nejvhodnější místo vzhledem k povaze ozdoby	17	7,17
Výskyt erotogenních zón	2	0,84
Vzhledově nejlepší umístění	16	6,75
Ostatní odpovědi	15	6,33
Celkem	237	100%

Graf č. 11 - Výběr umístění prvního tělesného zdobení

Rozhodování o tom, kam si lidé umísťují svá tělesná zdobení, se děje na základě několika faktorů. Vzhledem k tomu, že většina lidí má více, než jednu tělesnou ozdobu, pro účely výzkumu byly podstatné informace o umístění první z nich.

Nejčastěji respondenti uváděli výběr takového místa na těle, na kterém by tělesné zdobení nebylo viditelné, tzn. zakryté oděvem. Tuto odpověď uvedlo 88 respondentů (37,13%).

Oproti tomu viditelné místo na těle uvedlo 68 respondentů (28,69%). Místo určené konkrétní symbolikou či tradicí uvedlo 31 respondentů (13,08%). V tomto případě se jednalo zřejmě o ozdoby, které dle mínění svých nositelů na zvolená místa patří. Respondenti, kteří uvedli tuto možnost, nejčastěji uváděli jako výběr podoby a techniky zdobení své vlastní návrhy (23 odpovědi z 31 = 74,19%).

Umístění zdobení vzhledem k jeho povaze uvedlo 17 respondentů (7,17%). To, jak bude na daném místě zvolené zdobení vypadat, bylo při rozhodování nejdůležitější pro 16 respondentů (6,75%), 2 respondenti (0,84%) uvedli jako nejdůležitější faktor při rozhodování výskyt erotogenních zón.

Mezi ostatními odpověďmi, jichž bylo 15 (6,33%), se objevily odpovědi jako „neobvyklé místo“, „zakrytí ošklivého pupíku“, „jsem značně ochlupený“, „bylo to v módě“ a jiné.

Z výsledků, znázorněných v Tabulce č. 11 a Grafu č. 11, vyplývá, že **nejdůležitějším faktorem** při rozhodování o umístění první tělesné ozdoby je u mladých lidí jeho **viditelnost**. Po sečtení odpovědí uvádějících buď viditelné, či zakryté umístění zdobení se ukazuje, že viditelnost je důležitá celkem pro 156 respondentů (65,82%).

Otázka č. 12. Na jakém místě (příp. jakých místech) se nacházejí Vaše tělesné ozdoby?

Tabulka č. 12 – Umístění tělesných ozdob na těle

Odpověď	Procentuální podíl
Ucho	52,00
Nos	28,87
Horní končetina	28,87
Jazyk	28,45
Záda	28,00
Ret	25,10
Dolní končetina	25,00
Břicho	23,43
Obočí	15,18
Bradavka	10,88
Genitálie	10,88
Hrud'	10,46
Podbřišek	5,02
Hýždě	2,51
Celkem	100%

Vzhledem k tomu, že 154 (64,98%) respondentů uvedlo, že má na svém těle více než jednu tělesnou ozdobu, předcházející tabulka obsahuje podrobněji netříděné údaje o oblastech těla, na kterých jsou ozdoby umístěny.

Oblastí, na které se tělesné zdobení vyskytuje nejčastěji, je ucho, z čehož na základě údajů z tab. č. 8 vyplývá, že **nejčastějším typem tělesného zdobení je piercing ucha, vyskytující se u více než poloviny respondentů**. Následujícím nejčastějším umístěním je nos a horní končetina, z čehož se na základě Tabulky č. 8 dá rovněž usoudit, že z hlediska **nejčastějšího typu tělesného zdobení je piercing následován tetováním**, které se nejčastěji nachází na horní končetině.

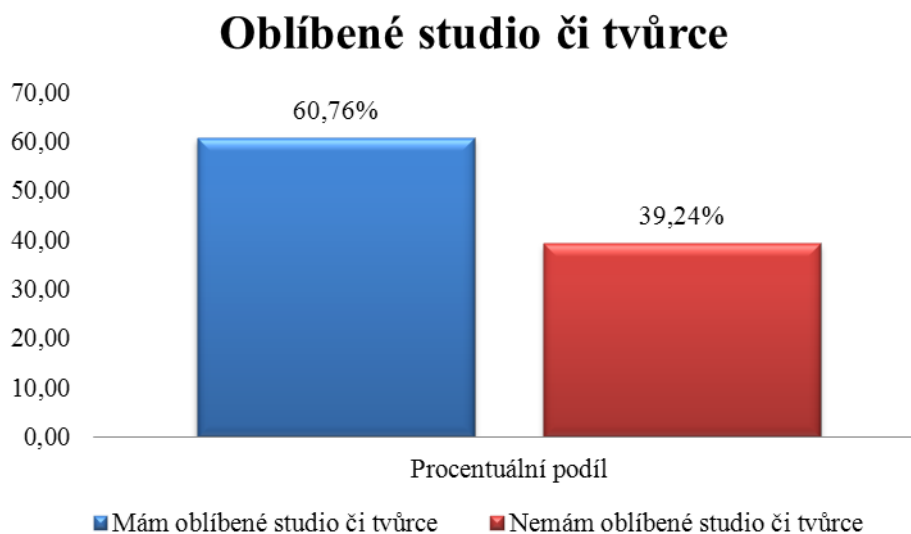
Celkově vzato se dá na základě výsledků šetření tvrdit, že **rozložení** tělesných ozdob z hlediska umístění na těle je **poměrně rovnoměrné** a že poměrně obvyklé jsou i „tradiční“ oblasti těla, jako je ret či obočí v případě piercingu či tetování na zádech. Rovněž zdobení umístěné na genitáliích nelze považovat za výjimečné, stejně tak jako na bradavkách. Stejně časté jako v těchto oblastech je umístění tělesného zdobení na hrudi, méně pak již v podbřišku. Nejméně častým bylo uváděno tělesné zdobení umístěné na hýždích, jejichž vnitřní strana je považována z hlediska tetování či skarifikace za velmi bolestivé místo.

Otázka č. 13. Máte své oblíbené studio či umělce (tvůrce) tělesných ozdob?

Tabulka č. 13 – Oblíbené studio či umělec (tvůrce)

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Mám oblíbené studio či tvůrce	144	60,76
Nemám oblíbené studio či tvůrce	93	39,24
Celkem	237	100%

Graf č. 12 - Oblíbené studio či umělec (tvůrce)

Fakt, že **většina respondentů odpověděla kladně**, může být způsoben několika faktory. Nejvýznamnější z nich souvisí se zkušenostmi tatérů a piercerů: někteří lidé vyzkoušejí několik salonů a tvůrců, než si najdou toho „svého“. Jiní lidé ovšem zůstávají věrni jednomu člověku, u kterého s tělesným zdobením začínali.

Dalším faktorem je **oblíba a vyhlášenost určitého tetovacího salonu**, zejména z hlediska kvality, hygienických pravidel, které nicméně podle Zákona o živnostenském podnikání musejí dodržovat všechny salony pod hrozbou vysokých pokut či dokonce uzavření salonu.

Významným faktorem může být i velký, resp. malý výběr tetovacích a piercingových salonů v místě bydliště, přestože je známo, že někteří lidé jsou ochotni za oblíbeným tatérem či piercerem cestovat i stovky kilometrů. Zde záleží ovšem i na časových a především finančních možnostech zájemců o tělesné zdobení.

Dalším, neméně významným faktorem může být i celková atmosféra studia, přístup k zákazníkům, zkušenosti a schopnosti tvůrců.

5.4 Otázky týkající se významu tělesného zdobení

Význam tělesného zdobení, jeho obsah, je pro každého nositele tělesného zdobení značně individuální, což je dáno jedinečností každého z nich, pramenící jednak z vrozených dispozic, jednak z vlivu sociokulturního prostředí, ve kterém se formuje jeho osobnost.

Obecně se dá určit zjednodušený soubor významových aspektů, který tělesné zdobení v každé své podobě nese. Pro někoho může jít čistě o prostředek sebevyjádření, vyjádření osobního přesvědčení, životních postojů, hodnot, pro někoho je jeho tělesná ozdoba památkou na určitý životní zlom, zážitek, situaci či bližního. Tělesné zdobení může souviset i se snahou začlenit se do skupiny vrstevníků nebo některé subkultury. Existují i lidé, kteří prostřednictvím tělesného zdobení uspokojují svou potřebu šokovat své okolí a tím se od něj jasně vymezit, jiní lidé jej považují za zkrášlující prostředek. Nutno podotknout, že zkrášlující funkce tělesného zdobení je zřejmě nejstarší, nejpůvodnější, z níž se ostatní funkce vyvinuly postupem dalšího vývoje.

Význam tělesného zdobení je těsně provázán jak s jeho formou a podobou, tak i s motivací, která člověka k této činnosti vede. Poměrně často souvisí tělesné zdobení i se zájmem jeho nositele o fenomén jako celek, tj. o jeho historii, rozšíření a nejrůznější podoby mezi kulturami po celém světě, jakožto i o jeho současný i budoucí vývoj.

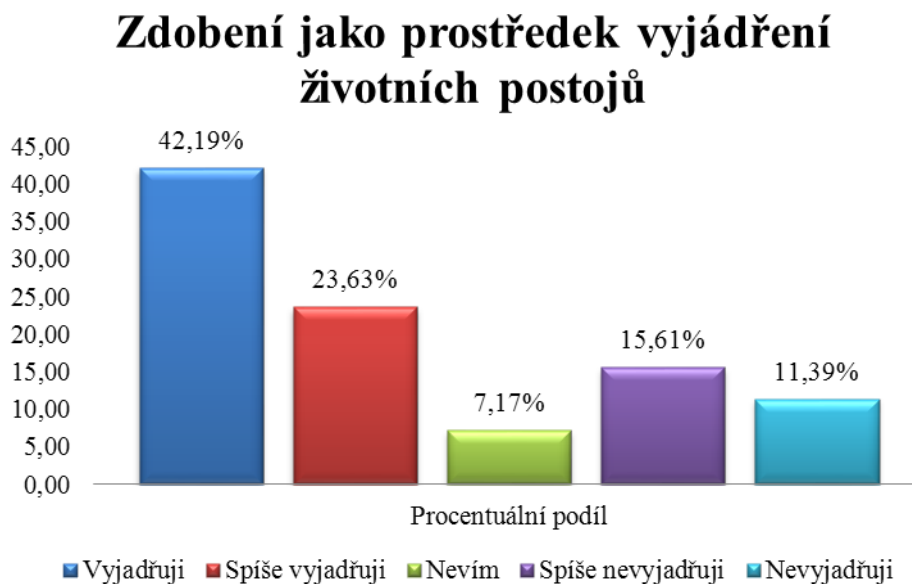
Následující rozbory zbývajících 7 otázek dotazníku má za cíl objasnit nejčastější významy tělesného zdobení pro mladé lidi zkoumané věkové kategorie, za pomoci srovnání s určitými předešlými otázkami z prvního i druhého okruhu.

Otázka č. 14. Vyjadřujete svými tělesnými ozdobami své životní postoje, zkušenosti či filozofii?

Tabulka č. 14 – Zdobení jako prostředek k vyjádření životních postojů

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Vyjadřuji	100	42,19
Spíše vyjadřuji	56	23,63
Nevím	17	7,17
Spíše nevyjadřuji	37	15,61
Nevyjadřuji	27	11,39
Celkem	237	100%

Graf č. 13 - Zdobení jako prostředek k vyjádření životních postojů

Na otázku, zjišťující, zda respondenti vyjadřují svými tělesnými ozdobami své životní postoje atd., odpovědělo jednoznačně kladně celkem 100 respondentů (42,19%). Ke kladné odpovědi se přiklonilo volbou „Spíše vyjadřuje“ 56 respondentů (23,63%). **Kladnou odpověď tedy uvedlo celkem 156 respondentů (65,82%).** Jednoznačně záporně odpovědělo 27 respondentů (11,39%) a volbou „Spíše nevyjadřuje“ se k ní přiklonilo 37 respondentů (15,61%). **Zápornou odpověď uvedlo celkem 64 respondentů (27%).** 17 respondentů (7,17%) uvedlo odpověď „Nevím“.

Tabulka č. 15 – Srovnání Otázek č. 2 a 14

Primární motivace k tělesnému zdobení	Celkem odpovědí (viz Otázka č.2)	Tělesné zdobení jako prostředek vyjádření zájmů... (viz Otázka č. 14)
Snaha vyjádřit tak své zájmy, životní postoje a hodnoty.	79	70 (88,61% ze 79 odpovědí)
Touha mít na svém těle trvalou ozdobu	35	17 (68,57%)
Touha zkusit něco nového, netradičního	33	19 (57,58%)

Touha odlišovat se od ostatních	29	18 (62,07%)
Touha splnit si sen	25	16 (64%)
Snaha o dosažení respektu u ostatních	2	2 (100%)
V době pořízení šlo o trend, bylo to v módě	9	0 (0%)
Snaha vyjádřit své členství k některé skupině či subkultuře	8	8 (100%)
Ostatní odpovědi	17	6 (35,29%)
Celkem	237 (100%)	156 kladných odpovědí

Po kontrolním srovnání s Otázkou č. 2, zjišťující **primární motivace** k tělesnému zdobení, je výsledek takový: Snahu vyjádřit své životní postoje a hodnoty uvedlo jako primární motivaci celkem 79 respondentů (33,33%). Z těchto 79 respondentů uvedlo v Otázce č. 14 tělesné zdobení jako prostředek vyjádření životních postojů celkem 70 respondentů (88,61%). 2 respondenti (2,53%) uvedlo odpověď Nevím, 7 respondentů (8,86%) odpovědělo záporně. Z těchto výsledků lze tvrdit, že respondenti odpovídali v otázce č. 2 z téměř 89% pravdivě.

Srovnáním dalších odpovědí z Otázky č. 2 s kladnými odpověďmi z otázky č. 14 (znázorněno v Tabulce č. 15), vyšly mimo jiné najevo tyto souvislosti:

Souvislost mezi **snahou o vyjádření svých zájmů, životních postojů a hodnot** prostřednictvím tělesného zdobení se **objevuje u obou** respondentů, kteří jako **primární motivaci** k prvnímu zdobení uvedli snahu **dosáhnout respektu u ostatních**. Je proto možné, že svým tělesným zdobením si tito respondenti zvyšují sebevědomí a upevňují či posilují svůj status v určité skupině.

Stejný procentuální podíl, jako v předchozím případě (čili 100%) se objevuje u respondentů, kteří uvedli jako **primární motivaci** k pořízení prvního tělesného zdobení snahu **vyjádřit své členství k některé skupině či subkultuře**.

Je potřeba poznamenat, že mezi obdobím prvního tělesného zdobení respondentů a obdobím vyplňování dotazníku mohlo uplynout i několik let a že se v tomto období mohly životní názory, postoje i hodnoty značně pozměnit. Vyzkoumané skutečnosti jsou tedy spíše orientačním nástinem možných souvislostí.

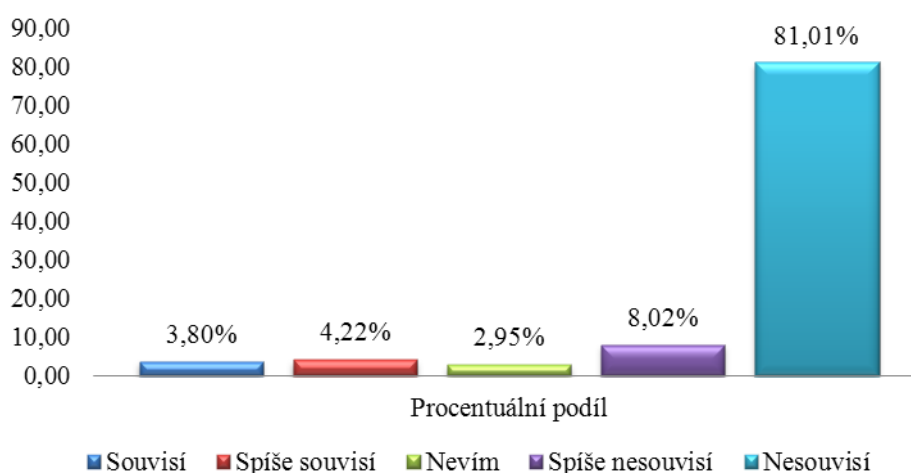
Otázka č. 15. Souvisí Vaše tělesné ozdoby s Vaším náboženským vyznáním?

Tabulka č. 16 – Souvislost zdobení s náboženským vyznáním

Odpověď	Četnost	Procentuální podíl
Souvisí	9	3,80
Spíše souvisí	10	4,22
Nevím	7	2,95
Spíše nesouvisí	19	8,02
Nesouvisí	192	81,01
Celkem	237	100%

Graf č. 14 - Souvislost zdobení s náboženským vyznáním

Souvislost tělesného zdobení s náboženským vyznáním

Na otázku, zda tělesné zdobení souvisí s náboženským vyznáním respondentů, odpovědělo jednoznačně záporně 192 respondentů, což činí 81,01% z celkového počtu všech dotázaných. Odpověď „Spíše nesouvisí“ byla z hlediska početnosti druhá v pořadí, uvedlo ji 19 respondentů (8,02%).

Jednoznačně kladně odpovědělo 9 respondentů (3,80%) a odpověď „Spíše souvisí“ uvedlo 10 respondentů (4,22%). Odpověď „Nevím“ uvedlo 7 respondentů (2,95%).

Velmi výrazný podíl záporných odpovědí může souviset s vysokou mírou ateismu v naší společnosti, ke kterému se hlásí dle studie Eurobarometer 225 „Social value, Science and Technology“ z roku 2005 zhruba 30% obyvatel České republiky, tj. všech, kteří nevěří v existenci Boha či jiné formy duševní energie (Eurobarometer 225, 2005).

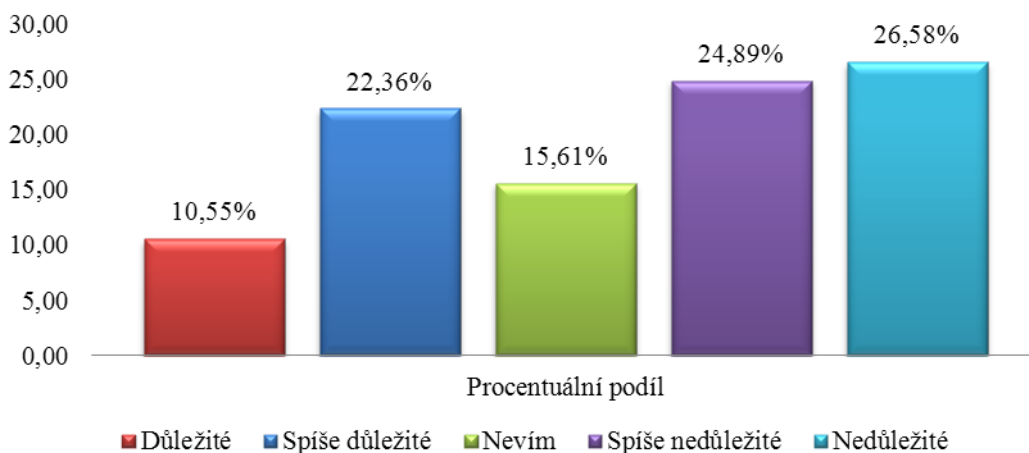
Otázka č. 16. Je pro Vás důležité, aby Vaše tělesné zdobení na ostatní působilo pozitivně?

Tabulka č. 17 - Pozitivní působení tělesného zdobení na ostatní

Odpověď	Četnost	Procentuální podíl
Důležité	25	10,55
Spíše důležité	53	22,36
Nevím	37	15,61
Spíše nedůležité	59	24,89
Nedůležité	63	26,59
Celkem	237	100%

Graf č. 15 – Pozitivní působení tělesného zdobení na ostatní

Pozitivní působení tělesného zdobení na ostatní

Tato otázka byla do dotazníku zařazena kvůli zjištění, jak jsou pro mladé lidi významné pozitivní reakce jejich okolí na způsob, motiv a provedení jejich vlastního tělesného zdobení.

Ze získaných výsledků lze vyčíst, že toto kritérium je významně důležité pro 25 respondentů (10,55%), o něco méně důležité je pro 53 respondentů (22,36%). Celkem je tedy kritérium pozitivního působení tělesného zdobení na ostatní důležité pro 78 respondentů (32,91%).

Zcela nedůležitým shledává toto kritérium 63 respondentů (26,58%), spíše nedůležitým 59 respondentů (24,89%). Nedůležité je toto kritérium celkem pro (51,47%) respondentů.

37 respondentů (15,61%) nedokázalo odpovědět na žádnou z možností a uvedlo odpověď „Nevím“.

Z výsledků šetření u této otázky se dá usuzovat, že kritérium pozitivního působení tělesného zdobení na okolí není pro více než polovinu respondentů významné (51,47%) a poměrně velký počet respondentů ohledně něj nezastává žádný názor.

Srovnáním s výsledky šetření u Otázek č. 5 a 6 vyplývá, že obavy z reakce okolí před pořízením prvního zdobení pocíťovalo celkem 65 respondentů (27,43% z celkového počtu 237 respondentů). Ovlivnit těmito obavami se nechalo celkem 29 respondentů (12,24% z celkového počtu 237 respondentů – viz Otázka č. 6). Z těchto 29 respondentů je pozitivní

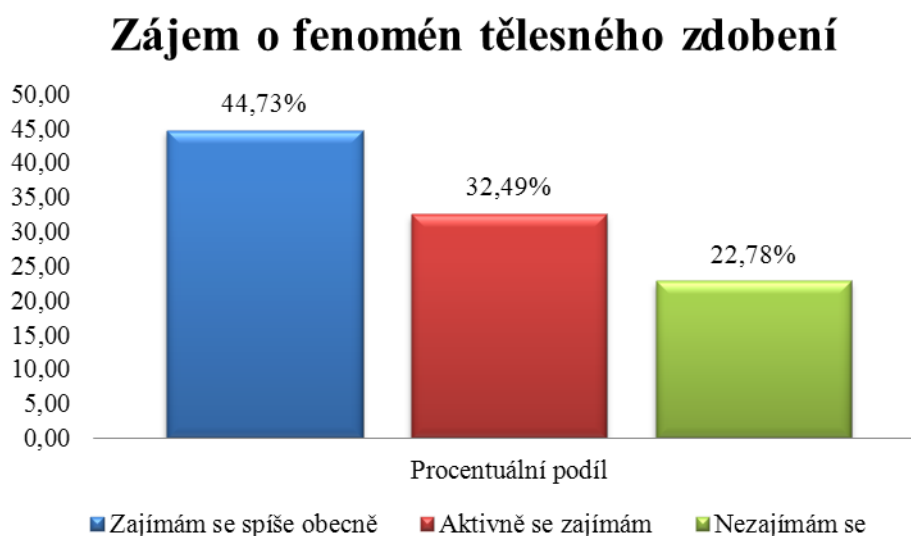
působení jejich tělesného zdobení na okolí důležité a spíše důležité celkem pro 16 respondentů (tj. 55,17%).

Otázka č. 17. Zajímáte se o původ, historii, současnost i významy tělesného zdobení a fenoménu tělesného zdobení všeobecně? Sledujete články v časopisech, knihách či na internetu nebo televizní pořady zabývající se tělesným zdobením?

Tabulka č. 18 – Zájem o fenomén tělesného zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Aktivně se zajímám, čtu časopisy, knihy o tělesném zdobení, sleduji TV pořady, webové stránky apod.	77	32,49
Obecně se zajímám, čtu náhodné články či sleduji pořady v TV	106	44,73
Nezajímám se	54	22,78
Celkem	237	100%

Graf č. 16 - Zájem o fenomén tělesného zdobení

Z výsledků šetření vyplývá, že živý zájem o historii, původ a původní významy tělesného zdobení aktivně (tj. pravidelným čtením časopisů, knih nebo internetových stránek a televizních pořadů) projevuje 77 respondentů (32,49%).

Obecný zájem projevuje 106 respondentů (44,73%), žádný zájem neprojevuje 54 respondentů (22,78%).

Rozbor předpokladu P3 - Pořízení tělesného zdobení vyvolává u většiny mladých lidí aktivní zájem o tento fenomén, jeho historii i současné trendy.

Z odpovědí respondentů na otázky č. 17 vyplývá, že aktivní zájem o tělesné zdobení projevuje 32,49% respondentů. Tělesné zdobení u většiny mladých lidí nevyvolává aktivní zájem o tento fenomén, ale spíše jen obecný. Předpoklad byl proto zamítnut.

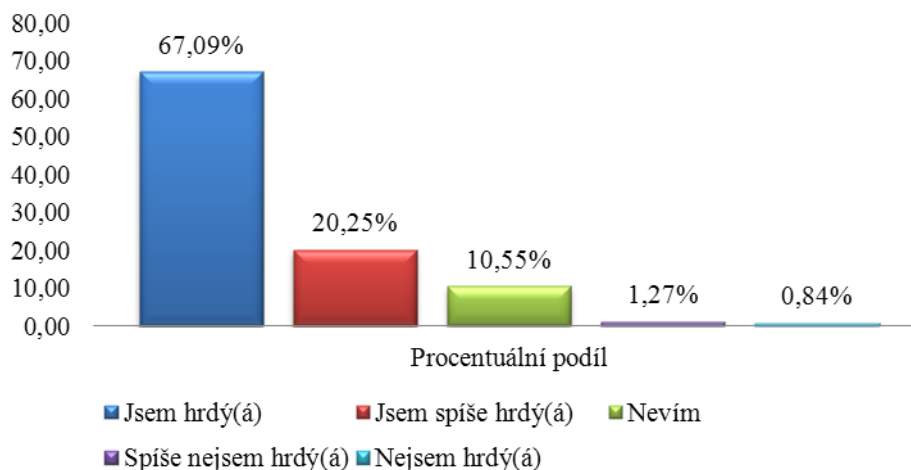
Otázka č. 19. Můžete říct, že jste na své tělesné zdobení celkově hrdí?

Tabulka č. 19 – Pohled respondentů na své tělesné zdobení

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální podíl
Jsem hrdý/á	159	67,09
Jsem spíše hrdý/á	48	20,25
Nevím	25	10,55
Spíše nejsem hrdý/á	3	1,27
Nejsem hrdý/á	2	0,84
Celkem	237	100%

Graf č. 17 – Pohled respondentů na své tělesné zdobení

Pohled respondentů na své zdobení

Poslední otázka dotazníku byla zamýšlena jako rekapitulace všech otázek dotazníku (vyjma Otázky č. 1). Jejím cílem bylo zjistit, jak na své tělesné zdobení respondenti nahlízejí, tzn., zda pociťují hrdost na jeho podobu, provedení a umístění, z čehož plyne celková spokojenost s tělesným zdobením.

Hrdost na své tělesné zdobení uvedlo celkem 207 respondentů (87,34%). Z nich se jednoznačně kladně vyjádřilo 159 respondentů (67,09%) a odpověď „Jsem spíše hrdý(á)“ uvedlo 48 respondentů (20,25%).

Záporně se vyjádřilo celkem 5 respondentů (2,11%). Z nich uvedli jednoznačně zápornou odpověď 2 respondenti (0,84%) a odpověď „Spíše nejsem hrdý(á)“ 3 respondenti (1,27%).

Odpověď „Nevím“ uvedlo celkem 25 respondentů (10,55%).

Z výsledků šetření vyplývá, že hrdost na podobu svého tělesného zdobení pociťuje drtivá většina respondentů. Z tohoto závěru lze s jistotou tvrdit, že u většiny respondentů plní tělesné zdobení jimi očekávané funkce, jež je motivovaly ke zdobení a celkově s ním jsou spokojeni

Záporně se vyjádřili respondenti, jejichž primární motivace k tělesnému zdobení byly odlišné, buď šlo o snahu o dosažení respektu u ostatních, vyjádření svých zájmů, životních postojů a hodnot, touhu zkusit něco nového a netradičního či o splnění snu. Ve třech případech se jednalo o vlastní návrhy respondentů, ve dvou případech o návrhy inspirované knihou, časopisem či jiným médiem. Pouze jeden z respondentů se nechal při výběru ovlivnit

obavami z bolesti při zákroku před pořízením prvního zdobení, ani jeden se nenechal ovlivnit obavami z reakce okolí na podobu svého prvního zdobení.

ZÁVĚR

Důvodem pro vypracování této diplomové práce byla snaha osvětlit pohled současného mladého člověka na fenomén tělesného zdobení jakožto činnosti, která provází člověka již po tisíce let. Motivací pro vypracování byl osobní zájem o tělesné zdobení, zájem o dějiny umění a především o dějiny člověka vůbec.

Je známo, že tělesné zdobení bylo od pradávna pro přírodní národy pojátkem s vyššími silami a že jeho prvotní, zkrášlující funkce se postupem času rozvinula ve funkce další, zejména rituální, léčebné, duchovní, společenské, identifikační i stigmatizační. Ty se z větší či menší části dochovaly dodnes i v naší společnosti, ve které, jak již bylo několikrát zmíněno, prošlo tělesné zdobení v průběhu zejména dvou posledních desetiletí bouřlivým vývojem.

Díličními cíli této diplomové práce je nástin historie a původu tělesného zdobení v několika oblastech světa a u těch kultur, které měly dle autora na vývoj a podobu dnešního tělesného zdobení významný, ne-li přímo zásadní vliv; dále rozšíření tohoto fenoménu na evropském kontinentě, který je považován za kolébkou západní civilizace; dále pak popis těch technik tělesného zdobení, které se v naší společnosti vyskytují nejčastěji;

Stěžejním cílem je snaha osvětlit motivace současného člověka k tomu, aby ozdobil své tělo způsobem, který je trvalý, bolestivý a v mnoha případech zpětně neodstranitelný. Motivace k tělesnému zdobení jsou neoddělitelně spjaty s jeho nejrůznějšími významy, které jsou v práci rovněž zkoumány.

Může se zdát, že dnešní mladý člověk náležející k západní kultuře, vnímá tělesné zdobení velmi odlišně, než lidé původních, přírodních národů.

Následná výzkumná část diplomové práce měla za cíl vnést pohled na vnímání tělesného zdobení u více než dvou set nositelů tělesného zdobení z celé České republiky ve věkové kategorii mezi 20 a 30 lety. Na základě dotazníkového šetření a studia odborné literatury i specializovaných internetových stránek bylo zjištěno, že snaha o zkrášlení těla není pro mladého člověka zdaleka tou nejdůležitější motivací k tělesnému zdobení. Z výsledků výzkumu vyšlo najevo, že tou nejdůležitější motivací je snaha o individualizaci sebe samého ve společnosti, o upevnění vlastní společenské role a o vyjádření svých osobních názorů, životních hodnot a postojů.

Rituální funkce je v oblasti současného tělesného zdobení rovněž zastoupena, jelikož mnoho lidí, kteří se zdobením zabývají, považují tělesné zdobení právě za rituál. Důkazem toho je množství takových, mnohdy extrémně bolestivých vystoupení na setkáních fanoušků tělesného zdobení (*conventions*). Jedna z těchto rituálních praktik, tzv. zavěšování je v této diplomové práci rovněž podrobněji popsána.

Přes to, co je napsáno výše, i zkrášlující funkce tělesného zdobení hraje významnou roli, protože málokdo z mladých lidí chce na svém těle nosit trvale něco, co se mu nelíbí. Zde je třeba poznamenat, že s tím nesouvisí to, zda tělesné zdobení působí na okolí pozitivně, což můžeme často vidět v každodenním životě, obklopení vytetovanými lebkami, kostlivci, démony, pavouky apod.

Z výsledků dotazníkového šetření vyšlo rovněž najevo, že drtivá většina mladých lidí cítí hrdost na podobu a provedení svého tělesného zdobení. Mnoho z respondentů přiznalo, že obavy z bolesti při vytváření zdobení sice předem pociťuje, ale ne natolik, že se jimi dá ovlivnit při výběru podoby a umístění zdobení a že podobné je to i s obavami z budoucí, předsudečné reakce okolí. To je známkou toho, že mladí lidé mají pevnou vůli, jsou schopni se prosadit a nést zodpovědnost za svá rozhodnutí.

Ze sociálně-pedagogického hlediska vědění toho, jak současný mladý člověk vnímá tělesné zdobení jakožto dramatický a prakticky pokaždé trvalý zásah do integrity jeho tělesné schránky, může pomoci osvětlit jeho pohled na svět okolo sebe a život v něm. Z podoby tělesného zdobení v mnoha případech rovněž odvodit, jaké má jeho nositel záliby, zájmy a životní postoje, což ostatně ukazují výsledky výzkumu. I to může být pro sociálního pedagoga při případné pomoci zdobenému člověku velmi důležité a prospěšné pro obě strany.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BUCK, Peter Henry; CINCIBUS, Josef. *Vikingové jižních moří*. Praha: Orbis, 1963. 203 s., [32] s. obr. příl. il., portréty, mapy 25 cm.

ČÁP, Jan; MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

Social values, science and technology : eurobarometer 2005. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005. 336 s. barev. il., mapy 21 cm s. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_225_report_en.pdf>. ISBN 92-894-9858-7.

FAHR-BECKER, Gabriele; APPEL, Michaela; ČADSKÝ, Vladimír. *Umění východní Asie*. V Praze: Slovart, 2009. 739 s. ISBN 978-80-7391-263-5.

FERGUSON, Henry; PROCTER, Lynn. *Umění tetování*. Praha: Rebo, 1998. 127 s. ISBN 807234028X.

FIKSA, Radomír. 2005a *Piercing*. První vydání. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. 144 s. ISBN 80-903618-0-3.

FIKSA, Radomír. 2005b *Tetování*. První vydání. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. 146 s.

Geografický místopisný slovník světa. 1. Praha: Academia, 1993. 924 s. ISBN 80-200-0445-9.

GIDDENS, Anthony; JAŘAB, Jan. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

CHÂTELET, Albert; GROSLIER, Bernard Philippe; MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ, Jana. *Světové dějiny umění : malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004. 784 s. ISBN 8071819360.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Strukturální antropologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2006. 374 s. ISBN 8072037137.

LINHART, Jiří, et al. *Slovník cizích slov : pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2005. 412 s. ISBN 80-85843-61-7.

- MUSIL, Jiří V. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 70 s. ISBN 8073183617.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. 1. Praha: Management PRESS, Profit, a. s., 1993. 233 s. ISBN 8085603349.
- PIJOÁN, José. *Dějiny umění 4*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1979. 332 s. il.
- PIJOÁN, José. *Dějiny umění*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2000. 262 s. ISBN 8024204495.
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. 1. Praha: Academia, 2005. 472 s. ISBN 80-200-1387-3.
- REJMAN, Ladislav. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. 592 s.
- RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 352 s. ISBN 80-7106-780-6.
- SPINDLER, Konrad. *Muž z ledovce*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1998. 301 s., [32] s. obr. příl. il. s. ISBN 80-204-0704-9.
- STINGL, Miloslav. *Neznámou Mikronésií*. 1. Praha: Svoboda, 1976. 519 s. il.
- TRÁVNÍČKOVÁ, E. Fyziologie kůže. In Trojan, S. (ed.) *Lékařská fyziologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2003. 771 s. ISBN 80-247-0512-5.
- WDOWKA, Jakub. *Tetování : historie a současný obraz zdobení lidského těla*. [s.l.], 2007. 140 s. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- WEISS, Petr. *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.
- WOLF, Josef. *ABC člověka*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1977. 462 s.

SEZNAM POUŽITÝCH ČASOPISOVÝCH ČLÁNKŮ

KARÁSEK, Jiří. 2001 Historie Bodypiercingu. *Art Magazín Tetování*. 2001, 2/2001, s. 18-19. ISSN 1213-0672.

KARÁSEK, Jiří. 2003a Piercing jazyka. *Art Magazín Tetování*. 2003, 2/2003, s. 40-43. ISSN 1213-0672.

KARÁSEK, Jiří. 2003b Piercing nosu. *Art Magazín Tetování*. 2003, 4/2003, s. 40-43. ISSN 1213-0672.

KARÁSEK, Jiří. 2003c Piercing obočí. *Art Magazín Tetování*. 2003, 1/2003, s. 1-3. ISSN 1213-0672.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ČLÁNKŮ

Kerky.cz :: *Body Art Styl Tetování* [online]. 23. listopad 2008 [cit. 2011-03-31]. Kde tetování nejvíce bolí. Dostupné z WWW: <<http://kerky.cz/styl/kde-tetovani-nejvice-boli/#more-526>>.

PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.07.2009 [cit. 2011-03-26]. Kauza: 56 hvězdiček vytetovaných na obličeji. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/18/clanky/zobrazit/>>.

PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 2009 [cit. 2011-04-15]. Mikrodermal piercing. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/mikrodermal%20piercing%7CMikrodermal%20piercing/encyklopedie/?vstup=ano>>.

PainArt: server pro příznivce piercingu, tetování a dalších tělesných modifikací [online]. 15.06.2009 [cit. 2011-03-28]. Suspension seriál #1: Úvod do věšení na háky. Dostupné z WWW: <<http://www.painart.cz/5/clanky/zobrazit/>>.

ŠTEFKOVÁ, Zuzana. *Artlist.cz* [online]. 2006-2010 [cit. 2010-12-20]. Body Art. Dostupné z WWW: <<http://artlist.cz/?id=103>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

HRAF Human Relations Area Files. Nezisková organizace sdružující více než 300 jiných organizací v USA a jiných zemích za účelem výzkumu interkulturních vztahů

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1- Rozložení respondentů podle pohlaví.....	100
Tabulka č. 2 – Motiv pořízení první tělesné ozdoby	101
Tabulka č. 3 – Strach z bolesti před vytvářením prvního zdobení	104
Tabulka č. 4 – Vliv strachu z bolesti na rozhodování o technice a umístění prvního zdobení – všichni respondenti	105
Tabulka č. 5 – Obavy z reakce okolí před pořízením prvního zdobení	107
Tabulka č. 6 – Vliv obav z reakce okolí na rozhodování o podobě a umístění	108
Tabulka č. 7 – Snaha odlišovat se jako významná motivace ke zdobení	110
Tabulka č. 8 - Četnost druhů tělesného zdobení.....	111
Tabulka č. 9 – Nejčastější způsob výběru motivu nebo stylu.....	113
Tabulka č. 10 - Délka rozhodování o podobě prvního zdobení.....	115
Tabulka č. 11 – Výběr umístění prvního tělesného zdobení.....	116
Tabulka č. 12 – Umístění tělesných ozdob na těle	118
Tabulka č. 13 – Oblíbené studio či umělec (tvůrce).....	119
Tabulka č. 14 – Zdobení jako prostředek k vyjádření životních postojů.....	121
Tabulka č. 15 – Srovnání Otázek č. 2 a 14	122
Tabulka č. 16 – Souvislost zdobení s náboženským vyznáním.....	124
Tabulka č. 17 - Pozitivní působení tělesného zdobení na ostatní	125
Tabulka č. 18 – Zájem o fenomén tělesného zdobení.....	127
Tabulka č. 19 – Pohled respondentů na své tělesné zdobení	128

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI – Dotazník

Příloha PII – Obrazová příloha

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

Vážení respondenti,
dovoluji Vám požádat o vyplnění dotazníku Tělesné zdobení, který jsem vytvořil pro účely zpracování diplomové práce zkoumající fenomén tělesného zdobení.

Dotazník určen pouze lidem, kteří spadají do věkové kategorie 20-30 let a jsou nositeli alespoň jedné tělesné ozdoby, narušující integritu kůže (tetování, piercing, skarifikace apod.)

Podmínkou je, že si tuto tělesnou ozdobu pořídili nejdříve ve svých 15 letech.

Údaje získané dotazníkem budou použity pro účel diplomové práce.

Otázka č. 1. Jste muž nebo žena?

- Muž
- Žena

Otázka č. 2: Jaký důvod či motiv Vás vedl k pořízení vaší první tělesné ozdoby? Vyberte pokud možno jeden pro Vás nejdůležitější důvod:

- Snaha vyjádřit tak své zájmy, životní postoje a hodnoty
- Touha mít na svém těle trvalou ozdobu
- Touha zkusit něco nového, netradičního
- Touha odlišovat se od ostatních
- Touha splnit si sen
- Snaha o dosažení respektu u ostatních
- V době pořízení šlo o trend, bylo to v módě
- Snaha vyjádřit své členství k některé skupině či subkultuře
- Jiná odpověď (Uveďte ve stručnosti):

Otázka č. 3: Pociťoval/a jste strach z bolesti před vytvářením Vaší první tělesné ozdoby?

- Pociťoval/a
- Spíše pociťoval/a
- Nevím
- Spíše nepociťoval/a
- Nepociťoval/a

Otázka č. 4. Ovlivnil strach z bolesti výběr způsobu a umístění Vaší první tělesné ozdoby?

- Ovlivnil
- Spíše ovlivnil
- Nevím
- Spíše neovlivnil
- Neovlivnil

Otázka č. 5. Pociťoval/a jste obavy z reakce okolí před pořízením své první tělesné ozdoby?

- Pociťoval/a
- Spíše pociťoval/a
- Nevím
- Spíše nepociťoval/a

Otázka č. 6. Ovlivnily obavy z reakce okolí Vaše rozhodování při výběru techniky, podoby a umístění Vaší první tělesné ozdoby?

- Ovlivnil
- Spíše ovlivnil
- Nevím
- Spíše neovlivnil
- Neovlivnil

Otázka č. 7. Myslíte si, že je snaha odlišovat se od většinové společnosti Vaší významnou motivací k tělesnému zdobení?

- Je významná
- Nevím
- Není významná

Otázka č. 8. Kterou z následujících technik tělesného zdobení máte na svém těle?

- Piercing
- Piercing + skarifikace
- Piercing + tetování
- Tetování
- Tetování + skarifikace
- Tetování + piercing + skarifikace
- Skarifikace

Otázka č. 9. Jakým způsobem si nejčastěji vybíráte motiv nebo styl svých tělesných ozdob?

- Vlastní návrh, příp. po konzultaci s tvůrcem v salonu.
- Podle katalogu v salonu
- Podle knihy, časopisu, internetu
- Podle přátel a vrstevníků
- Podle známé osobnosti, umělce, sportovce
- Jiné odpovědi

Otázka č. 10. Jak dlouho jste se rozhodoval (a) o podobě své první tělesné ozdoby?

- Méně než 1 měsíc
- Déle než 1 měsíc, ale méně než 6 měsíců
- Déle než 6 měsíců, ale méně než 1 rok
- Déle než 1 rok

Otázka č. 11. Podle čeho především jste se rozhodli, kam umístit svou první tělesnou ozdobu (ozdoby)?

- Aby byly na viditelném místě
- Aby nebyly na viditelném místě
- Konkrétní symbolika, tradice
- Nejvhodnější místo vzhledem k povaze ozdoby
- Výskyt erotogenních zón
- Vzhledově nejlepší umístění
- Ostatní odpovědi

Otázka č. 12. Na jakém místě (příp. jakých místech) se nacházejí Vaše tělesné ozdoby?

- Ucho
- Nos
- Horní končetina
- Jazyk
- Záda
- Ret
- Dolní končetina
- Břicho
- Obočí
- Genitálie
- Hrud'
- Podbřišek
- Hýždě

Otázka č. 13. Máte své oblíbené studio či umělce (tvůrce) tělesných ozdob?

- Mám oblíbené studio či tvůrce
- Nemám oblíbené studio či tvůrce

Otázka č. 14. Vyjadřujete svými tělesnými ozdobami své životní postoje, zkušenosti či filozofii?

- Vyjadřuji
- Spíše vyjadřuji

- Nevím
- Spíše nevyjadřuji
- Nevyjadřuji

Otázka č. 15. Souvisí Vaše tělesné ozdoby s Vaším náboženským vyznáním?

- Souvisí
- Spíše souvisí
- Nevím
- Spíše nesouvisí
- Nesouvisí

Otázka č. 16. Je pro Vás důležité, aby Vaše tělesné zdobení na ostatní působilo pozitivně?

- Důležité
- Spíše důležité
- Nevím
- Spíše nedůležité
- Nedůležité

Otázka č. 17. Zajímáte se o původ, historii, současnost i významy tělesného zdobení a fenoménu tělesného zdobení všeobecně? Sledujete články v časopisech, knihách či na internetu nebo televizní pořady zabývající se tělesným zdobením?

- Aktivně se zajímám, čtu časopisy, knihy o tělesném zdobení, sleduji TV pořady, webové stránky apod.
- Obecně se zajímám, čtu náhodně nalezené články či sleduji pořady v TV.
- Nezajímám se.

Otázka č. 19. Můžete říct, že jste na své tělesné zdobení celkově hrdí?

- Jsem hrdý/á
- Jsem spíše hrdý/á
- Nevím.
- Spíše nejsem hrdý/á
- Nejsem hrdý/á

Děkuji za Váš čas strávený vyplněním dotazníku.

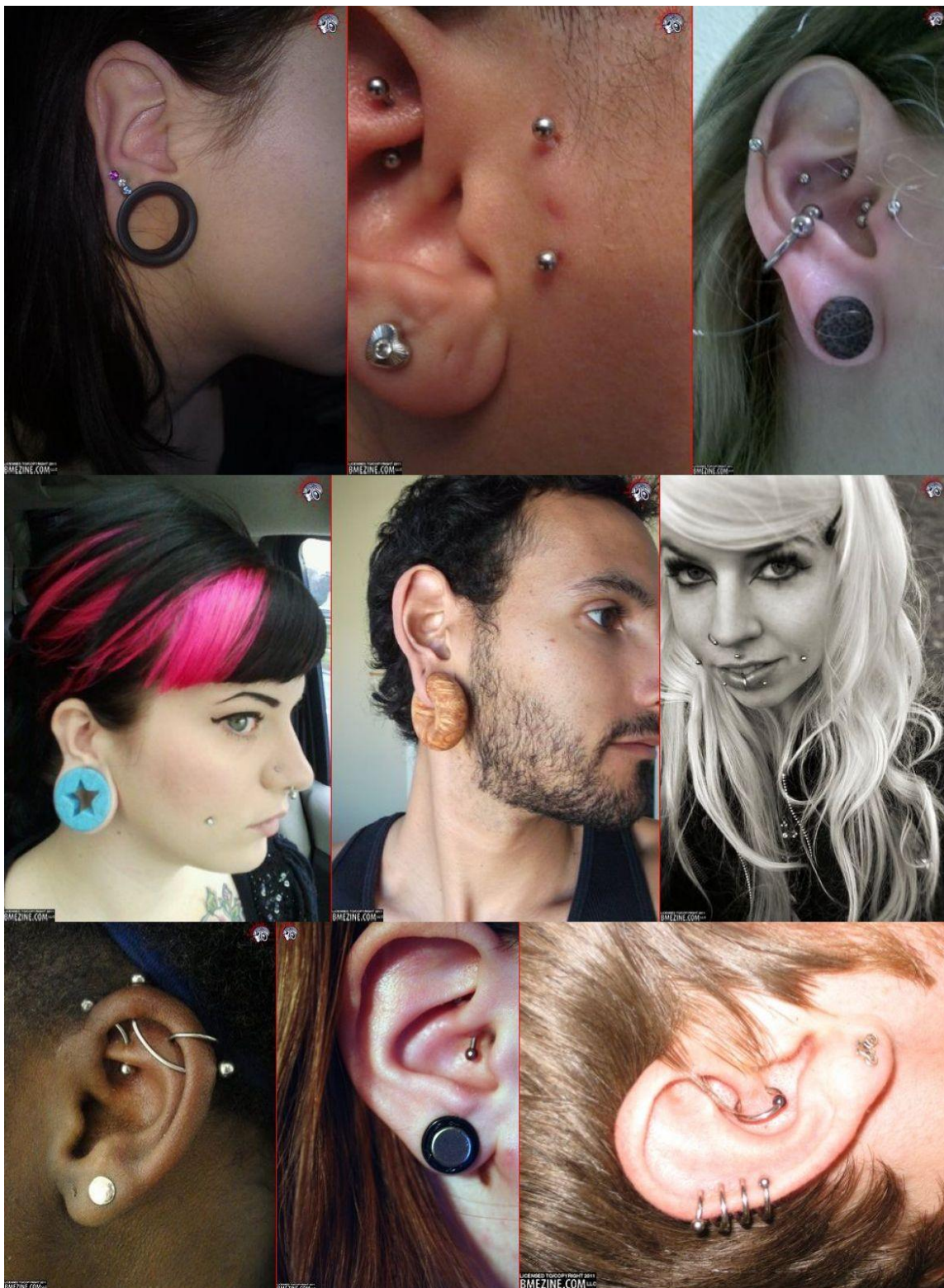
PŘÍLOHA PII: OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obrázek 1 - Obrázek č. 1 – Různé motivy ze studia Alexe Binnieho (vrchní řada zleva: tribal, horimono, náboženský portrét; prostřední řada zleva: černý motiv fauny a flory, dva tribalové motivy; spodní řada zleva, japonský barevný motiv, motiv severoamerických indiánů a opět japonský barevný motiv) (www.alexbinnie.com).

Obrázek č. 2 – Některé motivy tetování: horní dvě řady tribálové motivy; řada uprostřed biomechanické motivy; spodní dvě řady keltské motivy (www.bonkerktattoo.nl, www.bmezine.com).

Obrázek č. 3 – Různé typy piercingu a roztahovacího piercingu (www.bmezine.com).

Obrázek č. 4 – Ukázky skarifikací, tzv. cuttingu (www.bmezine.com).